

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет бізнес-технологій та економіки
(повне найменування інституту, факультету)

Кафедра бізнесу та управління
(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проекту (роботи)

магістр
(ступінь вищої освіти)

на тему Оцінка інвестиційної діяльності
об'єкта господарювання

Виконав: студент(ка) 2 курсу, групи БТЕ-1314ч

Спеціальності 076, Підприємство та торгівля
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма (спеціалізація)

Економіка підприємства
Мукова А.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник Котурська М.О.
(прізвище та ініціали)

Рецензент Лимаренко О.Т.
(прізвище та ініціали)

2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
 (повне найменування закладу вищої освіти)

Інститут, факультет Бізнес-технологій та економіки
 Кафедра бізнесу та управління
 Ступінь вищої освіти магістр
 Спеціальність 046 «Бізнесменство та торгівля»
 (код і найменування)
 Освітня програма (спеціалізація) Економіка підприємства
 (назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри БтаУ
Ткаченко А.М.
 « грудня » 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА(КИ)

Ведюка Анна Дмитрівна
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проєкту (роботи) Оцінка інвестиційної діяльності
суб'єкта господарювання

2. Керівник проєкту (роботи) Стожарова О.О., д.е.н., професор
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Затверджені наказом закладу вищої освіти від « 08 » листопада 2025 року № 452

4. Строк подання студентом проєкту (роботи) 10 грудня 2025 року

5. Вихідні дані до проєкту (роботи) нормативно-правові акти,
наукові джерела, статистична звітність,
ІПАТ, Запорізький залізничний коледж

6. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Теоретичні основи управління інвестиційною
діяльністю суб'єкта господарювання. Аналіз
інвестиційної діяльності ПАТ «Запорізький заліз-
ничний коледж» шляхом підвищення ефективності
інвестиційної діяльності ПАТ «Запорізький заліз-
ничний коледж»

7. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

8. Консультанти розділів проєкту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
Розділ 1	Шотмарева Т.О., професор		
Розділ 2	Шотмарева Т.О., професор		
Розділ 3	Шотмарева Т.О., професор		

7. Дата видачі завдання « 04 » вересня 2025 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проєкту (роботи)	Строк виконання етапів проєкту (роботи)	Приміт
1.	Узгодження завдання	10.09.2025	
2.	Огляд наукових джерел	25.09.2025	
3.	Виконання 1 розділу	28.10.2025	
4.	Виконання 2 розділу	17.11.2025	
5.	Виконання 3 розділу	04.12.2025	
6.	Перевірка на плагіат	06.12.2025	
7.	Формоконтроль та подання на кафедру	10.12.2025	

Студент(ка)

(підпис)

Шотмарева Т.О.
(прізвище та ініціали)

Керівник проєкту (роботи)

(підпис)

Шотмарева Т.О.
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 122 с., 23 таб., 13 рис., 46 джерел.

Об'єкт дослідження - інвестиційна діяльність промислового підприємства ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат».

Предмет дослідження - управління інвестиційною діяльністю підприємства, а саме ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат».

Мета роботи - дослідити та аналізувати інвестиційне забезпечення та управління інвестиціями ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат».

Завдання дослідження - дослідити сучасний стан розвитку підприємства ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат» за останні роки та проаналізувати характер, напрямки і темпи інвестиційної діяльності підприємства, а також надати належні висновки та пропозиції щодо удосконалення управління інвестиціями.

У першій розкривається сутність інвестицій та інвестиційної діяльності. В ній подано економічна сутність інвестицій та функції управління інвестиційною діяльністю, а також інформаційно-правова база регулювання інвестиційною діяльністю.

У другій частині представлена методологія розрахунку головних показників оцінки інвестиційної привабливості підприємства: показники стану основних засобів підприємства; наявність власних оборотних засобів; рентабельність; платоспроможність; ефективність використання ресурсів підприємства; фінансова стійкість.

Третя частина містить висновки зі зроблених розрахунків, а також запропоновані шляхи підвищення ефективності інвестиційної діяльності.

Методи дослідження - метод аналізу, розрахунково-аналітичний метод, економіко-математичні методи.

ІНВЕСТИЦІЇ, ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ, БУХГАЛТЕРСЬКА ТА СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	
1.1 Інвестиції, як необхідна умова функціонування підприємства.....	10
1.2 Використання бухгалтерської та статистичної звітності при прийнятті інвестиційних рішень.....	27
1.3 Оцінка нормативно-правової бази інвестиційної діяльності.....	39
Висновки до 1 розділу	50
2 АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ».....	52
2.1 Загальна характеристика підприємства.....	52
2.2 Аналіз основних показників інвестиційної привабливості підприємства.....	54
2.3 Оцінка ефективності інвестиційної діяльності підприємства.....	78
Висновки до 2 розділу	84
3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ».....	86
3.1 Впровадження інвестиційного проекту на підприємстві.....	86
3.2 Визначення ефективності впровадження інвестиційного проекту та його впливу на результати діяльності підприємства.....	95
Висновки до 3 розділу	111
ВИСНОВКИ.....	114
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	119

ВСТУП

Актуальність даної теми магістерської роботи сьогодні особливо висока, аналізуючи нині вже ринковий статус економіки України. Оздоровлення економіки неможливе наразі без активізації інвестування, пошуку надійних і стабільних джерел інвестицій і, врешті-решт, сприятливого інвестиційного клімату.

У сучасному світі різноманітних і складних економічних процесів і взаємовідносин між громадянами, підприємствами, фінансовими інститутами, державами на внутрішньому та зовнішньому ринках гострою проблемою є ефективне вкладення капіталу з метою його збільшення, тобто інвестування. Економічна природа інвестицій обумовлена закономірностями процесу розширеного відтворення і полягає у використанні частини додаткового суспільного продукту для збільшення кількості і якості всіх елементів системи продуктивних сил суспільства.

Сучасний стан української економіки свідчить про певні реформаційні перетворення й позитивні практичні зрушення.

Потреба у здійсненні інвестиційної діяльності може бути продиктована різними факторами, проте найбільшою мірою поширеним є інвестування, що зумовлює стратегію зростання. Інвестиції в даному контексті є неодмінною умовою виходу на якісно новий рівень, що забезпечує продовження старих конкурентних переваг або створення нових. Крім того, інвестиції затребувані в ряді антикризових заходів.

В якості альтернативи інвестицій в основний капітал можна виділити фінансові інвестиції, однак не настільки поширені у зв'язку з відсутністю у організацій великого обсягу тимчасово вільних грошових коштів. У випадку, коли фінансові вкладення носять систематичний характер, організація потрапляє під дію законодавства щодо регулювання фінансових ринків з усіма відповідними наслідками і обмеженнями.

Так як основною метою інвестиційної діяльності є забезпечення реалізації найбільш ефективних форм вкладення капіталу, спрямованих на розширення економічного потенціалу підприємства, важливим аспектом, що характеризує проблематику інвестиційної діяльності, є адекватна оцінка економічної ефективності інвестиційних проектів. При цьому проблема прийняття рішення про інвестиції полягає в оцінці плану передбачуваного розвитку подій з точки зору того, наскільки зміст плану та ймовірні наслідки його здійснення відповідають очікуваного результату. Практика інвестиційного аналізу свідчить про наявність численних підходів до оцінки інвестиційних проектів. Безліч підходів до певної міри не дозволяє судити про точності оцінки за допомогою будь-якого методу окремо, що зумовлює необхідність комбінування підходів і методів з метою найбільш адекватного аналізу передбачуваного проекту інвестування.

Процес інвестування відіграє важливу роль в економіці будь-якої країни. Інвестування в значній мірі визначає економічне зростання держави, зайнятість населення і становить суттєвий елемент бази, на якій ґрунтується економічний розвиток суспільства. Тому проблема, пов'язана з ефективним здійсненням інвестування, заслуговує серйозної уваги.

Значення аналізу для планування та здійснення інвестиційної діяльності дуже важливо. При цьому особливу важливість має попередній аналіз, який проводиться на стадії розробки інвестиційних проектів і сприяє прийняття розумних і обґрунтованих управлінських рішень.

Досить часто підприємство стикається з ситуацією, коли є ряд альтернативних (взаємовиключних) інвестиційних проектів. Природно, виникає необхідність у порівнянні цих проектів і виборі найбільш привабливих з них за будь-якими критеріям.

Головним напрямком попереднього аналізу є визначення показників можливої економічної ефективності інвестицій, тобто віддачі від капітальних вкладень, які передбачені по проекту. Як правило, в розрахунках приймається до уваги тимчасовий аспект вартості грошей.

Науковий інтерес до проблеми інвестиційної діяльності організацій досить великий, про що свідчать численні публікації в наукових і науково-практичних виданнях. Слід зазначити, що внесок у розробку даної проблеми вносять як вітчизняні, так і зарубіжні вчені та практики.

Актуальність цієї роботи обумовлена, з одного боку, великим інтересом до даної теми в сучасній науці, з іншого боку, її недостатньою розробленістю. Розгляд питань, пов'язаних з даною тематикою носить як теоретичну, так і практичну значимість.

Висока значимість і недостатня практична розробленість даної проблеми визначають новизну даного дослідження.

В умовах ринкової економіки можливостей для інвестування багато. Разом з тим обсяг фінансових ресурсів, доступних для інвестування, у будь-якого підприємства обмежений.

Сказане вище дозволяє зробити висновок про актуальність означеної теми дослідження. Виходячи з наукової та практичної актуальності теми і спираючись на результати вивчення окремих її аспектів у світовій та національній економічній літературі, метою цієї роботи є дослідження критеріїв, яким треба приділити увагу при плануванні інвестиційної діяльності.

Мета роботи - дослідити та аналізувати інвестиційне забезпечення та управління інвестиціями ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат».

Основним завданням магістерської роботи є:

- розглянути сутність інвестицій як економічної категорії, сформулювати принципи управління інвестиційною діяльністю та формування інвестиційної стратегії;
- оцінити нормативно-правову базу ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат»;
- проаналізувати основні показники інвестиційної привабливості підприємства та оцінити ефективність його інвестиційної діяльності.

- запропонувати шляхи підвищення ефективності інвестиційної діяльності ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат» шляхом впровадження ППінвестиційного проекту

Об'єкт дослідження - промислове підприємство ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат».

Магістерська робота складається з трьох частин. У першій розкривається сутність інвестицій та інвестиційної діяльності. В ній подано економічна сутність інвестицій та функції управління інвестиційною діяльністю, а також нормативно-правова база регулювання інвестиційної діяльності.

При написанні теоретичного розділу використані Закони України, спеціальна література, монографії, підручники, публікації в періодичних виданнях, матеріали Internet.

У другій частині представлена методологія розрахунку головних показників оцінки інвестиційної привабливості підприємства. До основних показників, які цікавлять інвесторів, відносяться такі їх групи: показники стану основних засобів підприємства; наявність власних оборотних засобів; рентабельність; платоспроможність; ефективність використання ресурсів підприємства; фінансова стійкість.

Третя частина магістерської роботи містить висновки зі зроблених розрахунків, а також запропоновані шляхи підвищення ефективності інвестиційної діяльності ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат».

Методи дослідження - метод аналізу, розрахунково-аналітичний метод, економіко-математичні методи.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Інвестиції, як необхідна умова функціонування підприємства

В системі відтворення, безвідносно до його суспільної форми, інвестиціям належить найважливіша роль в справі відновлення і збільшення виробничих ресурсів, а, відповідно, і забезпечення відповідних темпів економічного росту. Якщо уявити суспільне відтворення як систему виробництва, розподілу, обміну та споживання, то інвестиції, головним чином, стосуються першої ланки – виробництва, і, можна сказати, складають матеріальну основу його розвитку.

Економічна діяльність суб'єктів господарювання значною мірою характеризується обсягами та формами інвестицій.

Термін “інвестиція” походить від лат. *invest*, що означає “вкладати”. Нині інвестиції — це вкладання капіталу з метою подальшого його збільшення. Приріст капіталу в результаті його інвестування є компенсацією за ризик втрат від інфляції та неодержання процентів від банківських вкладень капіталу.

Джерелом приросту капіталу, основним мотивом інвестування є одержуваний прибуток. Обидва процеси — вкладання капіталу і одержання прибутку — відбуваються в певному поточному часі, а саме: можна поступово вкладати капітал, а потім одержати прибуток; паралельно вкладати капітал й одержувати прибуток; вкладати капітал з інтервалами, а через деякий час одержати прибуток. У першому випадку прибуток буде одержано одразу після завершення інвестування в повному обсязі; у другому випадку прибуток можливий за умови повного завершення процесу інвестування; у третьому випадку між періодом інвестування та одержанням прибутку минає певний час, що залежить від форми інвестування та особливостей інвестиційного проекту.

Економічну сутність поняття “інвестиції” в своїх наукових працях досліджувало багато зарубіжних науковців, економістів, фінансистів: Дж. М. Кейнс, Е. Дж. Долан, К. Р. Макконел, С. Л. Брю, Ж. Перар, Ү. Гете, Ю. Блех та інші. Ү сучасній вітчизняній літературі, що присвячена фінансовим аспектам функціонування економіки, своє визначення цього поняття приводять вчені: І. О. Бланк, В.М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, Л. С. Ситник, В.С. Пономаренко, О. М. Ястремська, Мойсеєнко І.П. та інші. Різниця в трактуванні сутності інвестицій визначається як цілями і завданнями дослідження окремих авторів, так і багатоаспектністю істотних ознак цієї економічної категорії.

Ү сучасній зарубіжній літературі термін “інвестування” часто трактується як придбання цінних паперів (акцій, облігацій). В Україні цей термін ідентифікується з терміном “капітальні вкладення”. Інвестиції в цьому разі розглядаються як вкладання у відтворення основних фондів (споруд, обладнання, транспортних засобів). Водночас інвестиції можуть спрямовуватись на поповнення обігових коштів, придбання нематеріальних активів (патентів, ліцензій, ноу-хау).

Окремі автори, визначаючи термін “інвестиції”, вважають, що останні існують тільки у грошовій формі. Але інвестування капіталу може здійснюватися також у будь-якій іншій майновій формі або у формі немайнових активів (досвіду роботи, пакетів програм, інших форм інтелектуальної власності); сукупності технічних, технологічних, комерційних та інших знань; виробничого досвіду; права використання землі, води, ресурсів, споруд, а також інших майнових прав [7].

І. О. Бланк вважає, що інвестиції являють собою вкладення капіталу у всіх його формах з метою забезпечення його зростання в майбутньому періоді, одержання поточного доходу або рішення визначення соціальних завдань [8].

Ю. М. Правик трактує, що інвестування в широкому розумінні-це вкладення різних ресурсів з метою отримання економічного ефекту або

іншого запланованого результату(соціального, економічного, політичного та ін.) [9].

А.П. Дука пропонує своє визначення інвестицій. Інвестиції – всі види економічних ресурсів(благ, майнових та інтелектуальних цінностей), які вкладаються у поточному періоді у створення відповідних об’єктів, використання яких сприяє забезпеченню процесу розширеного відтворення(накопичення капіталу, розвитку) та орієнтоване на отримання вигод у майбутньому, що компенсує інвестору відмову від поточного споживання вкладених ресурсів [16].

В.М. Гриньова, В. О. Коюда та Т. І. Лепейко пропонують, на наш погляд, найбільш узагальнююче та комплексне поняття “інвестиції” – це кошти, майнові та інтелектуальні цінності держави, юридичних та фізичних осіб, що спрямовані на створення нових підприємств, розширення, реконструкцію й технічне переоснащення діючих, придбання нерухомості, акцій, облігацій та інших цінних паперів і активів з метою отримання прибутку та (або) іншого позитивного ефекту [10].

Згідно з Законом України «Про інвестиційну діяльність» - інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [1].

Таким чином, інвестиціями вважаються ті економічні ресурси, які направлені на збільшення реального капіталу суспільства, тобто на розширення чи модернізацію виробничого апарату. Це може бути пов’язано з придбанням нових машин, будинків, транспортних засобів, а також з будівництвом доріг, мостів та інших інженерних споруд. Сюди також треба включити витрати на освіту, наукові дослідження та підготовку кадрів. Ці витрати представляють собою інвестиції в “людський капітал”, які на сучасному розвитку економіки набувають все більшого і більшого значення, тому що на сам кінець результатом людської діяльності виступають і будинки, і споруди, і машини, і устаткування, і саме головне, основний

фактор сучасного економічного розвитку – інтелектуальний продукт, який визначає економічне положення країни в світовій ієрархії держав.

У сучасній економічній літературі, що присвячена фінансовим аспектам функціонування економіки, інвестиції є однією із категорій, що найчастіше розглядають на двох рівнях: на мікрорівні і на макрорівні. Дослідження цієї важливої економічної категорії дало змогу сформулювати визначення інвестицій на двох рівнях (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 - Визначення інвестицій на мікрорівні і на макрорівні [10]

Автор	Визначення поняття «інвестиції»
Макрорівень	
Долан Е.Дж., Ліней Д.Ринок:макроекономічна модель	Це збільшення обсягу капіталу, що функціонує в економічній системі, тобто збільшення пропозицій виробничих ресурсів, які здійснюються людьми
Мікрорівень	
Макконел К.Р., Брю С.Л. Економікс	Це витрати на виробництво та накопичення засобів виробництва і зростання матеріальних запасів
Ліпсіц І.В., Коссов В.В. Інвестиційний проект: методи підготовки та аналізу.	Це потік оплат і виплат(витрати), що починаються з виплат(витрат)
Перар Ж. Управління фінансами	Це додаткові вкладання до вже наявних коштів, тобто це вкладання, що спрямовані на розширення бізнесу, або створення умов для підвищення ефективності його функціонування
Блех Ю., Гете У. Інвестиційні розрахунки: Моделі та методи оцінки інвестиційних проєктів	Це процес інвестування, що передбачає пов'язання фінансових коштів і свободи розпорядження ними підприємством. Інвестування-це відкрита система і реалізація інвестицій впливає на функціонування інших елементів системи

Продовження таблиці 1.1

Ковалев В.В.Методи оцінки інвестиційних проєктів	Це цілеспрямований вклад на визначений термін капіталу в усіх його формах у різноманітні об'єкти(інструменти) для досягнення індивідуальних цілей інвесторів
--	--

Різниця в трактуванні поняття «інвестиції» на макрорівні визначається як цілями та завданнями дослідження окремих авторів, так і багатоаспектністю істотних ознак цієї економічної категорії [10].

Узагальнюючи думки багатьох дослідників, можна сказати, що інвестиції - це багатоаспектні вкладення капіталу, що можуть реалізуватися у різних формах і характеризуватися різними особливостями.

Інвестиції відіграють центральну роль в економічному процесі, вони визначають загальний ріст економіки. В результаті інвестування засобів в економіку збільшуються обсяги виробництва, росте національний прибуток, розвиваються та йдуть в перед в економічній конкуренції галузі та підприємства, що в найбільшому степені задовольняють попит на ті чи інші товари та послуги.

Інвестування залежно від обставин, організаційних умов, джерел коштів, форми інвестицій, характеру задіяних активів, учасників даного процесу має особливості, які є основою різних типів класифікації інвестиційного процесу [12].

Той, хто має капітал і вкладає його у ту або іншу комерційну справу, називається інвестором, а сам процес вкладення капіталу — інвестуванням. У будь-якій підприємницькій діяльності інвесторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, тобто промислові підприємства й окремі власники капіталу [13].

З метою більш детального вивчення змісту інвестицій їх класифікують за такими ознаками:

- 1) види інвестицій;
- 2) об'єкти вкладення коштів;

- 3) характер участі в інвестуванні;
- 4) регіональна ознака;
- 5) період інвестування;
- 6) форми власності;
- 7) форми участі інвестора;
- 8) ступінь ризику;
- 9) форми відтворення;
- 10) рівень інвестиційного ризику;
- 11) рівень ліквідності;
- 12) мета інвестування;
- 13) джерела інвестування;
- 14) рівень використання ресурсів;
- 15) відносно підприємства – інвестора;
- 16) цілі застосування;
- 17) відтворене спрямування;
- 18) сумісність здійснення;
- 19) рівень прибутковості;
- 20) регіональне спрямування капіталу, що інвестується;
- 21) галузеве спрямування (рисунок 1.1) [20].

1. Види інвестицій поділять на:

- грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери;
- рухоме і нерухоме майно;
- майнові права, пов'язані з авторським правом, досвідом та іншими видами інтелектуальних цінностей;
- сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок і виробничого досвіду, необхідного для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованого (“ноу-хау”);
- права користування землею, водою, ресурсами, будівлями, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;
- інші цінності [13].

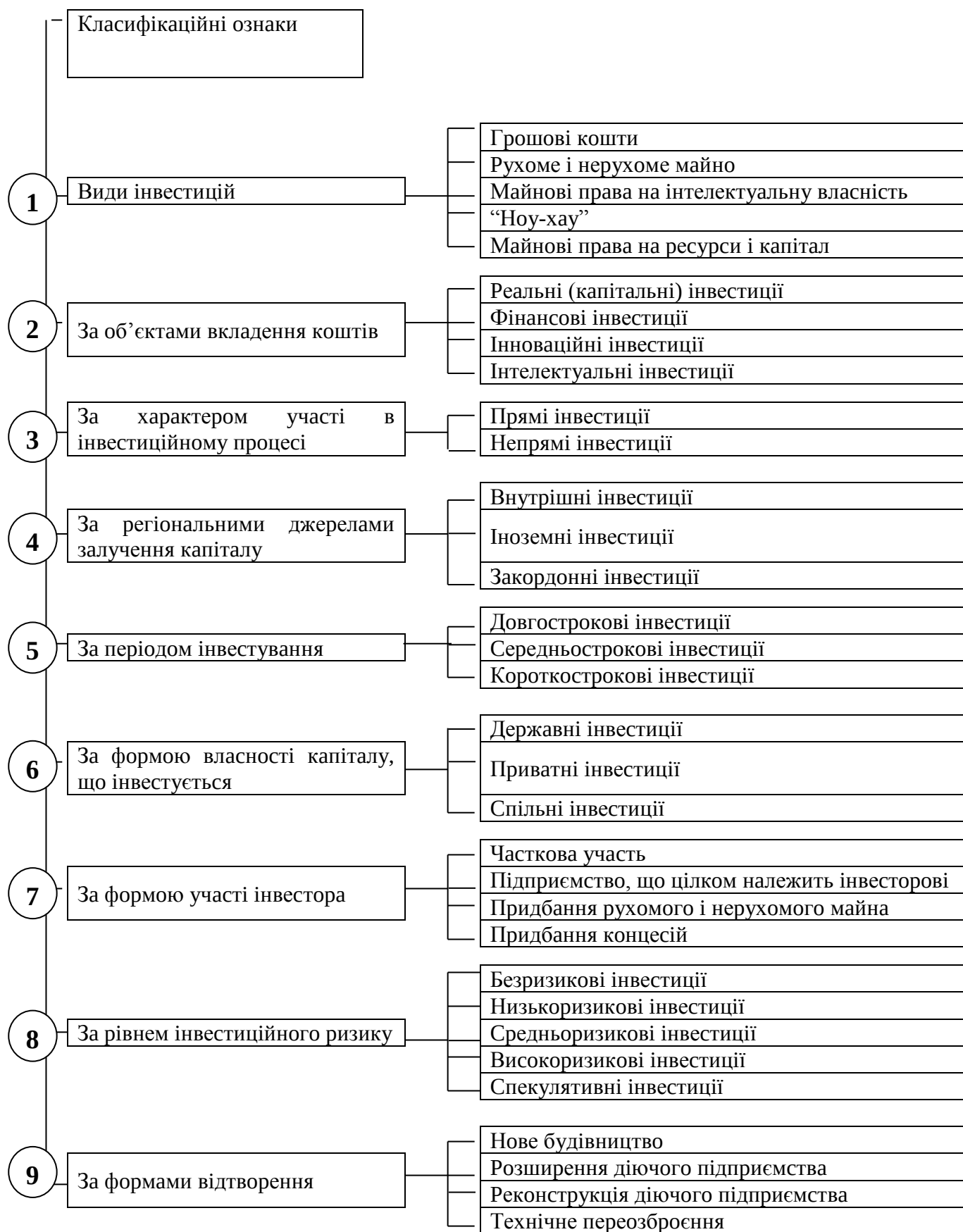

Рисунок 1.1 – Класифікація інвестицій

Продовження рисунка 1.1

2. За об'єктами вкладення капіталу виділяють: реальні, фінансові, інноваційні, інтелектуальні інвестиції підприємства.

Фінансові інвестиції — це вкладення коштів у різноманітні фінансові інструменти, такі як цінні папери, депозити, цільові банківські вклади, паї, частки, вкладення в статутні фонди інших підприємств.

Реальні інвестиції — це вкладення коштів у матеріальні та нематеріальні активи (будинки, споруди, обладнання, дорогоцінні метали, колекції, інші товарно-матеріальні цінності) [21].

Інноваційні інвестиції – вкладення у нововведення, переважно у нематеріальні активи, що забезпечують НТП і вдалу протидію конкурентам на ринку.

Особливе значення інвестиції мають для формування перспективної структури суспільного виробництва. Інноваційно-інвестиційна політика визначає найбільш пріоритетні напрямки капітальних вкладень [20].

Інтелектуальні інвестиції — це вкладення в об'єкти інтелектуальної власності, що впливають з авторського права, винахідницького і патентного права, права на промислові зразки і корисні моделі [22].

3. За характером участі в інвестиційному процесі інвестиції поділяються на такі види:

- прямі, які передбачають безпосередню участь інвестора у виборі об'єкта інвестування та вкладення коштів [20].

Згідно Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05. 1997 р. № 283/97 – ВР - пряма інвестиція - це господарська операція, яка передбачає внесення коштів або майна в статутний капітал (фонд) юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою [2].

- непрямі інвестиції здійснюють інвестиційні чи певні фінансові посередники [22].

4. За регіональною ознакою розрізняють інвестиції:

- внутрішні інвестиції, - іноземні інвестиції, - закордонні .

5. За періодом інвестування прийнято розрізняти інвестиції:

- короткострокові (вкладення капіталу на період більше одного року);
- середньострокові (вкладення капіталу на період від одного до трьох років);
- довгострокові (вкладення капіталу на період більше трьох років).

6. Залежно від форм власності розрізняють:

- державні інвестиції; - приватні інвестиції; - спільні (колективні) інвестиції

7. За формами участі інвестора: - часткова участь у знову створюваних підприємствах або придбання частини в діючих підприємствах; - створення підприємств, які цілком належать інвесторові, або придбання у власність діючих підприємств цілком; - придбання рухомого або нерухомого майна шляхом прямого отримання або в формі акцій, облігацій, інших цінних паперів; - придбання концесій на використання природних ресурсів, прав користування землею, інших майнових прав.

8. За ступенем ризику: - безризикові інвестиції; - низькоризикові інвестиції; - середньоризикові інвестиції; - високоризикові інвестиції; спекулятивні інвестиції [8].

9. За формами відтворення: - нове будівництво; - розширення діючого підприємства; - реконструкція діючого підприємства; - технічне переозброєння.

10. За рівнем ліквідності інвестиції підприємства поділяються на такі основні види: -високоліквідні інвестиції (короткострокові фінансові вкладення); -середньоліквідні інвестиції; -низьколіквідні інвестиції (незавершені інвестиційні проекти, реалізовані інвестиційними проектами із застарілою технологією, акцій, що не котуються на фондовому ринку); - неліквідні інвестиції (характеризують такі види інвестицій підприємства, які самостійно не можуть бути реалізовані) [22].

11. За ознакою мети інвестування інвестиції можна поділити на стратегічні і портфельні. Стратегічними вважають ті вкладення, які спрямовані, наприклад, на придбання контрольного пакету акцій з метою здійснення стратегічного управління або поглинання компанії-емітента. У

випадку, коли інвестор має на меті лише приріст суми вкладеного капіталу або отримання поточного прибутку, то він здійснює портфельні інвестиції.

12. За джерелами фінансування капіталу, що інвестується, розрізняють: власні, запозичені, залучені інвестиції.

13. Інвестиції за рівнем використання ресурсів поділяють на активні та пасивні. Активні інвестиції – це ті інвестиції, які забезпечують підвищення конкурентоспроможності підприємства порівняно з досягнутим рівнем за рахунок розширення ринків реалізації продукції, що має попит, підвищення прибутковості та інше. Пасивні інвестиції – це ті інвестиції, які забезпечують підтримку досягнутого рівня використання ресурсів підприємства за рахунок структурно-вартісних змін активів та пасивів підприємства.

14. Відносно підприємства - інвестора виділяють внутрішні і зовнішні інвестиції.

15. За цілями застосування інвестицій їх поділяють на реінвестиції і нетто-інвестиції. Реінвестиції – це використання засобів для заміни застарілого обладнання. Нетто-інвестиції – це придбання нових активів, розширення виробництва та ін.

16. За відтворювальним спрямуванням виділяють валові, реноваційні та чисті інвестиції. Валові інвестиції характеризують загальний обсяг капіталу. Реноваційні інвестиції – характеризують обсяг капіталу, який інвестується в просте відтворення основних засобів і нематеріальних активів, що амортизуються. Чисті інвестиції – характеризують обсяг капіталу, який інвестується у розширене відтворення основних засобів і нематеріальних активів [22].

17. За сумісністю здійснення: - незалежні інвестиції (два або більше інвестиційних проектів можуть здійснюватися незалежно один від одного);

- взаємозалежні інвестиції (два або більше інвестиційних проектів не можуть здійснюватися незалежно один від одного); - взаємовиключні інвестиції (реалізація одного (одних) інвестиційного проекту виключає здійснення іншого (інших) інвестиційного проекту).

18. За рівнем прибутковості розрізняють високоприбуткові інвестиції, середньоприбуткові інвестиції, низькоприбуткові інвестиції, безприбуткові інвестиції.

19. За регіональним спрямуванням капіталу, що інвестується: інвестиції на внутрішньому ринку (інвестування здійснюється в межах держави); інвестиції на міжнародному ринку (інвестування за межами держави).

20. За галузевим спрямуванням: - інвестиції в розрізі галузей і сфер діяльності відповідно до їх класифікатора; - інвестиції в людський капітал (інвестування освіти, науки, соціальних проектів тощо) [20].

Наведена класифікація інвестицій відображає найбільш суттєві їх ознаки, а при необхідності вона може бути поглиблена залежно від підприємницької або дослідницької мети.

У країнах із розвиненою ринковою економікою прийнято розуміти під інвестиціями використання капіталу в основному у двох напрямках:

1. Реальні інвестиції (real investment) - вкладення в матеріальні активи, основними різновидами яких є:
 - вкладення в основні фонди з довгими термінами амортизації (fixes capital investment);
 - інвестиції у товарно-матеріальні запаси (inventore investment);
 - сумарне вкладання у виробничі фонди, включаючи земельну ділянку (total plant investment).

2. Фінансові інвестиції (financial investment): інвестиції у цінні папери (акції, облігації тощо).

Проте варто відмітити, що у діловій практиці всі наведені вище прикметники до слова «investment» часто випускаються для скорочення, і тому це слово може означати будь-яке з вищевикладених напрямів використання капіталу [14].

Здійснення інвестування передбачає відповідне управління цим процесом: визначення об'єкта інвестування, обґрунтування доцільності, прийняття рішення, забезпечення інвестування ресурсами, їх раціональне

використання, поточний моніторинг, своєчасне внесення змін у процес, знову обґрунтування і прийняття рішення тощо.

Управління процесом інвестування залежить також від етапу реалізації проекту, який здійснюється в поточний період. Серед них слід виокремити: етап прийняття рішення, підготовчий етап, етап реалізації проекту та етап експлуатації об'єкта інвестицій. Останній можна поділити на етап повернення інвестиційних коштів (етап повної окупності інвестованих коштів) та етап отримання економічного ефекту від реалізації проекту.

Процес управління є складовим елементом забезпечення ефективності інвестування. Добре організоване управління інвестуванням забезпечує адаптацію проекту до конкретних умов, в яких він реалізується, і, головне, до їх постійних змін, забезпечує поточну конкурентоспроможність інвестиційного процесу. Механізми управління надають процесу інвестування гнучкості й стійкості до несприятливих явищ у зовнішньому середовищі. Крім зовнішніх, усі внутрішні чинники проекту фактично є наслідками помилок саме в управлінні інвестуванням [12].

Управління інвестиційною діяльністю підприємства має кілька типових функцій, які визначаються метою реалізації обраної стратегії. На рисунку 1.2 показано приблизну послідовність функцій інвестиційного менеджменту.

Інвестиційна стратегія завжди пов'язана з поточним станом підприємства, його діючою технічною, технологічною та фінансовою базою, що використовуються в процесі фінансово-господарської діяльності. Стратегія дає відповіді на основні питання, що завжди стоять перед дирекцією підприємства:

1. Продовжувати чи коригувати здійснювану діяльність?
2. Якщо коригувати, то в яких напрямках?
3. В яких обсягах продовжувати чи коригувати діяльність?
4. Які це дасть результати через рік, два, три?
5. Які кошти для такого розвитку потрібні та де їх джерела?

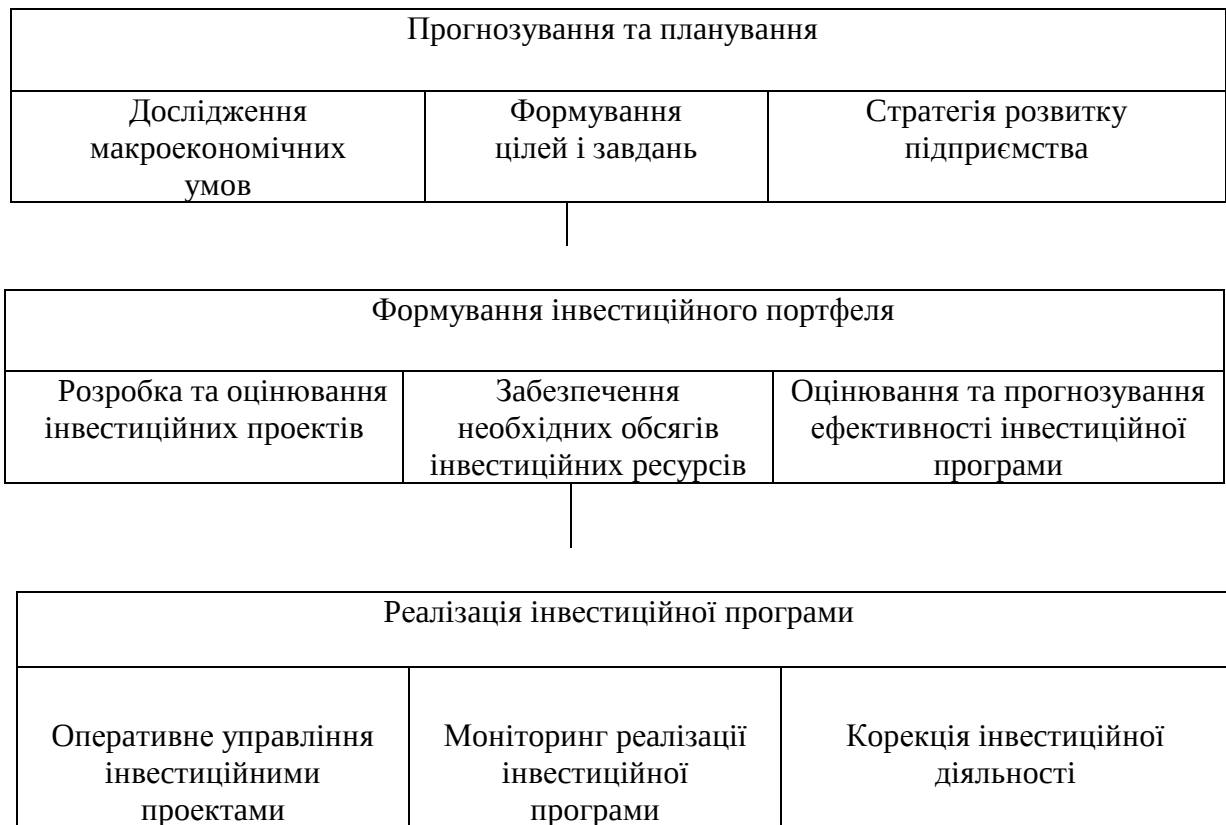

Рисунок 1.2 - Послідовність функцій інвестиційного менеджменту

Навіть коли приймається рішення нічого не змінювати на підприємстві, то це так само стратегія, яка має бути обґрунтована, досліджена та сформована.

Розробка стратегії є спеціальним дослідженням із типовими процедурами, приблизний перелік яких наведено на рисунку 1.3 [11].

Добирати інвестиційну стратегію слід з огляду на ряд критеріїв, що визначають її доцільність:

- узгодженість з фінансовими ресурсами, які можуть бути спрямовані на інвестиції;

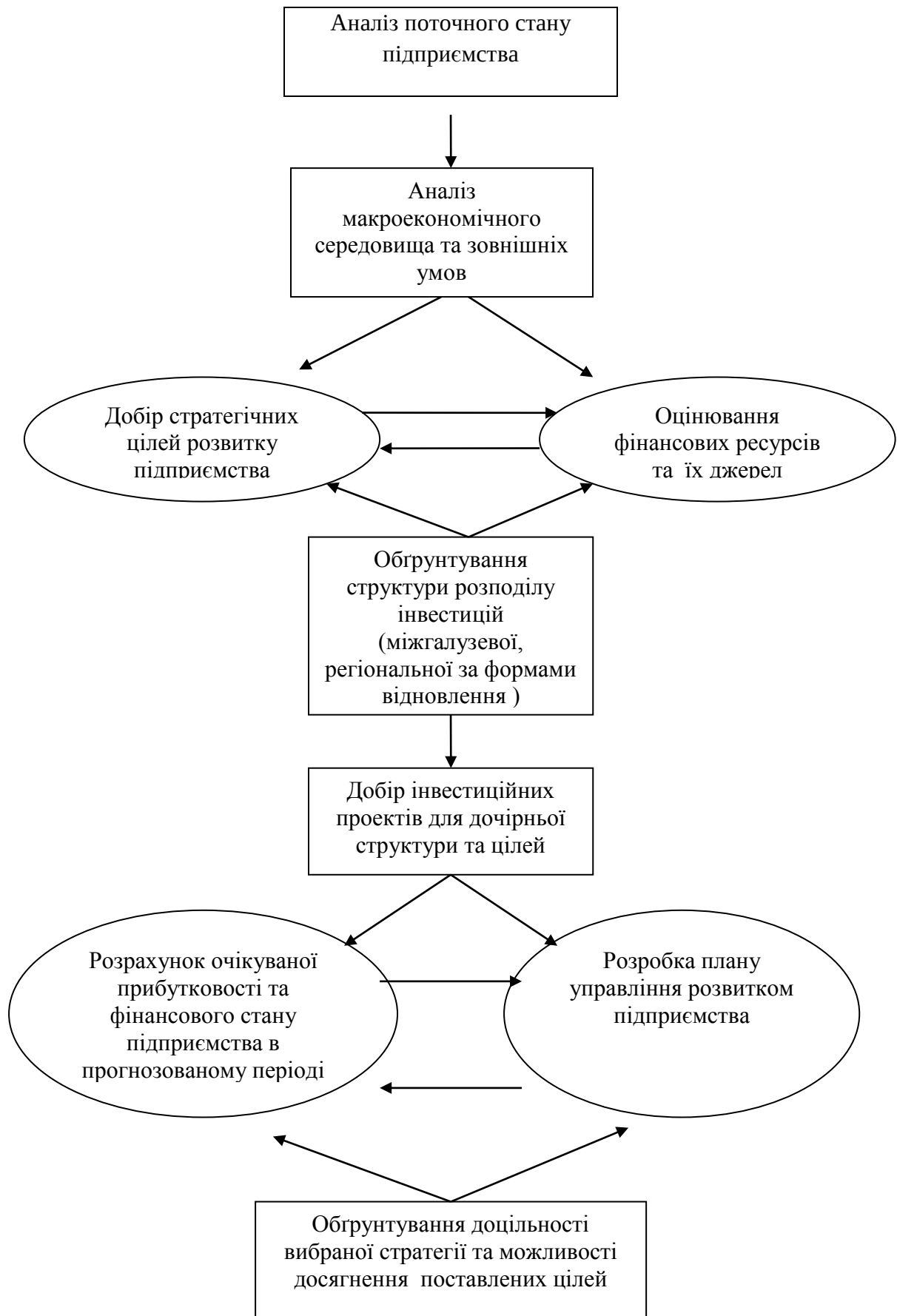

Рисунок 1.3 - Формування інвестиційної стратегії

- ефективність, тобто узгодженість результатів і реальних витрат на їх досягнення;
- визначеність за термінами досягнення встановленої мети;
- оптимальність поєднання очікуваного досягнення потрібної прибутковості та можливих ризиків і невизначеності майбутнього періоду;
- узгодженість запланованих інвестицій із загальноекономічними умовами зовнішнього для підприємства середовища.

Визначаючи інвестиційну привабливість окремої сфери діяльності потрібно враховувати комплекс факторів, що становлять зовнішні умови інвестиційного проекту:

1) важливість галузі, значення продукції, її особливості, частка експорту, залежність від імпорту, рівень забезпеченості внутрішніх потреб країни, частка галузі або конкретної продукції у валовому внутрішньому продукті, основні споживачі продукції;

2) характеристика споживання продукції галузі, рівень конкуренції чи монопольності, особливості ринку збуту, фактичні та потенційно можливі обсяги ринку, сталість галузі щодо загального економічного спаду у країні;

3) рівень державного втручання в розвиток галузі: низький, посередній чи значний, включаючи державні капітальні вкладення, податкові пільги, можливість прискореної амортизації тощо;

4) соціальна значущість сфери діяльності, кількість робочих місць, регіональне розташування виробництв, середня заробітна плата, діяльність профспілок, екологічна небезпечність виробництва та продукції, статистика збитків;

5) фінансові умови роботи галузі, рівень загальної прибутковості, середня рентабельність, віддача на вкладений капітал, оборотність активів, їх середня ліквідність [7].

У процесі управління інвестиційною діяльністю слід виокремити такі етапи: підготовчий; реалізація проекту; експлуатації об'єкта інвестицій. Останній можна поділити на етап повернення інвестиційних коштів (повної

окупності інвестованих коштів) та етап отримання економічного ефекту від реалізації проекту. Повний перелік функцій інвестиційного управління наведено на рисунку 1.4 [15].

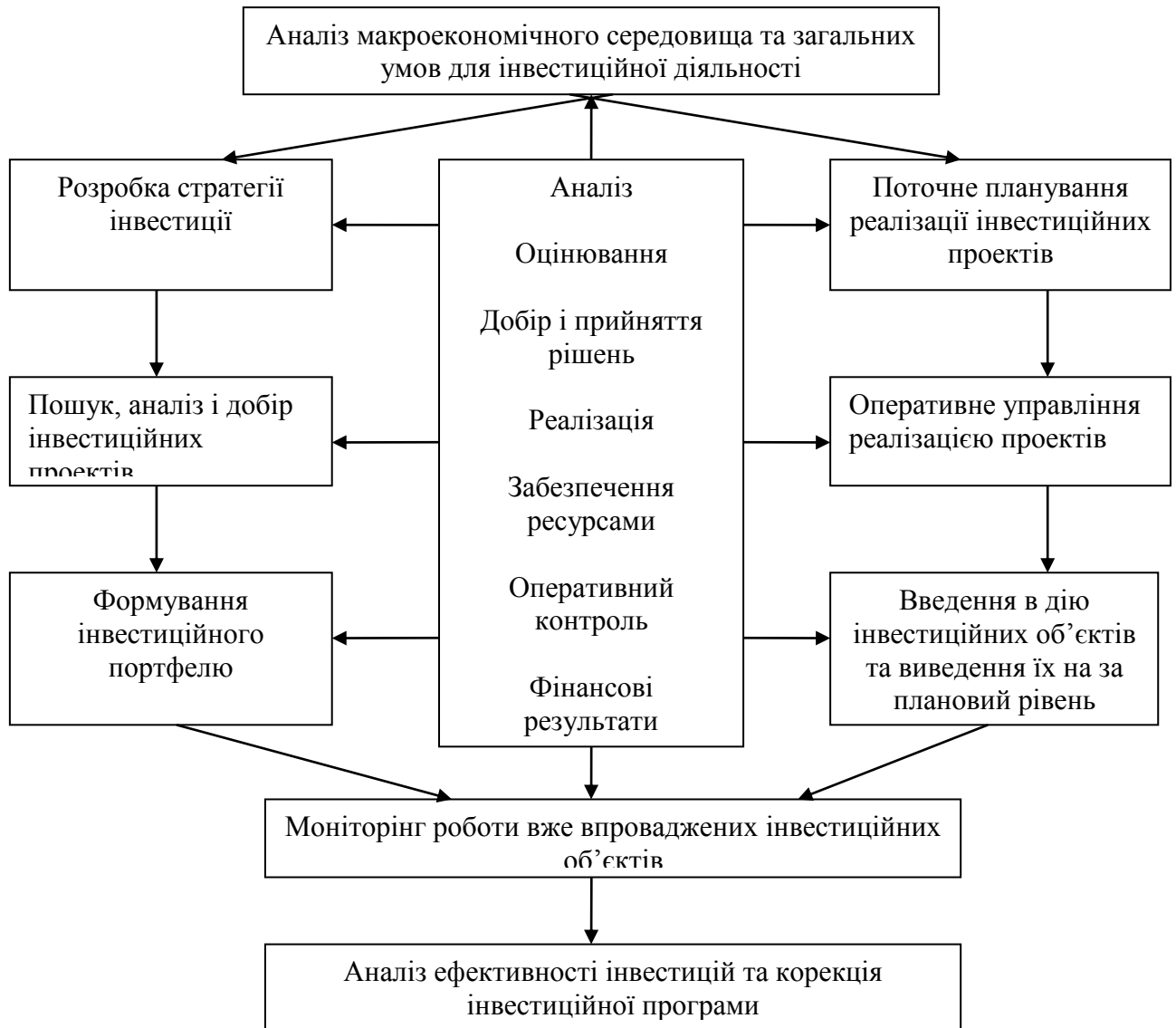

Рисунок 1.4 - Технологія управління інвестиційною діяльністю

Отже, інвестування — складова розвитку економічних об'єктів, основний спосіб поліпшення матеріальних умов життя суспільства. Організація ефективного інвестування важлива як для інвестора, так і для суспільства в цілому. Добрі результати в роботі кожного конкретного інвестора, підприємства просувають економіку країни вперед і забезпечують зростання рівня життя населення.

Опрацювання накопичених у цій сфері теоретичних моделей, практичних прийомів і рекомендацій дає змогу раціональніше використовувати ресурси й досягати кращих результатів у інвестиційній діяльності. Інвестування є складовою економічної діяльності, що визначається організацією та методами примноження капіталу.

Знання і розуміння логіки й технології процесу використання капіталу з метою його нарощування дає змогу підприємствам-інвесторам ефективно вести виробничу та фінансову діяльність, раціонально використовувати матеріальні, фінансові та трудові ресурси.

1.2 Використання бухгалтерської та статистичної звітності при прийнятті інвестиційних рішень

Підвищення ефективності функціонування регіональної господарської системи, забезпечення її конкурентоспроможності зумовлюють необхідність постійного пошуку шляхів активізації інвестиційної діяльності, яка неможлива без належного забезпечення фінансовими ресурсами.

Пошук і мобілізація джерел інвестування, з одного боку, та реалізація програми інвестування, з іншого, стали актуальними в усіх галузях економічної діяльності. Без здійснення інвестицій неможливий нормальний процес діяльності, формування стратегії розвитку.

Для будь-якого інвестора найголовніше - це знайти об'єкт господарювання для вкладення коштів та отримання максимального прибутку. На кожному підприємстві завжди існує дефіцит інвестицій (коштів) щодо подальшого його розвитку, впровадження новітніх технологій та оновлення основних засобів. Впевненість інвестора щодо вкладання інвестицій ґрунтується на певних методах аналізу щодо об'єкта вкладання. Методи аналізу підприємств визначаються насамперед специфікою виробничо-комерційної діяльності досліджуваного підприємства. Проте можна сформулювати принциповий підхід до вивчення підприємств незалежно

від сфер ділової активності. Суть цього методу полягає в послідовній деталізації проведеного аналізу шляхом попереднього аналізу багатьох підприємств у галузях, що цікаві інвесторам, послідовного звуження кількості підприємств на основі більш детального вивчення його фінансового стану та перспектив розвитку, а також вивчення окремих аспектів діяльності підприємства на місці [10].

Основні етапи цього процесу подані на рисунку 1.5 [13].

Вивчення підприємства передбачає наявність достовірної інформації про його стан та перспективні плани розвитку. Чим повніша ця інформація, тим більш обґрунтованими є результати аналізу.

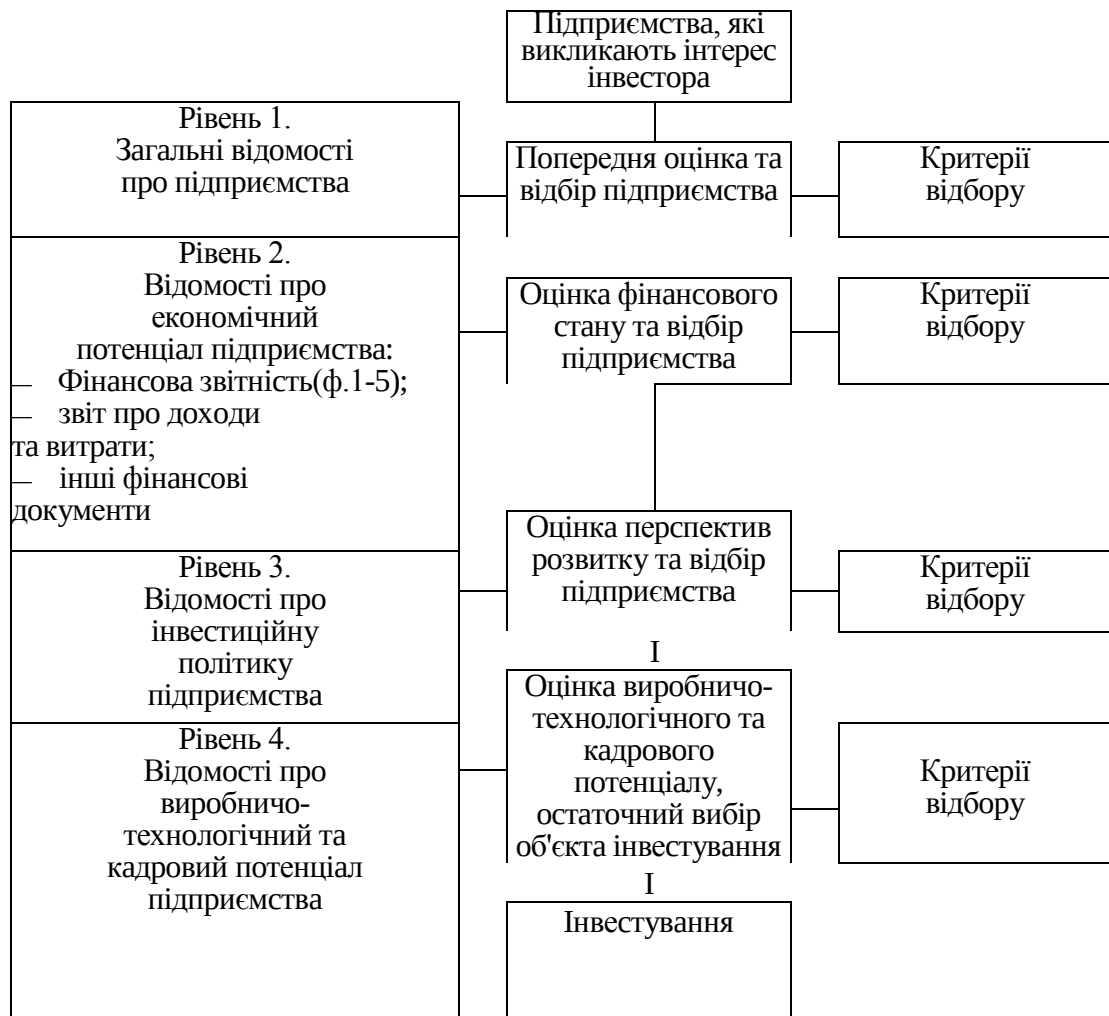

Рисунок 1.5 - Основні етапи вибору підприємства та прийняття рішень щодо інвестування

Як основні джерела подібної інформації можуть бути використані: відомості про підприємства, які публікуються в спеціальних виданнях і довідниках; відомості, які публікуються самими підприємствами - річні звіти про діяльність підприємств, балансові звіти, проспекти фірм, виставочні та ярмаркові каталоги тощо; результати аналітичних оглядів і досліджень, виконаних спеціалізованими організаціями; інші джерела інформації. До останніх належать відомості, подані приватизованими підприємствами, що нині становлять особливий інтерес для аналізу, а також відомості про підприємства, які є учасниками ринку цінних паперів (лістинги фондових бірж, проспекти емісії цінних паперів).

З метою систематизації відомостей про досліджувані підприємства доцільно їх накопичувати і зберігати в базі даних ЕОМ чи спеціальній картотеці. Структурно ця інформація може бути подано ієрархічно, причому кожен рівень ієрархії має відповідати заданій глибині та деталізації аналізу досліджуваного підприємства.

Основною метою попередньої оцінки й вибору підприємств є їх вибір інвестором для детального їх вивчення та аналізу. Доцільність такого вибору залежить, по-перше, від кількості підприємств досліджуваної галузі, і, по-друге, від можливості одержання достовірної інформації щодо аналізу фінансового стану цих підприємств та перспектив їх розвитку.

Критеріями відбору на певному етапі можуть бути такі показники, як становище підприємства на фондовому ринку, дохід на 1 акцію підприємства, ринковий курс акцій підприємства тощо, становище підприємства в галузі(на ринку, що діє); обсяги продажу(доходів) й прибутку; ринкова частка тощо [10].

Фінансова звітність - бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [6].

Загальні вимоги до фінансової звітності визначені П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджені наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 № 87. Дане положення встановлює:

- мету фінансових звітів;
- їх склад;
- звітний період;
- якісні характеристики та принципи, якими керуються при складанні звітності;
- вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності.

Метою фінансової звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб доволі широкого кола користувачів, які покладаються на неї, як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень [17].

Фінансова звітність підприємства включає:

- Баланс (форма №1 ДКУД);
- Звіт про фінансові результати (форма №2 ДКУД);
- Звіт про рух грошових коштів(форма №3 ДКУД);
- Звіт про власний капітал (форма №4 ДКУД);
- Примітки до фінансової звітності. Відкриті акціонерні товариства, підприємства-емітенти облігацій, банки, довірчі товариства, валютні та фондові біржі, інвестиційні компаній, кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії та інші фінансові установи повинні не пізніше 1 липня поточного року оприлюднити річну фінансову звітність шляхом публікації даних у періодичних виданнях або розповсюдження її у вигляді окремих друкованих видань [17] .

Безпосереднє призначення форм фінансової звітності розглянуто в таблиці 1.2 [23].

Фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів з таких питань, як придбання, продаж та володіння цінними паперами; участь в капіталі підприємств; оцінка якості управління; визначення

кредитоспроможності підприємства; виконання підприємством своїх зобов'язань; забезпеченість зобов'язань; визначення суми дивідендів, які потрібно розподіляти; регулювання діяльності підприємства та ін.

Таблиця 1.2 - Форми фінансової звітності та їх призначення

Форми фінансової звітності	Зміст	Використання інформації
1	2	3
Баланс	Наявність економічних ресурсів, які контролюються підприємством, на дату балансу	Оцінка структури ресурсів підприємства, їх ліквідності та платоспроможності підприємства Прогнозування майбутніх потреб у позиках. Оцінка та прогнозування змін економічних ресурсів, які підприємство, ймовірно, контролюватиме в майбутньому
Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Оцінка та прогноз прибутковості діяльності підприємства, структури доходів та витрат
Звіт про власний капітал	Зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз змін у власному капіталі
Звіт про рух грошових коштів	Генерування та використання грошових коштів протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства
Примітки до звіту	Обрана облікова політика Інформація, не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але обов'язкова за П(С)БО Додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості	Оцінка та прогноз облікової політики ризиків або непевності, які впливають на підприємство, його ресурси та зобов'язання; діяльності підрозділів підприємства тощо

Фінансова звітність має формуватися відповідно до таких принципів:

- автономність підприємства, тобто кожне підприємство є юридичною особою, яка відокремлена від власників;
- безперервність діяльності – оцінка активів та зобов'язань підприємства, виходячи з того, що його діяльність буде продовжуватися;
- періодичність – розподіл діяльності підприємства на окремі періоди часу для складання фінансової звітності;
- фактична(історична) собівартість – пріоритет оцінки активів виходячи з витрат на їх виробництво і придбання;
- нарахування та відповідать доходів та витрат, за якими визначаються фінансові результати звітного періоду(зіставлення доходів і витрат для отримання прибутку. Витрати та доходи відображаються у звітності через облік у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження до сплати коштів);
- повне висвітлення фінансової звітності (має вміщувати повну інформацію про фактичні або потенційні наслідки операцій та подій, які можуть вплинути на прийняття управлінських рішень);
- послідовність - постійне використання підприємством вибраної облікової політики. Зміна облікової політики повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності;
- обачність - методи оцінки в бухгалтерському обліку повинні передбачати зниження оцінки зобов'язань та витрат і завищення активів і доходів підприємства;
- перевалювання змісту над формою - операції мають враховувати їх сутність;
- єдиний грошовий вимір – узагальнення та вимір усіх операцій промислового підприємства в його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці [18].

Фінансова звітність подається у встановлені терміни і в разі затримки вона втрачає свою доречність.

Достовірність досягається за відсутністю суттєвих помилок та необ'єктивних (упереджених) суджень. Ступінь достовірності оцінюється аудиторами.

Зіставність - порівняння звітних періодів, різних підприємств.

Під час складання фінансової звітності необхідно збалансовувати принципи таким чином, щоб досягти якісних характеристик фінансової звітності.

Строки і порядок подання фінансової звітності визначено у "Порядку подання фінансової звітності", затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 № 419.

Дія цього Порядку поширюється на всіх об'єктів господарювання незалежно від організаційно правових форм і форми власності. Квартальна фінансова звітність (крім зведеної і консолідованої) подається не пізніше ніж на 25 й день після закінчення звітного кварталу, а річна -- не пізніше 20.02 наступного за звітним роком. У Порядку визначено перелік організаційно правових форм і видів діяльності підприємств та організацій, які зобов'язані не пізніше 1 червня наступного за звітним роком оприлюднювати річну фінансову звітність та консолідовану звітність шляхом публікації у періодичних виданнях [17].

Баланс - це звіт про фінансовий стан підприємства, в якому на певну дату відображено його активи, зобов'язання та власний капітал [10].

Цей звіт поділяють на дві частини, одна з них характеризує економічні ресурси, якими володіє підприємство і котрі можуть принести економічну вигоду в майбутньому(актив), і друга-джерела її формування(пасив). Основна особливість балансу-рівність величини коштів, що є в активі й пасиві. Баланс служить індикатором для оцінки фінансового стану підприємства, його здатності виконувати свої зобов'язання [18].

Головний показник діяльності будь-якого підприємства - прибуток.

Звіт про фінансові результати - це звіт про доходи і витрати, а також про прибутки і збитки від діяльності підприємства [17].

При цьому доходи і витрати відображаються у ньому за видами діяльності.

Мета складання звіту - визначення величини прибутку або збитків підприємства від основної його діяльності. Звіт показує результативність діяльності підприємства і дає інформацію про фактори, що вплинули на цю результативність протягом звітного періоду. Завдяки звіту про фінансові результати можна пов'язати доходи та витрати за звітний період та вирахувати величину чистого прибутку як різницю між цими показниками.

Тому цю форму фінансової звітності часто вважають найважливішою [18].

Рух грошових коштів згідно з фінансовою звітністю дає змогу зробити висновки про підприємства в цілому. Розшифрування змін щодо руху грошових коштів дозволяє отримати таку інформацію:

- форма 1 (ф. №1) показує джерела надходження та рух грошових коштів;
- форма 2 (ф. №2) подає класифікацію її за видам діяльності;
- форма 3 (ф. №3) відображає основні напрями витрат цих коштів.

Форма №3 «Рух грошових коштів» складається після того, як сформовані ф. №1 та ф. №2, а тому всі дані балансу та фінансові результати відображаються в цій формі. Послідовність заповнення ф. №3 зумовлюється логікою бухгалтерського обліку, яка поділяє усю діяльність підприємства за такими видами: операційна, інвестиційна та фінансова [10].

Операційна діяльність — головне джерело грошових коштів, де надходження грошей здійснюється за рахунок продажу продукції, використання — оплата матеріалів, заробітна платня та ін.

Інвестиційна діяльність - придбання та реалізація тих необоротних активів а також тих фінансових інвестицій які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. Вона складається з:

- інвестицій у матеріальні активи (будівлі, земля та обладнання)

- інвестицій у фінансові активи (акції, кредитні цінні папери, що їх випускає саме підприємство).

Будь-яке придбання таких активів зменшує, а будь-який продаж збільшує грошовий потік підприємства.

Фінансова діяльність охоплює зміну складу і структури джерел фінансування власного та позикового капіталу за рахунок:

- продажу нових, щойно емітованих акцій інвесторам;
- виплату дивідендів інвесторам;
- продаж кредитних цінних паперів та виплата на них;
- отримання і виплата кредитних зобов'язань.

Якщо продаж нових акцій та кредитних цінних паперів збільшує грошовий потік підприємства, то виплата дивідендів та будь-яких кредитних зобов'язань зменшує грошовий потік.

Загальні принципи складання звіту про рух грошових коштів такі:

- зменшення ненадійних активів приводить до надходження грошей;
- збільшення ненадійних активів приводить до використання грошей;
- збільшення зобов'язань та акціонерного капіталу приводить до надходження грошей;
- зменшення зобов'язань призводить до використання грошей;
- урахування амортизації (не є джерелом грошових коштів, але необхідне коригування прибутку на її величину) [18].

Звіт про власний капітал — звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. Зміст і форма звіту про власний капітал, а також загальні вимоги щодо розкриття його статей регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 5 "Звіт про власний капітал", затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87.

У міжнародній практиці поширені дві концепції капіталу:

- фінансова — прийнята більшістю підприємств при складанні фінансових звітів. Згідно з фінансовою концепцією капітал, такий як інвестовані кошти або інвестована купівельна спроможність, є синонімом чистих активів або власного капіталу підприємства;
- фізична, згідно з якою капітал, такий як виробнича потужність, розглядається як продуктивність підприємства.

Наведені концепції капіталу приводять до таких концепцій збереження капіталу:

- збереження фінансового капіталу, згідно з якою прибуток заробляється, якщо тільки фінансова (або грошова) сума чистих активів на кінець періоду перевищує фінансову (або грошову) суму чистих активів на початок періоду після вилучення будь-яких виплат власникам або внесків власників протягом даного періоду;
- збереження фізичного капіталу — прибуток заробляється, якщо тільки фізична виробнича потужність (або продуктивність) підприємства (або ресурси, необхідні для досягнення такої потужності) на кінець періоду перевищує фізичну виробничу потужність на початок періоду після вилучення будь-яких виплат власникам або внесків власників протягом даного періоду.

Вибір підприємством відповідної концепції має базуватися на потребах користувачів фінансових звітів.

Примітки до фінансової звітності — сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію й обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

У примітках розкривають:

- облікову політику підприємства — як сукупність принципів, методів і процедур, які підприємство використовує для складання та подання фінансової звітності;

- інформацію, яка не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але є обов'язковою за відповідними положеннями (стандартами);
- інформацію, що містить додатковий аналіз статей звітності, потрібний для забезпечення її зрозумілості та доречності [23].

При виявленні у фінансовій звітності незначних розбіжностей встановлюється їх причини. При потребі до звітності керівництво підприємства вносить необхідні корективи. Переконавшись у достовірності фінансової звітності, яка складена за даними бухгалтерського обліку, підтвердженого первинною документацією про господарську діяльність підприємства, необхідно підтвердити правильність її складання [17].

На сьогоднішній день у процесі розвитку та становлення фондового ринку менеджери вітчизняних підприємств все більше уваги приділяють саме фінансовій формі інвестування, у результаті чого формується портфель цінних паперів, тобто сукупність усіх придбаних підприємством цінних паперів, паїв та вкладень в інші компанії, які здійснено за рахунок коштів, що перебувають у розпорядженні підприємства, з метою отримання зиску у вигляді відсотків, дивідендів, прибутків від перепродажу та інших прямих і непрямих доходів. Перелік цінних паперів, що перебувають в обігу на конкретному ринку, регламентується чинним законодавством кожної країни, в Україні це — Закон «Про цінні папери та фондову біржу». Значна кількість цінних паперів в обігу, різноманітність їх характеристик, зокрема таких як дохідність і ризик, правила емісії, обігу й оподаткування, багатофункціональність портфеля цінних паперів значно ускладнюють процес його формування та управління ним.

Для зовнішніх щодо підприємства суб'єктів завдання аналізу полягає в оцінці інвестиційної привабливості цього підприємства. У такому разі об'єктом аналізу є насамперед реальні інвестиції, що дає можливість зробити прогнози щодо майбутньої діяльності підприємства. У процесі аналізу підприємства як об'єкта інвестування потенційних акціонерів (інвесторів)

поряд з прибутковістю та рентабельністю цікавлять і такі показники, як обсяги та ефективність капітальних вкладень, здійснюваних на підприємстві. Аналіз динаміки реальних інвестицій з урахуванням темпів інфляції дає змогу зробити висновки щодо інвестиційної активності підприємства. Аналіз структури інвестицій уможливорює оцінювання перспективності напрямів їх вкладення. Об'єктами такого аналізу можуть бути:

- виробнича (галузева) структура капітальних вкладень підприємства, яка характеризує перспективи його майбутньої галузевої диверсифікації;
- технологічна структура капітальних вкладень — співвідношення витрат на будівельно-монтажні роботи (пасивна частина капітальних вкладень) і на придбання обладнання, машин, інструментів (активна частина);
- відтворювальна структура капітальних вкладень: співвідношення між вкладеннями в нове будівництво; у розширення діючих потужностей; у технічне переозброєння та реконструкцію.

Аналіз цих аспектів діяльності підприємства уможливорює оцінювання перспектив його розвитку та стабільності [21].

Для внутрішніх суб'єктів аналізу найважливішим завданням є обґрунтування та вибір найефективнішого напрямку інвестування коштів. На початковому етапі аналізується доцільність вкладення коштів у реальні та фінансові інвестиції. Залежно від результатів аналізу вибирають один із напрямів проведення інвестиційних операцій або визначають оптимальне їх поєднання. Методика аналізу дохідності та ризику інвестиційних операцій залежить від специфіки об'єктів дослідження, тобто від того, чи є це виробничі проекти, чи фінансові інструменти. Як правило, кожне завдання можна розв'язати кількома методами. Тому в процесі аналізу постає завдання вибору оптимального проекту з-поміж кількох можливих варіантів капітальних вкладень або вибору таких цінних паперів, які б найточніше відповідали потребам підприємства.

Після того, як вибір зроблено і реалізація інвестиційного проекту (капітальні вкладення) почалася, або були придбані певні цінні папери, завдання аналізу полягає у виявленні можливих відхилень від запланованого сценарію та обґрунтуванні коригуючих управлінських рішень. На цьому етапі аналіз характеризується як оперативний.

Після завершення інвестиційної операції необхідно проаналізувати її фактичну ефективність та виявити причини відхилень від запланованої або очікуваної ефективності. Результати такого аналізу допоможуть підприємству в майбутньому адекватно оцінювати свої можливості та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Отже, в процесі аналізу інвестиційної діяльності підприємства застосовуються всі види аналізу: попередній, оперативний, ретроспективний [21].

Отже, аналізуючи все вище сказане можна дати наступний висновок, для потенційних інвесторів та суб'єктів господарювання надзвичайно важливо мати результати аналізу всіх видів діяльності підприємства і насамперед інвестиційної та фінансової. На основі бухгалтерської та фінансової звітності суб'єктів господарювання, аналізу існуючих методик проведення фінансового аналізу та досвіду роботи підприємств пропонується система показників щодо оцінки інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання. Насамперед це стосується існуючих форм звітності (ф.№1, ф.№2, ф.№3) у динаміці за кілька років з урахуванням змін на початок або кінець року.

1.3 Оцінка нормативно-правової бази інвестиційної діяльності

Основним загальним інвестиційним законом є Закон України «Про інвестиційну діяльність», який визначає правові, організаційні та економічні основи інвестиційної діяльності в Україні:

- дає визначення понять «інвестиції» (ст.1), «інвестиційна діяльність»(ст. 2);
- визначає види та форми інвестицій та інвестиційної діяльності (ст. 13);

- визначає об'єкти інвестування (ст. 4);
- дає визначення понять «суб'єкт інвестиційної діяльності», «інвестор», «учасник інвестиційної діяльності» (ст. 5), а також визначає їх права (ст. 7) та обов'язки (ст. 8);
- визначає договір як правову форму взаємовідносин між суб'єктами інвестиційної діяльності (ст. 9);
- визначає правові форми державного регулювання інвестиційною діяльністю (ст. 12);
- закріплює основні засади експертизи інвестиційних проектів (ст. 15);
- закріплює державні гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності (ст. 18) та захист інвестицій (ст. 19);
- визначає умови припинення інвестиційної діяльності (ст. 21) та основні засади відповідальності її суб'єктів (ст. 20), а також інші питання здійснення інвестиційної діяльності.

Згідно з Законом України "Про інвестиційну діяльність" інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [1].

Суб'єктами (інвесторами та учасниками) інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави.

Інвестори — суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування [1].

Інвестиційна діяльність може здійснюватись на основі спільного інвестування, здійснюваного громадянами та юридичними особами України, іноземних держав. З цією метою можуть створюватись інститути спільного інвестування (корпоративний інвестиційний фонд або пайовий інвестиційний фонд), які провадять діяльність, пов'язану з об'єднанням (залученням) грошових коштів інвесторів з метою отримання прибутку від вкладення їх у цінні папери інших емітентів, корпоративні права і нерухомість. Діяльність

таких фондів регулюється Законом України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15.03.01 [3].

Особливе правове регулювання мають іноземні інвестиції, тобто цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [24].

Правове регулювання іноземних інвестицій здійснюється за нормами Господарського кодексу України, Закону України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.96 [4], Закону України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.91 [5].

За макроекономічне сприяння інвестиційній діяльності відповідають органи державної влади країни. У розпорядженні держави є важелі як прямої дії у вигляді централізованих державних капітальних вкладень в об'єкти загальнодержавного значення, розвиток державного сектора економіки, так і непрямі засоби регулювання інвестиційного середовища [19].

Основними формами непрямого регулювання державою інвестиційної діяльності є: створення відповідного інвестиційного середовища (політичного, економічного, правового, соціального), що передбачає, своєю чергою, крім створення певних економічних умов господарювання для суб'єктів інвестиційної діяльності, і методи макроекономічного впливу на інтенсивність інвестування через бюджетно-податкову, грошово-кредитну, амортизаційну та інноваційну політики, а також політику сприяння залученню іноземних інвестицій [14].

Ринкова економіка розвивається циклічно: періоди швидкого зростання й активного інвестування змінюються економічними кризами, падінням темпів, а іноді й абсолютних рівнів ВВП. Мета державного регулювання — вирівнювати такі циклічні тенденції, гальмуючи надлишкову інвестиційну активність у періоди піднесення та стимулюючи інвестиції перед спадами виробництва [19].

Бюджетні важелі — це встановлена державою система податків, що практично визначають систему перерозподілу доходів підприємств і громадян країни, яку держава вважає оптимальною для формування прибуткової частини бюджету та збереження у підприємств і підприємців ринкових стимулів до роботи та отримання прибутків. З бюджетом не можуть порівнятися фінанси наймогутніших корпорацій. Витрати бюджету є вагомим засобом формування сукупного попиту, а через нього — стимулювання інвестицій взагалі. Навіть система соціальних бюджетних програм (не кажучи вже про прямі бюджетні інвестиції в державний сектор) впливає на структуру попиту, тому що соціальні виплати з бюджету одержують люди, які мають витратити їх на ринку споживчих товарів, а це стимулює виробництво та відповідні інвестиції [7].

Тож, інвестиції є основою перебудови сектору матеріального виробництва, а тому держава повинна застосовувати весь комплекс економічних, правових та адміністративних засобів для подолання негативної тенденції скорочення обсягів інвестиції та підвищення інвестиційної активності. Усі методи державного регулювання інвестиційної діяльності є взаємозв'язаними, а тому застосування їх не може бути довільним. Кожна модель державної інвестиційної політики є певним поєднанням заходів та відповідних державних інститутів, що розробляють та реалізують ці заходи. Відповідність організаційних форм і методів державного регулювання інвестиційної діяльності залежить від стану розвитку ринкових відносин, структури економіки та конкретної економічної ситуації. Недостатнє врахування взаємовпливу різних заходів інвестиційної політики може суттєво обмежити їхню ефективність [35].

Загальну схему важелів державного регулювання умов інвестиційної діяльності показано на рисунку 1.6 [19].

Рисунок 1.6 - Важелі державного регулювання умов інвестиційної діяльності

Податкове регулювання інвестиційної діяльності забезпечує спрямування інвестицій у пріоритетні сфери економіки встановленням відповідних податкових ставок та податкових пільг.

До методів податкового стимулювання інвестиційних процесів насамперед належить пільгове оподаткування прибутку. Методи податкового регулювання інвестиційних процесів можна поділити на чотири групи:

- 1) запровадження диференційованих ставок оподаткування;
- 2) звільнення від сплати податку на певний строк;
- 3) зменшення бази оподаткування;
- 4) усунення подвійного оподаткування.

Система оподаткування повинна мати інвестиційну спрямованість, що досягається застосуванням в оподаткуванні обґрунтованої диференціації ставок податків залежно від розміру одержаного прибутку (доходу) та рівня використання прибутку на інвестиційно-виробничі цілі. Це дає змогу активізувати інвестиційну діяльність у пріоритетних напрямках. Крім цього, можливе застосування знижувальних коефіцієнтів залежно від приросту (порівняно з попереднім податковим періодом) частки прибутку, що використовується на виробничий розвиток.

Інвестиційні пільги можна надавати лише на нетривалий термін, пов'язаний з виходом підприємства на проектну потужність, оскільки постійні пільги призводять до значних структурних деформацій в економіці, знижують конкуренцію [35].

Грошово-кредитна політика держави впливає на інвестиційні умови, регулюючи грошовий обіг і роботу банківської системи, яка, по суті, репродукує збільшення коштів в економічній системі. Вирізняють такі основні інструменти грошово-кредитного регулювання:

- норми страхових резервів, які зобов'язані мати комерційні банки й тим самим відволікати певну частину своїх коштів від активного використання для кредитування та інвестування;
- облікова ставка Національного банку, за якою він продає кредитні ресурси комерційним банкам, збільшуючи або зменшуючи обсяги кредитних джерел для фінансування інвестицій;
- операції з державними цінними паперами на відкритому ринку.

Встановлюючи вигідні умови (у вигляді ціни чи дивідендів) для своїх цінних паперів, держава стимулює їх купівлю юридичними та фізичними особами і цим зменшує кількість вільних грошей, які можуть бути використані для кредитування інвестицій через банківську систему. Погіршуючи цінові та дивідендні умови продажу своїх цінних паперів, держава стимулює їх викуп у юридичних і фізичних осіб. Унаслідок цього в

останніх з'являються додаткові кошти, які через банківську систему або безпосередньо використовуються для фінансування інвестицій [19].

Значний вплив на рівень інвестиційної активності в Україні має амортизаційна політика, яка повинна бути спрямована на підвищення фінансової зацікавленості суб'єктів господарювання у здійсненні інвестицій в основний капітал за рахунок коштів власних амортизаційних фондів.

Основними напрямками державної амортизаційної політики є:

- створення економічної та правової бази для запровадження раціональних рівнів споживання, відшкодування та оновлення основного капіталу;
- обмеження державного регулювання у сфері амортизаційної політики та стимулювання інвестиційної ініціативи суб'єктів господарювання;
- відмова від суцільного примусового нарахування амортизаційних відрахувань за єдиним методом та запровадження кількох методів нарахування амортизації, надання суб'єктам господарювання права вибору конкретного методу нарахування амортизаційних відрахувань, а також права самостійно встановлювати конкретні строки служби основного капіталу в визначених законом межах;
- розмежування практики нарахування амортизаційних відрахувань відповідно до її економічної та податкової ролі;
- стимулювання суб'єктів господарювання до застосування прискореної амортизації та її інвестиційного спрямування шляхом надання податкових знижок;
- запобігання зростанню цін виробників шляхом надання можливості суб'єктам господарювання відносити прискорену амортизацію не на витрати виробництва, а на зменшення оподаткованої частини прибутку.

Вітчизняні підприємства можуть використовувати різні методи нарахування амортизації, проте, найчастіше, надають перевагу податковому, при якому встановлені конкретні норми амортизації та чітко регламентований порядок її нарахування. Податкову амортизацію можна, власне, розглядати і як пільгу для підприємств, які інвестують свій капітал у

розширення виробництва, придбання основних фондів і підтримання їх у належному стані.

Надання підприємствам права самостійно проводити амортизаційну політику, безумовно, прогресивний крок, який дає змогу підприємствам визначити термін експлуатації основних засобів і обирати метод нарахування амортизації згідно з власними економічними інтересами [14].

Для активного економічного зростання та підвищення інвестиційної активності важливе значення має також державне регулювання фондового ринку, інноваційна політика держави та політика заохочення іноземних інвестицій в економіку країни тощо [14].

На сьогодні в Україні прийнято більше 150 законодавчо-нормативних актів щодо регулювання та здійснення інвестиційної діяльності на всіх рівнях, але вони мають багато негативних характеристик. За роки незалежності України законодавство з питань діяльності іноземних інвесторів змінювалося близько десяти разів, що негативно впливало на інвестиційний клімат та імідж України як ділового партнера. Забезпечення відкритих, зрозумілих, сприятливих та чітких умов діяльності для будь якого суб'єкта господарювання незалежно від форми власності, розмірів підприємства, сфери діяльності, обсягу статутного капіталу, організаційно правової форми господарювання тощо буде створювати інвестиційне середовище заохочення для впровадження інвестицій та розширення обсягів інвестиційних ресурсів.

Сприятливий інвестиційний клімат насамперед передбачає відсутність плутанини, можливості подвійного тлумачення, частоті зміни нормативної бази та «правил гри», наявності чіткості, прозорості у правовому полі щодо здійснення всіх видів діяльності, простих та зрозумілих правил регулювання щодо створення та здійснення підприємницької діяльності. Багато науковців та підприємців надають перевагу сталості, простоті та чіткості законодавчо-нормативної бази (правовій) порівняно з перевагами щодо надання податкових пільг та фінансових стимулів чи підтримки.

Запровадження інвестиційних пільг тільки для іноземних інвесторів не всі фахівці та вчені розглядають як доцільний захід. І для зарубіжного, і вітчизняного капіталу, на нашу думку, необхідні однакові пільгові умови. Аналіз правових норм, які регулюють інвестиційну діяльність і оподаткування підприємств, свідчить, що діючі законодавчо-нормативні акти певною мірою перешкоджають активізації припливу капіталів в економіку країни [10].

Для захисту інвестора необхідно опрацювати і прийняти певну форму договорів на здійснення фінансових операцій, в якій передбачити чіткі вимоги до суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють та послуги. Не секрет, що при інвестуванні багато хто із фінансових посередників розробляв саме такі угоди, де права інвесторів практично не враховувалися. Доцільно на державному рівні мати орган, що здійснює нагляд діяльністю небанківських фінансових установ, проводить ліцензування, розробляє нормативну базу в цій сфері, визначає платоспроможність юридичних осіб, які надають послуги із проведення фінансових операцій, і забезпечує захист інвесторів.

Для забезпечення можливостей матеріального відшкодування при порушенні і прав інвесторів доцільно створити фонд захисту прав громадян, які виступають інвесторами. Принциповим положенням при створенні такого фонду має бути те, що він ні в якому разі не може служити громадянам гарантом від їхніх прорахунків і невдач на ринку інвестиційних ресурсів і фоновому ринку. Відомо, що інвестиційна діяльність є складною сферою економічного життя і має багато видів і форм ризиків. Було б недалекоглядно створювати якісь гарантійні фонди для страхування помилок при здійсненні інвестиційної діяльності окремими громадянами. Поки ще дуже багато громадян націлені на отримання великих прибутків із мінімальним ризиком. Практика інвестування в Україні, та й не тільки в ній, свідчить: де більший прибуток (дивіденд), там більший і ризик втрати своїх інвестицій.

Крім нормативних актів, що безпосередньо регулюють інвестиційну діяльність, захист вітчизняного інвестора може бути ще більш дієвим, якщо паралельно здійснюватиметься реформа і вдосконалення наявних законів, що визначають важливі параметри функціонування економіки в цілому. У цьому плані можна погодитися з фахівцями, які пропонують заснувати закон "Про власність", створити нові закони про угоди з цінним паперами, дати нову редакцію законів про господарські товариства, про ціни, і фондову біржу, які були прийняті декілька років тому і визначають базові основи функціонування акціонерних товариств.

Крім нормативно-правової бази, державне регулювання передбачає значну організаційну діяльність на основі існуючих державних економічних органів, представником яких є Кабінет Міністрів України через відділи якого здійснюється загальне управління інвестуванням у державі. Крім цього органу, існує ряд спеціалізованих державних і змішаних інституцій, що покликані сприяти поліпшенню інвестиційного клімату, сприянню вітчизняного інвестування і залученню іноземних інвестицій. До таких організацій можна віднести Українську державну кредитно-інвестиційну компанію, Держіннофонд України, Українську асоціацію управління проектами та ін.

Державна підтримка інвестиційного процесу нині має бути структурною виборною до різних секторів народного господарства. Великі інвестиційні проекти необхідно орієнтувати на вирішення завдань структурної перебудови народного господарства, основні з них такі: ресурсозбереження у первісних галузях шляхом комплексного використання сировини та максимального наближення до його джерел; виробництво по обладнання на машинобудівних підприємствах, передусім конвертованих, для впровадження ресурсозберігаючих технологій у первинних галузях і будівельній індустрії; розвиток сільськогосподарської переробної промисловості та сільськогосподарської інфраструктури; формування інфраструктури для ефективного функціонування малого і

середнього бізнесу; докорінна зміна матеріальної бази галузей соціальної інфраструктури, особливо за рахунок поширення порівняло малокапіталомістких видів послуг [19].

Науковці зазначають, що система інвестиційного права в Україні має такі вади: відсутність чіткого діючого механізму виконання законодавчо-нормативних актів; суперечливість, неоднозначність, плутанину в чинному законодавстві, що призводять до невиконання, зловживання та порушень; відсутність чіткого механізму відносин між наявними складовими інвестиційної інфраструктури [10].

Хоча в Україні інвестиційний клімат не є дуже сприятливим, проте інвестор зацікавлений у здійсненні інвестиційної діяльності. Важливим орієнтиром для залучення іноземних інвесторів є внутрішні інвестиції, саме вони є головною умовою економічного зростання та підвищення добробуту населення. Іноземні інвестори будуть масово вступати туди, де побачать приклади ефективного вкладання капіталу вітчизняними інвесторами.

Отже, вирішальні передумови економічного відродження залежатимуть, певна річ, від власних, внутрішніх зусиль України. Згідно з ідеями впровадженої в нашу економіку загальноприйнятої системи національних рахунків, економічне зростання цілком визначається рівнем і структурою національних заощаджень. Саме вони можуть впливати на темпи та обсяги випуску товарів і послуг, рівень технічного прогресу і, зрештою, на економічну могутність держави та добробут її населення.

Тож потрібно зазначити необхідність удосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності, усунення недоліків щодо збільшення обсягів вітчизняних й іноземних інвестицій та ефективність їх використання.

Висновки до 1 розділу

Виходячи з вищенаведених даних можна зробити висновок:

1. Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Інвестиції — це вкладення в активи підприємства з метою випуску нової продукції, підвищення її якості, збільшення кількості продажів і прибутку. Інвестиції підприємства забезпечують просте й розширене відтворення капіталу, створення нових робочих місць, приріст заробітної плати і купівельної спроможності населення, приплив податків у державний і місцевий бюджети.

Інвестування залежно від обставин, організаційних умов, джерел коштів, форми інвестицій, характеру задіяних активів, учасників процесу має особливості, які є основою різних типів класифікації інвестиційного процесу.

2. Інвестиційна діяльність — це комплекс заходів і практичних дій юридичних та фізичних осіб (українських або іноземних), а також держави щодо здійснення інвестицій у будь-якій формі з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Основною метою управління інвестиційною діяльністю є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії підприємства на окремих етапах його розвитку.

3. Об'єктами інвестиційної діяльності може бути будь-яке майно, в тому числі основні засоби та оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права. Той, хто має капітал і вкладає його у ту або іншу комерційну справу, називається інвестором, а сам процес вкладення капіталу — інвестуванням. У будь-якій підприємницькій діяльності інвесторами можуть

бути як юридичні, так і фізичні особи, тобто підприємства й окремі власники капіталу.

4. Для потенційних інвесторів та суб'єктів господарювання надзвичайно важливо мати результати аналізу всіх видів діяльності підприємства і насамперед інвестиційної та фінансової. На основі бухгалтерської та фінансової звітності суб'єктів господарювання, аналізу існуючих методик проведення фінансового аналізу та досвіду роботи підприємств пропонується система показників щодо оцінки інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання. Насамперед це стосується існуючих форм звітності (ф.№1, ф.№2, ф.№3) у динаміці за кілька років з урахуванням змін на початок або кінець року.

5. Основними формами непрямого регулювання державою інвестиційної діяльності є: створення відповідного інвестиційного середовища (політичного, економічного, правового, соціального), і методи макроекономічного впливу на інтенсивність інвестування через бюджетно-податкову, грошово-кредитну, амортизаційну та інноваційну політики, а також політику сприяння залученню іноземних інвестицій.

Як свідчать дослідження, аналіз інвестиційного клімату не є дуже сприятливим, проте інвестор зацікавлений у здійсненні інвестиційної діяльності. Інвестиційний клімат повинен бути спрямований на залучення інвестицій і обов'язково має забезпечити: ефективне використання інвестицій і для інвестора, і для економіки в цілому; сприятливість національного інвестиційного середовища як для інвесторів, так і для бізнесу в цілому; передбачуваність та перспективність підприємця і зацікавленість у розширенні сфери своєї діяльності. Важливим орієнтиром для залучення іноземних інвесторів є внутрішні інвестиції, саме вони є головною умовою економічного зростання та підвищення добробуту населення. Іноземні інвестори будуть масово вступати туди, де побачать приклади ефективного вкладання капіталу вітчизняними інвесторами.

2 АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ»

2.1 Загальна характеристика підприємства

ПАТ Запорізький залізорудний комбінат — одне з найбільших підприємств у гірничо-металургійній галузі України.

Сфера діяльності: - добування та переробка залізних руд.

Історія комбінату починається з XVII століття, коли під керівництвом академіка В.Ф. Зуєва було почате геологічне вивчення території Таврійських степів. Після складання приблизної геологічної карти півдня України пошуки припинилися до 1948 р., коли геологічна експедиція під керівництвом В.В. Сусленикова виявила Белозерську магнітну аномалію. Її загальна протяжність склала 64 км. в довжину і до 12 км. завширшки. Згодом, з кінця 1956 р, освоєння родовища веде Запорізький залізорудний комбінат. Урочиста видача на-гора першої тонни залізняку Південно-Білозерського родовища відбулася 28 серпня 1967 р. на шахті «Південна». Перша черга ЗАТ «ЗЗРК» вступила в дію 30 грудня 1969 р. Здобич сировини ведеться в складних гідрогеологічних умовах — під сім'ю водоносними горизонтами (включаючи Бучакський) на глибині більше 600 м [37].

З трьох мінеральних типів рудий Південно-Білозерського родовища переважаючого поширення набули дисперсно-гематитові і мартитові руди. Середній вміст заліза в масиві 62%. Наявність в руді кремнезему не перевищує 10% і спостерігається незначна кількість шкідливих домішок сірі, фосфору і глинозему. Горизонтальна потужність покладу «Головна» змінюється від 230 м на півдні до 80 м — на півночі. Кут падіння покладу збільшується з півдня на північ, з 60^0 до 85^0 . Рудна площа південного флангу на глибині — 253 м дорівнює 95 тис. м², яка скорочується на 5 тис. м² із зануренням на кожних 100 м. На північному фланзі ступінь зруденіння значно менший, ніж на південному, але з глибиною вона зростає. Це дає можливість компенсувати убуючі потужності південного флангу із

збільшенням глибини розробки. Так запаси руди в поверхні 740–840 м вже складають 30,1 млн. т., а загальні розвідані запаси руди – порядку 300 млн. т.

У структуру комбінату входять: шахта здобичі «Експлуатаційна» і шахта по проведенню гірських вироблень «Прохідницька», дробильно-сортувальна фабрика, цех закладки виробленого простору в шахті, енергетичний, залізничний і автотранспортний цехи, ремонтно-механічний і цех капітальних і поточних ремонтів гірничошахтного устаткування.

Проектна потужність шахти «Експлуатаційна» складає 4 млн.т і в 2004 р. вона була досягнута. На майбутнє заплановано збільшення об'ємів здобичі руди до 4,5 млн. т/рік.

Транспортування руди здійснюється за допомогою контактних електровозів К-14 і вагонеток ВГ-4 або ВГ-10. Проведення горизонтальних підготовчих вироблень здійснюється буропідривним способом. До складу прохідницького комплексу входять самохідні бурові установки вітчизняного виробництва УБШ-207 (СБКНС-2М), вантажні машини ППН-3А, ПТ-4 і вентилятор ВМ-5М. З 1993 р. для проведення горизонтальних вироблень застосовують імпортне прохідницьке устаткування: самохідні бурові установки Bommer Н-251, Bommer Н-252 і машини вантажних доставок типу PNE-1700, PNE-2500. Вертикальні вироблення проводяться за допомогою прохідницького комбайна Robbins 72RN, а також в основному методом секційного підривання свердловин [37].

Запаси шахтного поля відпрацьовуються за допомогою поверхово-камерної системи розробки підповерховим відбоєм руді і з подальшим заповненням виробленого простору тверднучою закладкою. Очисні роботи складаються з трьох етапів: підсічка запасів камери (за допомогою розвороту воронок), відрізання камери (утворення вертикальної відрізної щілини) і безпосередньо виїмка запасів камери.

На комбінаті застосовується всмоктуючий спосіб і діагональна схема провітрювання, яке здійснюється за рахунок головних установок

вентиляторів, розташованих на Північному, Південному і Дренажному вентиляційних стовбурах. По центральній групі стовбурів свіже повітря подається на основні експлуатаційні горизонти 340, 480, 640, 740 і 840 м. 27 лютого 2009 р. прохідницькою бригадою В.В. Колісника був розкритий рудний поклад Переверзевського родовища. Роботи по розтину родовища були початі в 1986 р. а поновилися в 2007 р. і були доведені до логічного завершення.

На комбінаті видобувається агломераційна, мартенівська, доменна руда, а саме:

- агломераційна руда із змістом заліза 62% (кремнезем до 16,4%, велика 0.20 мм);
- мартенівська № 21 і 22 руда із змістом заліза 58,5% і 61,5%, відповідно (вологість до 3,0%, кремнезем до 15%, велика до 360 мм);
- доменна руда із змістом заліза 53,5% (кремнезем до 28,5%, велика до 100 мм).

У загальному обсязі продукції 85% складає агломераційна руда, яка містить 62% заліза і значно перевершує за якістю руду Криворізького басейну та інших родовищ європейської частини СНД.

Руду підприємство постачає на внутрішній ринок і експортує. Близько 60% продукції комбінат поставляє в Чехію, Словаччину, Польщу та Австрію, близько 40% — на «Запоріжсталь» [37].

2.2 Аналіз основних показників інвестиційної привабливості підприємства

На законодавчому рівні за ініціативою керівництва Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій розроблено методикау інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій (Методика розроблена відповідно до Закону України від 18 вересня 1991 р. №1560 „Про інвестиційну діяльність”, Указу Президента України від 17

червня 1996 р. №435 „Про утворення агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій” та Положення про реєстр неплатоспроможних підприємств та організацій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 листопада 1996 р. №1403).

Згідно з Методикою, інвестиційна привабливість підприємства визначається як рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі інтегральної оцінки [26].

Також розрізняють такі методи як внутрішня норма рентабельності, метод періоду повернення вкладання інвестицій, балансова норма рентабельності, індекс прибутковості, метод чистої сьогоденної вартості.

Наприклад, Іванов А.П., Кравченко Ю.Я., Мендрула О.Г., Шелудько В.М. додають до вищеперерахованих показників ще капіталізовану вартість (ринкова вартість акціонерного товариства), показник співвідношення ринкової і балансової вартості акцій (загальна характеристика успіху або невдачі акціонерного товариства, коефіцієнт ліквідності акцій, що характеризує потенційну можливість продажу акцій конкретного емітента, дивідендна дохідність акцій, яка показує розмір доходу, що спрямовується на поточне споживання акціонерів, у відношенні до ринкової вартості акцій.

На заході досить розповсюдженим є метод рейтингової оцінки. Найбільш популярнішими є: Fortune 500, Global 1000, BusinessWeek 1000. Вони оцінюють інвестиційну привабливість, виходячи з фінансово-господарських показників підприємств: об'єми доходів, прибутків, активів; ефективність інвестицій; збільшення прибутків, доходів, працівників; рівень ринкової вартості компанії [32].

Майже всі методи передбачають розрахунок коефіцієнта ліквідності, коефіцієнта використання ресурсів, коефіцієнта частки позикових засобів, коефіцієнта прибутковості, деколи аналітики визначають норму прибутку на акціонерний капітал.

Одним із основних показників при аналізі інвестиційної привабливості є прибуток, який є основним джерелом формування фінансових ресурсів та накопичення капіталу, укріплення фінансових та ринкових позицій суб'єкта господарювання, захисним механізмом від можливості банкрутства. Він створює базу економічного розвитку держави, підприємств, його власників та найманого персоналу. Даний показник відіграє досить велику роль при проведенні аналізу діяльності підприємства, зокрема аналізу інвестиційної привабливості. Інвестори намагаються працювати на вітчизняному ринку переважно в тих галузях, де сконцентровано найменше ризиків та гарантовані прибутки.

Але в теорії та практиці фінансового аналізу застосовують різні показники доходності капіталу, які різняться за метою застосування, методикою їх розрахунку, а також інтерпретації: рентабельність сукупного капіталу, рентабельність власного капіталу, рентабельність операційного капіталу, рентабельність акціонерного капіталу, рентабельність основного капіталу, рентабельність оборотного капіталу тощо [32].

Для отримання вхідної інформації використовуються показники Фінансового звіту суб'єкта підприємництва, який складається згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 25, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України від 25.02.00 № 39. Вони є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами підприємницької діяльності в Україні. Це "Баланс підприємства", "Звіт про фінансові результати" та дані за бухгалтерською звітністю [33].

За результатами аналізу різних методик оцінки інвестиційної привабливості підприємства дійшли висновку, що до основних показників, які цікавлять інвесторів, відносяться такі їх групи:

- показники стану основних засобів підприємства;
- наявність власних оборотних засобів;
- рентабельність;
- платоспроможність;

- ефективність використання ресурсів підприємства;
- фінансова стійкість.

Проведемо розрахунок даних показників для підприємства ПАТ «ЗЗРК» за 2020-2022 роки.

1. Показники стану основних засобів підприємства.

Стан та ефективність використання основних засобів безпосередньо впливає на виконання виробничої програми підприємства й можливість отримання прибутку. Діяльність промислових та інших підприємств значною мірою залежить від їх забезпеченості основними засобами та ефективності їх використання.

Основні засоби, будучи матеріально-технічною базою виробництва, є фундаментом його удосконалення і розвитку. Цей процес відбувається як шляхом збільшення кількості і об'єктів основних засобів (екстенсивний шлях), так і за рахунок підвищення ефективності їх використання (інтенсивний шлях). При цьому економічно виправданим є збільшення часу роботи устаткування, його повне завантаження, кваліфікований догляд і ремонт тощо [28].

Коефіцієнт придатності основних фондів, характеризує їх фізичний стан на певну дату і визначається за формулою:

$$K_{\text{п}} = \text{ЗВ} / \text{ПВ} , \quad (2.1)$$

де $K_{\text{п}}$ – коефіцієнт придатності основних фондів;

ПВ – первісна вартість основних фондів, грн.;

ЗВ – залишкова вартість основних засобів, грн. [28].

$$K_{\text{п}}^{2020} = 264219 / 689048 = 0,383 = 38,3\%$$

$$K_{\text{п}}^{2021} = 304003 / 759374 = 0,400 = 40,0\%$$

$$K_{\text{п}}^{2022} = 348632 / 837167 = 0,416 = 41,6\%$$

Цей показник відображає питому вагу незношеної частки основних фондів у загальній їх вартості. Зростання показника придатності основних

засобів ПАТ «ЗЗРК» за 2020-2022 роки свідчить про зменшення ступеню їх зносу та є позитивною тенденцією.

Коефіцієнт фізичного зносу основних фондів визначається відношенням суми зносу основних фондів до їх первинної вартості в гривнях, тобто:

$$Кф.з. = З / ПВ, \quad (2.2)$$

де Кф.з. – коефіцієнт фізичного зносу;

З – сума зносу основних фондів за весь період експлуатації, грн.;

ПВ – первісна вартість основних фондів, грн. [28].

$$Кф.з.^{2020} = 424829 / 689048 = 0,617 = 61,7\%$$

$$Кф.з.^{2021} = 455371 / 759374 = 0,600 = 60,0\%$$

$$Кф.з.^{2022} = 488535 / 837167 = 0,584 = 58,4\%$$

У результаті фізичного зносу основних фондів знижуються техніко-економічні показники їх роботи, збільшуються витрати на обслуговування та ремонт, у багатьох випадках знижується продуктивність праці й якість продукції. Отже, щоб зменшити фізичний знос, необхідно забезпечити нормальні умови експлуатації, проводити своєчасний ремонт і догляд за ними, зменшити позаплановий простій машин, не допускати тривалого зберігання устаткування на складах підприємства.

Коефіцієнт оновлення основних фондів показує частку введених нових основних фондів у загальній вартості основних фондів:

$$Ко = ОФ_{вв} / ОФ, \quad (2.3)$$

де Ко – коефіцієнт оновлення основних засобів;

ОФ_{вв} – вартість введених основних фондів, грн.;

ОФ – загальна вартість основних засобів, грн. [28].

$$Ко^{2020} = 68141 / 264219 = 25,8\%$$

$$Ко^{2021} = 69645 / 304003 = 22,9\%$$

$$K_o^{2022} = 78078 / 348062 = 22,4\%$$

Коефіцієнт оновлення основних засобів ЗАТ «ЗЗРК» має дуже високий ступінь, що свідчить про те, що підприємство турбується про належний стан своїх засобів виробництва та своєчасно проводить їх оновлення.

Коефіцієнт вибуття основних фондів характеризує інтенсивність вибуття основних фондів. Він визначається за формулою:

$$K_{\text{виб}} = \text{ОФ}_{\text{виб}} / \text{ОФ}, \quad (2.4)$$

де $K_{\text{виб}}$ – коефіцієнт вибуття основних засобів;

$\text{ОФ}_{\text{виб}}$ – вартість вибувчих основних засобів, грн.;

ОФ – загальна вартість основних засобів, грн. [28]

$$K_{\text{виб}}^{2020} = 28357 / 264219 = 10,7\%$$

$$K_{\text{виб}}^{2021} = 25016 / 304003 = 8,2\%$$

$$K_{\text{виб}}^{2022} = 24336 / 348062 = 7,0\%$$

ПАТ «ЗЗРК» своєчасно проводить списання основних засобів, що мають високий ступінь зносу або є морально застарілими. Проте через високі темпи оновлення основних фондів підприємства таких застарілих основних засобів стає все менше, про що свідчить скорочення показника вибуття основних засобів. У таблиці 2.1 визначимо динаміку показників ефективності використання основних фондів підприємства у 2020-2022 роках.

Таблиця 2.1 – Показники ефективності використання основних фондів ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках

Показник	Значення за роками			Зміна 2021 р. до 2020 р.		Зміна 2022 р. до 2021 р.	
	2020	2021	2022	абс	%	абс	%
Коефіцієнт придатності основних фондів, %	38,3	40	41,6	1,7	4,4	1,6	4,0
Коефіцієнт фізичного зносу основних фондів, %	61,7	60	58,4	-1,7	-2,8	-1,6	-2,7
Коефіцієнт оновлення основних фондів, %	25,8	22,9	22,4	-2,9	-11,2	-0,5	-2,2
Коефіцієнт вибуття основних фондів, %	10,7	8,2	7	-2,5	-23,4	-1,2	-14,6

Упродовж 2020-2022 років ефективність використання основних фондів ПАТ «ЗЗРК» зростала, про що свідчить зростання показника придатності основних фондів підприємства з 38,3% у 2020 році до 41,6% у 2022 році. Коефіцієнт оновлення основних фондів підприємства складає за проаналізовані роки близько 23%, що свідчить про високі темпи оновлення основних фондів підприємства.

2. Наявність власних оборотних засобів на підприємстві ПАТ «ЗЗРК».

Чисті оборотні активи (або чистий робочий капітал) характеризують ту частину їх об'єму, яка сформована за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу.

Суму чистих оборотних активів (чистого робочого капіталу) розраховують по наступній формулі:

$$\text{ЧОА} = \text{ОА} - \text{ПФЗ}, \quad (2.5)$$

де ЧОА — сума чистих оборотних активів підприємства, грн.;

ОА — сума валових оборотних активів підприємства, грн.;

ПФЗ — короткострокові (поточні) фінансові зобов'язання підприємства, грн. [31, с.171].

$$\text{ЧОА}^{2020} = 104811 - 40586 = 64225 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{ЧОА}^{2021} = 123346 - 59736 = 63610 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{ЧОА}^{2022} = 648472 - 147740 = 500732 \text{ тис.грн.}$$

Сума чистих оборотних активів ПАТ «ЗЗРК» за 2020-2022 роки суттєво зростає – з 64225 тис.грн. у 2020 році до 500732 тис.грн. у 2022 році, що свідчить про ефективність діяльності підприємства.

Власні оборотні активи характеризують ту їх частка, яка сформована за рахунок власного капіталу підприємства. Суму власних оборотних активів підприємства розраховують за формулою:

$$\text{BOA} = \text{OA} - \text{ДПК} - \text{ПФЗ}, \quad (2.6)$$

де BOA — сума власних оборотних активів підприємства, грн.;

ДПК — довгостроковий позиковий капітал, інвестований в оборотні активи підприємства, грн. [31].

У 2020-2022 роках ПАТ «ЗЗРК» не мало довгострокових зобов'язань, тобто власні оборотні активи підприємства дорівнюють чистим оборотним активам.

$$\text{BOA}^{2020} = 64225 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{BOA}^{2021} = 63610 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{BOA}^{2022} = 500732 \text{ тис.грн.}$$

Коефіцієнт обертання оборотних активів визначається за формулою:

$$\text{Ko} = \text{РП} / \text{ОБК}, \quad (2.7)$$

де РП — обсяг реалізованої продукції (грн.) ;

ОБК — середні залишки нормованих оборотних коштів (активів), (грн.) [29].

Цей показник характеризує кількість оборотів оборотних коштів за звітний період. Чим більше оборотів здійснюють оборотні кошти, тим краще вони використовуються.

$$\text{Ko}^{2020} = 459565 / 104811 = 4,38$$

$$\text{Ko}^{2021} = 556083 / 123346 = 4,51$$

$$\text{Ko}^{2022} = 1358420 / 648472 = 2,1$$

Зростання показника оборотності оборотних активів призводить до скорочення періоду одного обороту оборотних коштів, що свідчить про зростання ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Коефіцієнт обертання оборотних коштів у 2022 році скоротився як у порівнянні з 2020, так і в порівнянні з 2021 роком, що є негативною тенденцією.

Тривалість обороту оборотних активів – цей показник обчислюється у днях і характеризується періодом, за який оборотні кошти підприємств здійснюють один оборот [29]:

$$O = \frac{ОБК \times 365}{РП} \quad (2.8)$$

$$O^{2020} = 365 / 4,38 = 83,3 \text{ дня}$$

$$O^{2021} = 365 / 4,51 = 80,9 \text{ дня}$$

$$O^{2022} = 365 / 2,1 = 173,8 \text{ дня}$$

Період обороту оборотних коштів ПАТ «ЗЗРК» у 2022 році значно зріс і становив 173,8 дня, що негативно впливає на ефективність діяльності підприємства.

Відобразимо показники ефективності використання оборотних коштів підприємства в таблиці 2.2 та визначимо їх динаміку.

Таблиця 2.2 – Аналіз показників ефективності використання оборотних коштів ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках

Показник	Значення за роками			Зміна 2021 р. до 2020 р.		Зміна 2022 р. до 2021 р.	
	2020	2021	2022	абс	%	абс	%
Чисті оборотні активи, тис.грн.	64225	63610	500732	-615	-1,0	437122	687,2
Власні оборотні активи, тис.грн.	64225	63610	500732	-615	-1,0	437122	687,2
Коефіцієнт обертання оборотних активів, раз	4,38	4,51	2,1	0,13	3,0	-2,41	-53,4
Тривалість обороту оборотних активів, днів	83,3	80,9	173,8	-2,4	-2,9	92,9	114,8

За результатами проведеного аналізу дійшли висновків, що чисті оборотні активи та власні оборотні активи ПАТ «ЗЗРК» у 2022 році зростають в порівнянні із 2021 роком на 437122 тис.грн. або на 687,2%, що є позитивною динамікою. Проте у 2022 році відбувається зменшення коефіцієнта оборотності оборотних активів підприємства і, відповідно,

зростання періоду обороту на 114,8 днів, що негативно впливає на ефективність використання оборотних активів на ПАТ «ЗЗРК».

3. Значення показників рентабельності ЗАТ «ЗЗРК» за 2020-2022 роки

Рентабельність продукції (Рпр) визначається відношенням виручки від реалізації продукції до повної собівартості реалізації продукції. Цей показник характеризує вихід прибутку в процесі реалізації продукції на одиницю витрат в основній діяльності підприємства [30].

$$Рпр_{2020} = 459565 / 365843 = 1,256 = 125,6\%$$

$$Рпр_{2021} = 556083 / 440578 = 1,262 = 126,2\%$$

$$Рпр_{2022} = 1358420 / 635474 = 2,138 = 213,8\%$$

Динамка зростання показника рентабельності продукції свідчить про ефективну діяльність ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках та характеризує підприємство як інвестиційно привабливе.

Рентабельність продажів (ROS) визначається як відношення чистого прибутку до виручки від реалізації без податків, включаємих в ціну продукції. Рентабельність продажів характеризує доходність основної діяльності підприємства. Менеджер використовує цей показник для контролю над взаємозв'язком між цінами, кількістю реалізованого товару, витратами виробництва і реалізації продукції.

$$ROS_{2020} = 18293 / 459565 = 0,040 = 4,0\%$$

$$ROS_{2021} = 26262 / 556083 = 0,047 = 4,7\%$$

$$ROS_{2022} = 551370 / 1358420 = 0,406 = 40,6\%$$

За результатами розрахунків видно, що у 2020-2021 роках рентабельність продажів підприємства ПАТ «ЗЗРК» знаходилась на приблизно однаковому рівні у 4,0-4,7%, проте у 2022 році вона зросла у 10 разів і становила 40,6%. Такий рівень рентабельності свідчить про дуже високий рівень ефективності діяльності підприємства, а динаміка його зміни

говорить про значні зміни, що відбулися у менеджменті підприємства та його виробничій та збутовій стратегії.

Рентабельність активів (ROA) визначається як відношення чистого прибутку до середньої величини активів за період. Цей показник служить для визначення ефективності використання капіталу, оскільки дає загальну оцінку доходності вкладеного в виробництво капіталу, як власного так і заємного.

$$ROA_{2020} = 18293 / 416661 = 0,044 = 4,4\%$$

$$ROA_{2021} = 26262 / 482387 = 0,054 = 5,4\%$$

$$ROA_{2022} = 551370 / 1100159 = 0,501 = 50,1\%$$

Рентабельність активів ПАТ «ЗЗРК» у 2022 році також суттєво збільшується, що викликано значним зростанням суми отриманого підприємством чистого прибутку.

Рентабельність поточних активів (Рпа) являє собою відношення чистого прибутку підприємства до середньої величини поточних активів (оборотних коштів) підприємства. Цей показник характеризує величину прибутку, отриману з кожної гривні що вкладена у поточні активи.

$$Рпа_{2020} = 18293 / 104811 = 0,175 = 17,5\%$$

$$Рпа_{2021} = 26262 / 123346 = 0,213 = 21,3\%$$

$$Рпа_{2022} = 551370 / 648472 = 0,850 = 85,0\%$$

Рентабельність власного капіталу (ROE) визначається як відношення чистого прибутку до середньої величини власного капіталу підприємства за період [30].

$$ROE_{2020} = 18293 / 374507 = 0,049 = 4,9\%$$

$$ROE_{2021} = 26262 / 409890 = 0,064 = 6,4\%$$

$$ROE_{2022} = 551370 / 936049 = 0,589 = 58,9\%$$

Рентабельність власного капіталу ПАТ «ЗЗРК» протягом проаналізованого періоду зросла з 47,9% у 2020 році до 58,9% у 2022 році, що свідчить про зростання ефективності використання власного капіталу підприємства.

У таблиці 2.3 проаналізуємо динаміку показників рентабельності ПАТ «ЗЗРК» за 2020-2022 роки.

Таблиця 2.3 – Аналіз показників рентабельності ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках

Показник	Значення за роками			Зміна 2021 р. до 2020 р.		Зміна 2022 р. до 2021 р.	
	2020	2021	2022	абс	%	абс	%
Рентабельність продукції,%	125,6	126,2	213,8	0,6	0,5	87,6	69,4
Рентабельність продажів,%	4	4,7	40,6	0,7	17,5	35,9	763,8
Рентабельність активів,%	4,4	5,4	50,1	1	22,7	44,7	827,8
Рентабельність поточних активів,%	17,5	21,3	85	3,8	21,7	63,7	299,1
Рентабельність власного капіталу,%	4,9	6,4	58,9	1,5	30,6	52,5	820,3

Динаміка усіх показників рентабельності свідчить про те, що у 2022 році ПАТ «ЗЗРК» змогло значно підвищити суму отриманого чистого прибутку, що дозволило вийти на нові рівні рентабельності. Показники рентабельності підприємства характеризують його як підприємство з надзвичайно високим рівнем інвестиційної привабливості.

4. Стан платоспроможності та ліквідності підприємства.

Платоспроможність характеризується достатньою кількістю оборотних активів підприємства для погашення своїх зобов'язань протягом року.

Ліквідність суб'єкта господарювання визначається відношенням вартості ліквідного майна, тобто активів, які можуть бути використані для оплати заборгованостей, до короткострокової заборгованості. По суті, ліквідність суб'єкта господарювання є ліквідністю його балансу. Ліквідність же балансу підприємства характеризує зв'язок можливості продажу його активів з одночасною оплатою пасивів.

Ліквідність балансу визначається рівнем покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на грошові кошти відповідає строку погашення зобов'язань.

Залежно від того, якими платіжними коштами підприємство може погасити свої зобов'язання, розраховують кілька показників ліквідності (платоспроможності) [34].

Найважливішим показником платоспроможності (ліквідності) є коефіцієнт покриття, що характеризує рівень покриття активами підприємством своїх зобов'язань. Коефіцієнт покриття визначається відношенням усіх поточних активів підприємства до його поточних зобов'язань за формулою:

$$K_p = PA / ПЗ, \quad (2.9)$$

де ПА — поточні активи, грн;

ПЗ — поточні зобов'язання, грн.

$$K_{p2020} = 104811 / 40586 = 2,58$$

$$K_{p2021} = 123346 / 59736 = 2,06$$

$$K_{p2022} = 648472 / 147740 = 4,39$$

Нормативне значення коефіцієнта $K_p > 1$. Якщо значення K_p відповідає нормативному, підприємство може своєчасно погасити свої зобов'язання, а якщо $K_p < 1$, підприємство має неліквідний баланс.

ПАТ «ЗЗРК» має високий ступінь ліквідності, а у 2022 році він зростає з 2,06 до 4,39.

Крім коефіцієнта покриття для оцінки рівня ліквідності розраховують коефіцієнти швидкої і абсолютної ліквідності [34].

Коефіцієнт швидкої ліквідності розраховується діленням найбільш ліквідних активів та активів, які швидко реалізуються (грошових коштів і дебіторської заборгованості), на поточні зобов'язання за формулою:

$$K_{\text{шл}} = (ГК + ДЗ) / ПЗ, \quad (2.10)$$

де ГК — грошові кошти, грн;

ДЗ — дебіторська заборгованість, грн.

Середнє значення коефіцієнта $K_{\text{шл}}$, = 0,5...0,6.

$$K_{\text{шл}2020} = 49440 / 40586 = 1,22$$

$$K_{\text{шл}2021} = 50029 / 59736 = 0,84$$

$$K_{\text{шл}2022} = 421347 / 147740 = 2,85$$

За результатом аналізу можна зробити висновки, що значення показника швидкої ліквідності має високе значення. І хоча у 2021 році він дещо зменшився, проте все одно знаходився на рівні, вищим за рекомендований нормативами як мінімальний.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризується рівнем покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строку погашення зобов'язань.

Визначається коефіцієнт абсолютної ліквідності як відношення суми грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень до суми короткострокових (поточних) зобов'язань за формулою:

$$K_{\text{а.л.}} = ГК / ПЗ, \quad (2.11)$$

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності $K_{\text{а.л.}} > 0,2$ достатнє, щоб підприємство своєчасно розрахувалось за своїми боргами з кредиторами. Зменшення цього коефіцієнта відображає зовнішню причину неплатоспроможності підприємства [34].

$$K_{\text{а.л.}2020} = 922 / 40586 = 0,02$$

$$K_{\text{а.л.}2021} = 678 / 59736 = 0,01$$

$$K_{\text{а.л.}2022} = 105840 / 147740 = 0,72$$

У 2020-2022 роках ПАТ «ЗЗРК» має низький рівень абсолютної ліквідності, що характеризує недостатню кількість грошових коштів на рахунках підприємства. Проте у 2022 році даний показник різко зростає і втричі перевищує рекомендоване нормативами значення.

Питома вага грошових коштів у загальній сумі оборотних активів визначається відношенням суми грошових коштів підприємства до загальної суми його оборотних активів.

$$\text{ПВ}_{\text{Г.к.}}^{2020} = 922 / 104811 = 0,009 = 0,9\%$$

$$\text{ПВ}_{\text{Г.к.}}^{2021} = 678 / 123346 = 0,005 = 0,5\%$$

$$\text{ПВ}_{\text{Г.к.}}^{2022} = 105840 / 648472 = 0,163 = 16,3\%$$

У 2020-2022 роках на підприємстві ПАТ «ЗЗРК» грошові кошти були майже відсутні, проте у 2022 році в зв'язку з отриманням значно вищої суми чистого прибутку, ніж у попередні роки ПАТ «ЗЗРК» підвищує питому вагу грошових коштів у структурі активів з 0,5% до 16,3%.

Питома вага дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотних активів підприємства:

$$\text{ПВ}_{\text{ДЗ}}^{2020} = 48518 / 104811 = 0,463 = 46,3\%$$

$$\text{ПВ}_{\text{ДЗ}}^{2021} = 49351 / 123346 = 0,400 = 40,0\%$$

$$\text{ПВ}_{\text{ДЗ}}^{2022} = 315507 / 648472 = 0,486 = 48,6\%$$

Дебіторська заборгованість має суттєвий вплив на структуру оборотних активів ЗАТ «ЗЗРК», що є негативним фактором, адже зростання питомої ваги дебіторської заборгованості «заморожує» кошти підприємства та підвищує ризик несплати дебіторами по своїх зобов'язаннях.

У таблиці 2.4 проаналізуємо ефективність показників платоспроможності та ліквідності ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках.

Таблиця 2.4 – Аналіз показників платоспроможності та ліквідності ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках

Показник	Значення за роками			Зміна 2021 р. до 2020 р.		Зміна 2022 р. до 2021 р.	
	2008	2009	2010	абс	%	абс	%
Коефіцієнт покриття, долі одиниці	2,58	2,06	4,39	-0,52	-20,2	2,33	113,1
Коефіцієнт швидкої ліквідності, долі одиниці	1,22	0,84	2,85	-0,38	-31,1	2,01	239,3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, долі одиниці	0,02	0,01	0,72	-0,01	-50,0	0,71	7100,0
Питома вага грошових коштів у загальній сумі оборотних активів, %	0,9	0,5	16,3	-0,4	-44,4	15,8	3160,0
Питома вага дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотних активів, %	46,3	40	48,6	-6,3	-13,6	8,6	21,5

За результатами проведеного аналізу показників платоспроможності та ліквідності ПАТ «ЗЗРК» встановили, що дані показники свідчать про деяке зменшення платоспроможності підприємства у 2021 році відносно 2020 року, проте у 2022 році всі показники покращують своє значення. Зростання показника покриття у 2022 році становило 113,1%, показника швидкої ліквідності – 239,3%, коефіцієнт абсолютної ліквідності збільшився в 70 раз.

При цьому питома вага грошових коштів у загальній сумі оборотних активів ПАТ «ЗЗРК» зросла у 2022 році на 15,8%.

Таким чином, у 2020-2022 роках платоспроможність та ліквідність ПАТ «ЗЗРК» значно зростають.

5. Показники ефективності використання ресурсів підприємства.

Для характеристики ефективності використання основних фондів використовують ряд показників. Одним з основних загальних показників, який найпоширеніший у практиці, є фондівіддача.

Показник фондівіддачі відображає ту кількість продукції, яка виробляється однією гривнею вартості основних виробничих фондів, він показує загальну віддачу від використання кожної гривні, витраченої на основні виробничі фонди, тобто ефективність цього вкладення коштів:

$$\Phi B = \frac{BP}{OF} \quad (2.12)$$

де ВП – обсяг виготовленої продукції за період, грн.

ОФ – вартість основних фондів підприємства, грн. [30].

$$\Phi B^{2020} = 459565 / 264219 = 1,74 \text{ грн/грн}$$

$$\Phi B^{2021} = 556083 / 304003 = 1,83 \text{ грн/грн}$$

$$\Phi B^{2022} = 1358420 / 348632 = 3,90 \text{ грн/грн}$$

За проаналізований період фондівіддача основних засобів підприємства зростає, що свідчить про зростання ефективності їх використання.

Оберненим до фондівіддачі показником є фондомісткість, яка визначається відношенням середньорічної вартості основних фондів до обсягу виготовленої продукції:

$$\Phi M = \frac{OF}{BP} \quad (2.13)$$

Цей показник дає можливість визначити вартість основних фондів на одну гривню виробленої продукції і характеризує забезпеченість підприємства основними фондами. За нормальних умов фондівіддача повинна мати тенденцію до збільшення, а фондомісткість — до зменшення [30].

$$\Phi M^{2020} = 1 / 1,74 = 0,575 \text{ грн/грн}$$

$$\Phi M^{2021} = 1 / 1,83 = 0,547 \text{ грн/грн}$$

$$\Phi M^{2022} = 1 / 3,9 = 0,257 \text{ грн/грн}$$

Серед показників ефективності використання трудових ресурсів найбільш значущими є трудомісткість господарської діяльності та продуктивність праці.

Продуктивність праці, як економічна категорія, характеризує ефективність трудових витрат і показує здатність праці створювати за одиницю часу певну кількість матеріальних благ.

Рівень продуктивності праці визначається кількістю продукції (обсягом робіт чи послуг), що виробляється одним працівником за одиницю робочого часу (годину, зміну, добу, місяць, квартал, рік), або кількістю робочого часу, що витрачається на виробництво одиниці продукції (виконання одиниці роботи чи послуги).

Продуктивність праці розраховується прямим або оберненим методами, залежно від чого маємо два показники: виробіток і трудомісткість.

Виробіток - це кількість виробленої продукції (обсягу робіт чи послуг), що припадає на одного середньооблікового працівника за певний період. Він визначається методом прямого розрахунку:

$$Пп = О / Ч, \quad (2.14)$$

де О – обсяг виробленої продукції, грн.

Ч – середньооблікова чисельність працюючих, чол. [30].

$$Пп^{2020} = 459565 / 3946 = 116,46 \text{ тис.грн/чол}$$

$$Пп^{2021} = 556083 / 4011 = 138,64 \text{ тис.грн/чол}$$

$$Пп^{2022} = 1358420 / 4965 = 273,60 \text{ тис.грн/чол}$$

Зростання продуктивності праці на підприємстві ПАТ «ЗЗРК» свідчить про зростання ефективності використання персоналу.

Трудомісткість — витрати робочого часу на одиницю або весь об'єм виготовленої продукції.

Трудомісткість одиниці продукції (Тм) розраховується відношенням фонду робочого часу на виготовлення і-го виду продукції до обсягу його виробництва в натуральному або умовно-натуральному вимірі. Можна розрахувати і трудомісткість однієї гривні продукції (загальний фонд робочого часу на виробництво всієї продукції потрібно розділити на вартість

випущеної продукції). Отриманий показник — зворотній до середньогодинного виробітку продукції [27].

Трудомісткість господарської діяльності визначається за формулою:

$$T_m = P / O, \quad (2.15)$$

де P – витрати праці на виготовлення даного обсягу продукції, грн.

Розрахуємо значення показника трудомісткості продукції ПАТ «ЗЗРК» за 2020-2022 роки, взявши у якості вимірника витрат праці суму витрат на оплату праці.

$$T_m^{2020} = 144331 / 459565 = 0,314 \text{ грн/грн}$$

$$T_m^{2021} = 155985 / 556083 = 0,280 \text{ грн/грн}$$

$$T_m^{2022} = 251831 / 1358420 = 0,185 \text{ грн/грн}$$

Зниження показника трудомісткості характеризує зростання ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві за 2020-2022 роки.

Відобразимо зміну показників ефективності використання ресурсів у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз показників ефективності використання ресурсів ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках

Показник	Значення за роками			Зміна 2021 р. до 2020 р.		Зміна 2022 р. до 2021р.	
	2020	2021	2022	абс	%	абс	%
Фондовіддача, грн/грн.	1,74	1,83	3,9	0,09	5,2	2,07	113,1
Фондомісткість, грн/грн.	0,575	0,547	0,257	-0,028	-4,9	-0,29	-53,0
Продуктивність праці, тис.грн/чол.	116,46	138,64	273,6	22,18	19,0	134,96	97,3
Трудомісткість, грн/грн	0,314	0,28	0,185	-0,034	-10,8	-0,095	-33,9

Протягом усього проаналізованого періоду показники ефективності використання ресурсів підприємства зростають, про що свідчить збільшення фондовіддачі основних фондів ПАТ «ЗЗРК» з 1,74 грн/грн у 2020 році до 3,9 грн/грн у 2022 році. Продуктивність праці зростає на 19% у 2021 році

відносно 2020 року та у 2022 році – ще на 97,3%. Трудомісткість продукції зменшується з 0,314 грн/грн до 0,185 грн/грн протягом періоду.

Таким чином, ефективність використання ресурсів ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках зростає.

6 Показники фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість — це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство платоспроможне. Іншими словами, фінансова стійкість підприємства — це таке його становище, коли вкладені в підприємницьку діяльність ресурси окупаються за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечує самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів. Визначається фінансова стійкість відношенням вартості матеріальних оборотних активів (запасів та витрат) до величини власних та позикових джерел коштів для їх формування [34].

Фінансову стійкість підприємства характеризують такі показники:

Коефіцієнт забезпеченості власними коштами характеризує рівень забезпечення підприємства власними коштами і розраховується як відношення суми фактичної наявності джерел власних і прирівняних до них коштів (за винятком сум заборгованостей за розрахунками з учасниками, доходів майбутніх періодів, резерву майбутніх витрат і платежів, реструктуризованого боргу) до суми наявних оборотних активів, підприємства. Цей коефіцієнт обчислюється за формулою:

$$K_{звк} = BK / OA, \quad (2.16)$$

де OA — оборотні активи, грн.

Фінансовий стан підприємства вважається нормальним, якщо коефіцієнт забезпеченості власними коштами $K_{звк} > 1$ [34].

$$K_{звк}^{2020} = 374507 / 104811 = 3,57$$

$$K_{ЗВК}^{2021} = 409890 / 123346 = 3,32$$

$$K_{ЗВК}^{2022} = 936049 / 648472 = 1,44$$

ПАТ «ЗЗРК» має нормальне значення показника забезпеченості власними коштами, хоча він має тенденцію до зменшення.

Фінансова стійкість підприємства оцінюється коефіцієнтом співвідношення залучених і власних коштів, який показує, скільки позикових коштів залучило підприємство на 1 грн вкладених в активи власних коштів і розраховується як відношення всієї суми зобов'язань за залученими коштами до суми власних коштів за формулою:

$$K_{зк/вк} = ПК / ВК, \quad (2.17)$$

де ПК – позикові кошти підприємства, грн.

$$K_{зк/вк}^{2020} = 42154 / 374507 = 0,112$$

$$K_{зк/вк}^{2021} = 72497 / 409890 = 0,177$$

$$K_{зк/вк}^{2022} = 164110 / 936049 = 0,175$$

Нормальним є фінансовий стан підприємства, коли коефіцієнт $K_{зк/вк} < 1$. Якщо $K_{зк/вк} > 1$, фінансова стійкість і автономність підприємства досягають критичного значення.

Показник співвідношення залучених і власних коштів ПАТ «ЗЗРК» має значення, що набагато нижче за пороговий рівень, що свідчить про нормальний рівень фінансової стійкості підприємства та його інвестиційну привабливість.

Ступінь залежності підприємства від кредиторів можна визначити, розрахувавши коефіцієнт концентрації залученого капіталу, який визначається відношенням суми довго- і короткострокових вкладень до суми активів підприємства за формулою:

$$K_{кзк} = ДКВ / А, \quad (2.18)$$

де ДКВ — довго- і короткострокові вкладення, грн;

А — активи, грн. [34].

$$K_{кзк}^{2020} = 40586 / 416661 = 0,10$$

$$K_{кзк}^{2021} = 59736 / 482387 = 0,12$$

$$K_{кзк}^{2022} = 147740 / 1100159 = 0,13$$

Залежність ПАТ «ЗЗРК» від кредиторів є незначною.

Разом з тим для визначення ступеня концентрації власного капіталу розраховується аналогічний показник — коефіцієнт концентрації власного капіталу:

$$K_{квк} = ВК / А \quad (2.19)$$

Що більший цей коефіцієнт, то стабільніший фінансовий стан підприємства [34].

$$K_{квк}^{2020} = 374507 / 416661 = 0,90$$

$$K_{квк}^{2021} = 409890 / 482387 = 0,88$$

$$K_{квк}^{2022} = 936049 / 1100159 = 0,87$$

Таким чином, активи підприємства за проаналізований період на 87-90% складаються з власних коштів ПАТ «ЗЗРК».

Для визначення частки активів, що належить до власного капіталу, розраховується коефіцієнт фінансової залежності:

$$K_{ф.з} = А / ВК \quad (2.20)$$

$$K_{ф.з.}^{2020} = 416661 / 374507 = 1,113$$

$$K_{ф.з.}^{2021} = 482387 / 409890 = 1,177$$

$$K_{ф.з.}^{2022} = 1100159 / 936049 = 1,175$$

За результатом проведеного аналізу показників фінансового стану підприємства можна зробити висновок, що ПАТ «ЗЗРК» має високий ступінь фінансової незалежності.

У таблиці 2.6 проаналізуємо показники фінансового стану ЗАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках.

Таблиця 2.6 – Аналіз показників фінансового стану ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022роках

Показник	Значення за роками			Зміна 2021 р. до 2020 р.		Зміна 2022 р. до 2021 р.	
	2020	2021	2022	абс	%	абс	%
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами, долі одиниці	3,57	3,32	1,44	-0,25	-7,0	-1,88	-56,6
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів, долі одиниці	0,112	0,177	0,175	0,065	58,0	-0,002	-1,1
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу, долі одиниці	0,1	0,12	0,13	0,02	20,0	0,01	8,3
Коефіцієнт концентрації власного капіталу, долі одиниці	0,9	0,88	0,87	-0,02	-2,2	-0,01	-1,1
Коефіцієнт фінансової залежності, долі одиниці	1,113	1,177	1,175	0,064	5,8	-0,002	-0,2

У 2020-2022 роках показники фінансового стану підприємства свідчать про деяке підвищення залежності підприємства від позикових коштів. Так, показник концентрації залученого капіталу у 2021 році зростає з 0,1 до 0,12, а в 2022 році – збільшується до 0,13. Проте питома вага позикових коштів на ПАТ «ЗЗРК» настільки мала (10-13%), що така динаміка показників фінансового стану не впливає на стійкість підприємства.

Визначимо інтегральний показник інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК» у таблиці 2.7.

Для цього приведемо абсолютні значення показників ефективності діяльності підприємства у відносні значення. Якщо показник повинен зростати в динаміці, то найвище його значення приймаємо за одиницю, а значення за інші періоди визначаємо як їх відношення до найкращого значення показника. Якщо показник повинен знижуватись, то за одиницю приймається його найменше значення, а значення за інші періоди визначаються як відношення найменшого значення до значення показника у розрахунковий період. Інтегральний показник інвестиційної привабливості

обраховується як середньоарифметичне значень показників ефективності за розрахунковий період.

Таблиця 2.7 – Визначення показника інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках

Показник	Абсолютні значення показників ефективності			Відносні значення показників ефективності		
	2020р.	2021р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт придатності основних фондів, %	38,3	40	41,6	0,92	0,96	1
Власні оборотні активи, тис.грн.	64225	63610	500732	0,13	0,13	1
Тривалість обороту оборотних активів, днів	83,3	80,9	173,8	0,97	1,00	0,47
Рентабельність продукції, %	125,6	126,2	213,8	0,59	0,59	1
Рентабельність продажів, %	4	4,7	40,6	0,10	0,12	1
Рентабельність активів, %	4,4	5,4	50,1	0,09	0,11	1
Рентабельність поточних активів, %	17,5	21,3	85	0,21	0,25	1
Рентабельність власного капіталу, %	4,9	6,4	58,9	0,08	0,11	1
Коефіцієнт покриття, долі одиниці	2,58	2,06	4,39	0,59	0,47	1
Коефіцієнт швидкої ліквідності, долі одиниці	1,22	0,84	2,85	0,43	0,29	1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, долі одиниці	0,02	0,01	0,72	0,03	0,01	1
Питома вага грошових коштів у загальній сумі оборотних активів, %	0,9	0,5	16,3	0,06	0,03	1
Фондовіддача, грн/грн	1,74	1,83	3,9	0,45	0,47	1
Продуктивність праці, грн/чол	116,46	138,64	273,6	0,43	0,51	1
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами, долі одиниці	3,57	3,32	1,44	1	0,93	0,40
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу, долі одиниці	0,1	0,12	0,13	1	0,77	0,77
Коефіцієнт фінансової залежності, долі одиниці	1,113	1,177	1,175	1	0,95	0,95
Разом:				8,05	7,69	15,59
Інтегральний показник інвестиційної привабливості ЗАТ «ЗЗРК»				0,47	0,45	0,92

Розрахуємо інтегральний показник інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК» за 2020-2022 роки:

$$ІІ_{20} = 8,05 / 17 = 0,47$$

$$ІІ_{21} = 7,69 / 17 = 0,45$$

$$ІП_{22} = 15,59 / 17 = 0,92$$

Таким чином, інвестиційна привабливість ПАТ «ЗЗРК» у 2021 році відносно 2020 року дещо зменшилась – з 0,47 до 0,45, проте у 2022 році відбулося значне зростання показника інвестиційної привабливості підприємства – до 0,92.

Відобразимо динаміку інтегрального показника інвестиційної привабливості на рисунку 2.1.

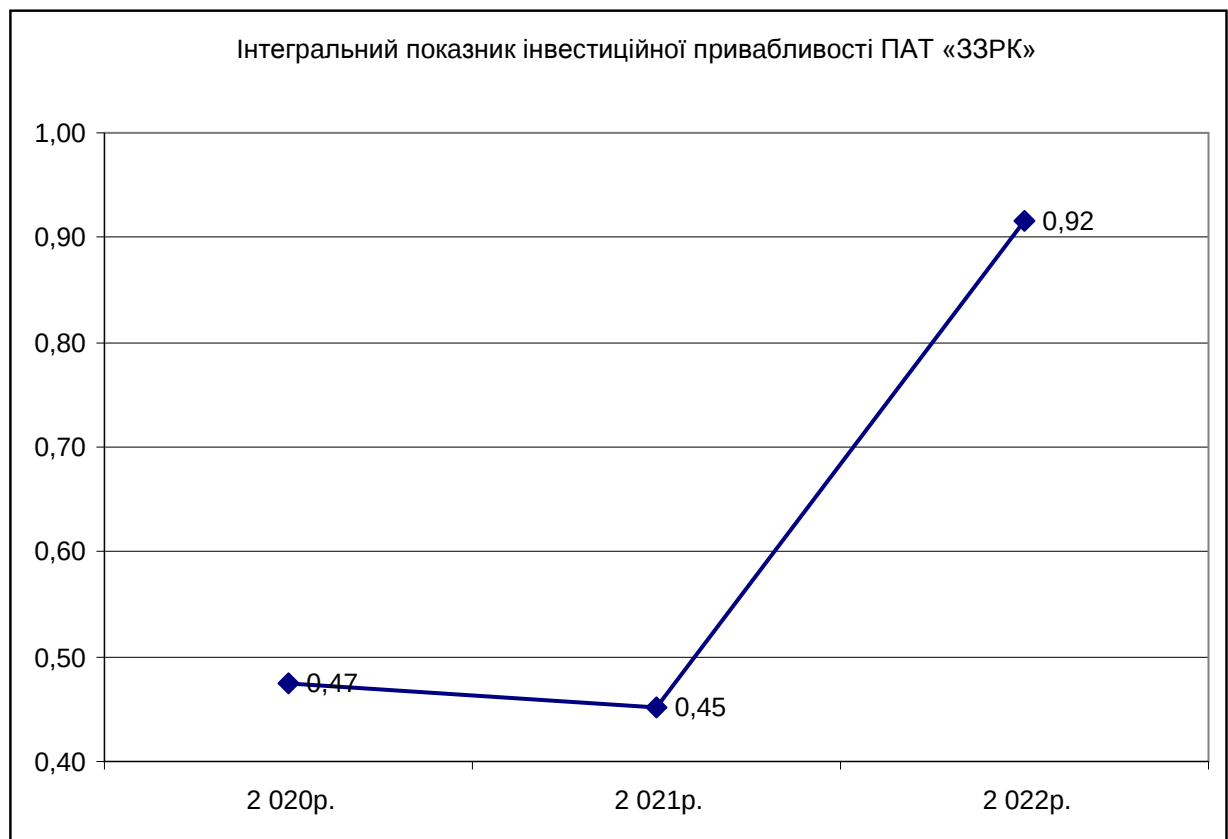

Рисунок 2.1 – Динаміка інтегрального показника інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК» за 2020-2022 роки

Таким чином, аналіз показників інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК» свідчить про високу інвестиційну привабливість підприємства, яка протягом періоду зростає. Найбільш вдалим з точки зору інвестиційної привабливості для ПАТ «ЗЗРК» був 2022 рік, коли інтегральний показник інвестиційної привабливості становив 0,92.

2.3 Оцінка ефективності інвестиційної діяльності підприємства

Термін "ефект" у перекладі з латинської означає "результат".

Ефект може бути як позитивним, коли зміни є корисними, так і негативним, коли зміни деструктивні, або нульовим, коли змін немає.

Оцінка ефективності інвестування підприємства повинна враховувати стратегічні цілі розвитку, шляхи їхнього досягнення, забезпечувати можливість вибору найбільш ефективного варіанта з числа альтернативних інвестиційних проектів. Це відповідає положенням теорії ефективності, що забезпечує порівняльну оцінку відносно результату діяльності до витрат, що обумовлюють його досягнення.

Визначення ефективності інвестування полягає в оцінці його результатів. Такими результатами можуть бути обсяги виготовленої продукції в натуральному чи вартісному виразі або прибуток. Але ж сама по собі величина цих результатів не дає змоги зробити висновок про ефективність або неефективність роботи підприємства, оскільки невідомо, якою ціною отримані ці результати. Тому для отримання об'єктивної оцінки ефективності підприємства необхідно також врахувати оцінку тих витрат, що дали змогу одержати ті чи інші результати [30].

Загальна методологія визначення ефективності підприємства може характеризуватися таким співвідношенням:

$$E_f = E / B, \quad (2.20)$$

де E_f — ефективність;

E — ефект (результати);

B — витрати (ресурси).

При цьому слід мати на увазі, що, звичайно, перелік ресурсів підприємства, котрі визначають його ефективність, не є вичерпним, тобто в

конкретних умовах на ефективність діяльності підприємства можуть впливати й інші фактори [30].

У таблиці 2.8 відобразимо вихідні дані для оцінки ефективності інвестиційної діяльності ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках.

За результатами проведеного у таблиці 2.8 аналізу дійшли висновків, що сума інвестованих у ПАТ «ЗЗРК» коштів протягом періоду зростає. У 2021 році зростання суми інвестицій становило 13484 тис.грн. або 27,3%, а в 2022 році інвестиції зросли на 126599 тис.грн. або на 201,5%.

У 2021 році ПАТ «ЗЗРК» провело додаткову емісію акцій, випустивши на ринок ще 7695080 штук акцій, або 7,4% від кількості акцій, що було емітовано раніше.

Таблиця 2.8 – Вихідні дані для оцінки ефективності інвестиційної діяльності ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках

Показник	Значення за роками			Зміна 2021 р. до 2020 р.		Зміна 2022 р. до 2021 р.	
	2020	2021	2022	абс	%	абс	%
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	459565	556083	1358420	96518	21,0	802337	144,3
Валовий прибуток, тис.грн.	93722	115505	722946	21783	23,2	607441	525,9
Чистий прибуток, тис.грн.	18293	26262	551370	7969	43,6	525108	1999,5
Вартість активів, тис.грн.	416661	482387	1100159	65726	15,8	617772	128,1
Сума інвестованих коштів, тис.грн.	49359	62843	189442	13484	27,3	126599	201,5
Кількість простих акцій, штук	104541043	112236123	112236123	7695080	7,4	0	0,0

Показники, що характеризують ефективність ПАТ «ЗЗРК» протягом періоду зростають: чистий дохід збільшився у 2021 році на 21%, а в 2022 році – ще на 144,3%; валовий прибуток товариства у 2021 році зріс на 23,2%, а в 2022 році – на 525,9%. Збільшуються також чистий прибуток підприємства – на 43,6% у 2021 році та на 1999,5% у 2022 році та вартість активів підприємства – з 416661 тис.грн. у 2020 році до 1100159 тис.грн. у 2022 році.

Розрахуємо показники ефективності інвестиційної діяльності ПАТ «ЗЗРК». До даних показників відносяться:

1. Доходність інвестицій – характеризує обсяг доходу від реалізації продукції, що припадає на одну гривню інвестованих коштів:

$$ДІ^{2020} = 459565 / 49359 = 9,31 \text{ грн/грн}$$

$$ДІ^{2021} = 556083 / 62843 = 8,85 \text{ грн/грн}$$

$$ДІ^{2022} = 1358420 / 189442 = 7,17 \text{ грн/грн}$$

За розглянутий період доходність інвестицій ПАТ «ЗЗРК» зменшується, що негативно характеризує ефективність інвестиційної діяльності підприємства.

2. Валовий прибуток на інвестовані кошти. Визначається як відношення валового прибутку підприємства до обсягу вкладених за даний період в підприємство інвестицій.

$$ВПІ^{2020} = 93722 / 49359 = 1,9 \text{ грн/грн}$$

$$ВПІ^{2021} = 115505 / 62843 = 1,84 \text{ грн/грн}$$

$$ВПІ^{2022} = 722946 / 189442 = 3,82 \text{ грн/грн}$$

У 2021 році відносно 2020 року сума валового прибутку на одну інвестовану гривню дещо зменшилась, проте у 2022 році відбулося значне зростання даного показника – до 3,82 грн/грн.

3. Чистий прибуток на одну гривню інвестованого капіталу. Визначимо як відношення чистого прибутку підприємства до обсягу вкладених за даний період в підприємство інвестицій.

$$ПІ^{2020} = 18293 / 49359 = 0,371 \text{ грн/грн}$$

$$ПІ^{2021} = 26262 / 62843 = 0,418 \text{ грн/грн}$$

$$ПІ^{2022} = 551370 / 189442 = 2,911 \text{ грн/грн}$$

За 2020-2022 роки сума чистого прибутку, що припадає на одну гривню інвестованого капіталу зростає. Дана тенденція свідчить про зростання ефективності інвестиційної діяльності ПАТ «ЗЗРК».

4. Вартість активів підприємства на одну гривню вкладених інвестицій. Визначимо як відношення валюти балансу підприємства до обсягу вкладених за даний період в підприємство інвестицій.

$$Ai^{2020} = 416661 / 49359 = 8,44 \text{ грн/грн}$$

$$Ai^{2021} = 482387 / 62843 = 7,68 \text{ грн/грн}$$

$$Ai^{2022} = 1100159 / 189442 = 5,81 \text{ грн/грн}$$

Хоча вартість активів ПАТ «ЗЗРК», що припадає на одну гривню інвестованого капіталу зменшується, проте це викликано не зниженням ефективності інвестиційної діяльності, а різким зростанням кількості інвестованих у ПАТ «ЗЗРК» коштів.

5. Визначимо доходність акцій ПАТ «ЗЗРК» як відношення отриманого підприємством чистого доходу від реалізації продукції до суми інвестованих коштів.

$$ДА^{2020} = 459565 / 10454103 = 0,0044 = 4,4 \text{ грн/акцію}$$

$$ДА^{2021} = 556083 / 112236123 = 0,005 = 5 \text{ грн/акцію}$$

$$ДА^{2022} = 1358420 / 112236123 = 0,012 = 12 \text{ грн/акцію}$$

6. Визначимо суму валового прибутку, що припадає на одну просту акцію ПАТ «ЗЗРК» у 2008-2010 роках.

$$ВПА^{2020} = 93722 / 10454103 = 0,0009 = 0,9 \text{ грн/акцію}$$

$$ВПА^{2021} = 115505 / 112236123 = 0,001 = 1 \text{ грн/акцію}$$

$$ВПА^{2022} = 722946 / 112236123 = 0,0064 = 6,4 \text{ грн/акцію}$$

7. Чистий прибуток на одну просту акцію. Визначається як відношення суми отриманого чистого прибутку підприємства на кількість простих акцій підприємства.

$$ПА^{2020} = 18293 / 10454103 = 0,0000175 = 0,175 \text{ грн/акцію}$$

$$ПА^{2021} = 26262 / 112236123 = 0,0000234 = 0,234 \text{ грн/акцію}$$

$$ПА^{2022} = 551370 / 112236123 = 0,00491 = 4,91 \text{ грн/акцію}$$

8. Вартість активів підприємства на одну просту акцію. Визначається як відношення валюти балансу підприємства до кількості простих акцій.

$$Аа^{2020} = 416661 / 10454103 = 39,86 \text{ грн/акцію}$$

$$Aa^{2021} = 482387 / 112236123 = 0,0000234 = 4,30 \text{ грн/акцію}$$

$$Aa^{2022} = 1100159 / 112236123 = 0,00491 = 9,8 \text{ грн/акцію}$$

Вартість активів, що доводиться на одну просту акцію ПАТ «ЗЗРК» у 2021 році зменшилась у зв'язку з додатковою емісією, проте у 2022 році знов зросла, характеризуючи підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

У таблиці 2.9 відобразимо динаміку показників ефективності інвестиційної діяльності ПАТ «ЗЗРК» у 2020-2022 роках.

Таблиця 2.9 – Динаміка показників ефективності інвестиційної діяльності ПАТ «ЗЗРК» за 2020-2022 роки

Показник	Значення показника			Відхилення 2021 р. від 2020 р.		Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
	2020	2021	2022	абсолют	%	абсолют	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Доходність інвестицій, грн/грн	9,31	8,85	7,17	-0,46	-4,9	-1,68	-19,0
Валовий прибуток на інвестований капітал, грн/грн.	1,9	1,84	3,82	-0,6	-3,1	1,98	107,6
Чистий прибуток на одну гривню інвестованого капіталу	0,371	0,418	2,911	0,047	12,7	2,493	596,4
Вартість активів підприємства на одну гривню вкладених інвестицій	8,44	7,68	5,81	-0,76	-9,0	-1,87	-24,3
Доходність акцій, грн/акцію	4,4	5	12	0,6	13,6	7	140
Валовий прибуток на одну просту акцію, грн/акція	0,9	1	6,4	0,1	11,1	5,4	540
Чистий прибуток на одну просту акцію	0,175	0,234	4,91	0,059	33,7	4,676	1998,3
Вартість активів підприємства на одну просту акцію	39,86	4,3	9,8	-35,56	-89,2	5,5	127,9

За результатом аналізу можна побачити, що хоча показник доходності інвестицій за період 2020-2022 років зменшується, проте їх прибутковість за той же період зростає. Зростання прибутковості інвестицій у 2021 році в порівнянні з 2020 роком становило 12,7%, а в 2022 році – 596,4%. Чистий

прибуток на одну інвестовану у підприємство гривню становив 2,911 гривень.

Чистий прибуток на одну акцію за розглянутий період також зростає. У 2020 році він становив 0,175 гривень на акцію, в 2021 році збільшився на 0,059 гривень або на 33,7% і дорівнював 0,234 гривням на акцію. У 2022 році сталося суттєве збільшення даного показника – на 4,676 гривень на акцію або на 1998,3%.

Вартість активів підприємства на одну просту акцію у 2021 році в порівнянні із 2020 роком зменшилась на 89,2% або на 35,56 гривень на акцію у зв'язку із додатковою емісією акцій ПАТ «ЗЗРК», проте у 2022 році даний показник знов зростає. Зріст становить 5,5 гривень на акцію або 127,9%.

Таким чином, за результатом оцінки ефективності інвестиційної діяльності ПАТ «ЗЗРК» можна зробити висновок, що дане підприємство є інвестиційно привабливим і з року в рік не підводить очікувань своїх інвесторів, збільшуючи ефективність своєї діяльності і, відповідно, ефективність інвестованих коштів.

Висновки до 2 розділу

ПАТ Запорізький залізорудний комбінат — одне з найбільших підприємств у гірничо-металургійній галузі України. Розташований в Запорізькій області.

Продукція підприємства: агломераційна руда із змістом заліза 62% (кремнезем до 16,4%, велика 0.20 мм); мартенівська № 21 і 22 руда із змістом заліза 58,5% і 61,5%, відповідно (вологість до 3,0%, кремнезем до 15%, велика до 360 мм); доменна руда із змістом заліза 53,5% (кремнезем до 28,5%, велика до 100 мм).

За результатами проведеного аналізу інвестиційної діяльності ПАТ «ЗЗРК» за 2020-2022 роки можна зробити наступні висновки.

Показники інвестиційної привабливості підприємства за досліджений період зростають. Їх значення свідчать про високу інвестиційну привабливість ПАТ «ЗЗРК». Особливо варто відзначити показники рентабельності, які і у 2020-2022 роках знаходились на нормальному рівні, а у 2022 році відбувся їх стрімкий зріст. Показник рентабельності продукції у 2022 році в порівнянні із попереднім роком зріс на 69,4%, рентабельності продажів – на 763,8%, рентабельності активів – на 827,8%, рентабельності власного капіталу – на 820,3%. Все це говорить про високий ступінь інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК».

Загалом інвестиційна привабливість ПАТ «ЗЗРК» у 2021 році відносно 2020 року дещо зменшилась – з 0,47 до 0,45, проте у 2022 році відбулося значне зростання показника інвестиційної привабливості підприємства – до 0,92.

Показники ефективності інвестиційної діяльності ПАТ «ЗЗРК» свідчать про її високу ефективність: зростання прибутковості інвестицій у 2021 році в порівнянні з 2020 роком становило 12,7%, а в 2022 році – 596,4%. Чистий прибуток на одну інвестовану у підприємство гривню становив 2,911 гривень. Чистий прибуток на одну акцію за розглянутий період також зростає. У 2020 році він становив 0,175 гривень на акцію, в 2021 році збільшився на 0,059 гривень або на 33,7% і дорівнював 0,234 гривням на акцію. У 2022 році сталося суттєве збільшення даного показника – на 4,676 гривень на акцію або на 1998,3%.

Таким чином, ПАТ «ЗЗРК» володіє високим ступенем інвестиційної привабливості та має високу ефективність інвестиційної діяльності.

3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ»

3.1 Впровадження інвестиційного проекту на підприємстві

Для підвищення ефективності інвестиційної діяльності на ПАТ «ЗЗРК» було запроваджено інвестиційний проект з придбання нової прохідницької техніки.

Основним виробничим процесом, що забезпечує видобуток руди, є підготовка виїмкових стовпів, яка полягає в проведенні виїмкових виробок, що оконтурюють стовпи в масиві.

Даний процес полягає у:

- проведенні польових або рудних панельних штреків, панельних підняткових виробок різноманітного призначення, рудоспусків і свердловин дільничного значення.

- проведенні виробок відкотного горизонту і вентиляційно-закладних виробок.

Виїмкові виробки здебільшого проводяться вузьким вибоєм, що дозволяє використовувати високопродуктивну прохідницьку техніку і скорочує час підготовки стовпів. Вибір напрямку проведення виробок залежить від гірничо-геологічних та гірничо-технічних умов розробки пласта [42].

Продуктивність здійснення даних робіт напряму залежить від виду гірничо-прохідницької техніки, що використовується, та її технологічних характеристик.

Різноманітність гірничо-геологічних умов залягання пластів, а також багатоопераційність технологічного процесу виймання руди обумовили широкий розкид як видів гірничих машин і обладнання - очисні та прохідницькі комбайни, конвеєрний транспорт і допоміжне обладнання, так і їхніх параметрів у залежності від технологічних схем, у яких вони експлуатуються.

Прохідницька техніка (прохідницькі комбайни, навантажувальні та піддиральні машини) також характеризуються значним розходженням функціональних задач. На характеристики прохідницьких комбайнів у підготовчих виробках впливає сукупність різних факторів: міцність порід вміщуваних виробок, їхніх перетинів, вид кріплення, транспорт, використовуваний для перевезення зруйнованої породи і т.п.

У даний час вітчизняною промисловістю випускаються декілька типів прохідницьких комбайнів, у стадії розробки знаходиться ще ряд машин, тобто існує сукупність підмножин прохідницьких комбайнів, які є однорідними об'єктами і відрізняються різним складом функціональних задач по керуванню.

Для прохідницьких машин існують базові та ряд додаткових функціональних задач, специфічних для різних груп, тобто системи керування прохідницькими машинами також характеризуються стрибком функціональних вимог при переході від однієї групи об'єктів до іншої [43].

При автоматизації підвищення продуктивності буріння відбувається за рахунок збільшення чистої швидкості буріння, зменшення часу допоміжних операцій при бурінні (забурювання, переходу від шпуру до буріння наступного шпуру, зворотного ходу бура при закінченні буріння шпуру), скорочення числа шпурів на забій, збільшення числа машин, що обслуговуються одним оператором, і коефіцієнта використання машини в часі циклу буріння, скорочення часу аварійних ситуацій (затиск бура в шпурі, дрібні поломки агрегату і ін.) і підвищення надійності агрегату в процесі буріння. Навіть при бурінні в неміцній породі автоматизація дозволяє збільшувати продуктивність гірських робіт у декілька разів. Так, при проведенні виробітку солі і після комп'ютерного контролю процесу буріння продуктивність збільшилася за рахунок збільшення числа прохідницьких циклів в 2,5 рази.

За попередньою оцінкою автоматизації процесу буріння по низці позицій, її ефективність безперечна. Чиста швидкість буріння збільшується

за рахунок роботи машин в близькому до оптимального режимі використання їх потужності. Час переходу від буріння одного до буріння іншого шпуру зменшується на порядок. Якщо, наприклад, при неавтоматизованій установці цей час складає на один шпур порядку 1,8 - 2,2 хвилин., то при бурінні з автоматичній установці воно скорочується до 6 - 12 секунд, тобто при 45 шпурах на забій загальний час на цю операцію в середньому скоротиться з 90 до 9 мин. Практично пропорційно числу обслуговуваних оператором машин росте його продуктивність [44].

Для оновлення парку прохідницької техніки на ПАТ «ЗЗРК» було прийнято рішення про придбання шведської прохідницької техніки фірми «Atlas Copco»:

- бурової каретки «Boomer-281»;
- самохідно-доставочної дизельної машини «ST-3,5».

Вартість придбання даної техніки становить 11500 тис.грн.

Дані кошти є на рахунках підприємства, тому придбання є можливим. У балансі підприємства при цьому відбудуться наступні зміни:

- зменшення суми грошових коштів на рахунках підприємства на суму 11500,0 тис.грн.
- збільшення вартості основних фондів підприємства на 11500 тис.грн.

Таким чином, загальна вартість активів підприємства не зміниться, відбудеться лише перерозподілення коштів між необоротними та оборотними активами ПАТ «ЗЗРК».

При експлуатації цієї техніки продуктивність робіт зросте, обсяги виконання прохідницьких робіт збільшаться більш ніж у два рази, до 90,5 метрів на місяць (в одній бригаді), при цьому обсяги видобутку збільшаться з 5 тисяч до 6 тисяч тон руди на місяць [45].

Таким чином, після впровадження даної техніки обсяги виробництва продукції зростуть:

- у натуральних вимірниках:

$$\Delta \text{ОВ} = (6 - 5) \cdot 12 = 12 \text{ тис.тон. руди на рік}$$

- у відсотках до попереднього року:

$$\Delta OV = (6 - 5) / 5 = 20\%$$

Таким чином, після впровадження на ПАТ «ЗЗРК» даної техніки обсяги виробництва підприємства зростуть на 20% від рівня 2022 року або на 12 тис.тон руди на рік.

Збільшення обсягів виробництва призведе до зростання доходу від реалізації продукції:

$$\Delta ЧД = 1358420 \cdot 20\% = 271684 \text{ тис.грн.}$$

У відповідності від зростання доходу від реалізації продукції, збільшиться також собівартість реалізованої продукції:

$$\Delta С = 635474 \cdot 20\% = 127094,8 \text{ тис.грн.}$$

Збільшення валового прибутку ПАТ «ЗЗРК» дорівнює:

$$\Delta ВП = 271684 - 127094,8 = 144589,2 \text{ тис.грн.}$$

Таким чином, впровадження даного інвестиційного проекту принесе ПАТ «ЗЗРК» 144589,2 тис.грн. валового прибутку щороку впродовж періоду експлуатації даної техніки.

Для оцінки ефективності інвестиційного проекту проаналізуємо основні показники його привабливості, враховуючи, що нову техніку планується експлуатувати протягом 5 років.

У таблиці 3.1 визначимо основні вихідні дані для розрахунку показників ефективності даного інвестиційного проекту.

Інвестиції у проект становлять 1500,0 тис.грн. Після їх здійснення сума виручки від реалізації проекту щороку становитиме 271684 тис.грн. Експлуатаційні витрати дорівнюють 127094,8 тис.грн., а сума амортизаційних відрахувань – 2300 тис.грн. щороку.

Таблиця 3.1 – Вихідні дані для розрахунку ефективності інвестиційного проекту

Показники	Роки здійснення проекту					
	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й	6-й
Капітальні витрати, грн.	11500,00	-	-	-	-	-
Виручка від реалізації робіт, грн.	-	271684	271684	271684	271684	271684
Експлуатаційні витрати, грн.	-	127094,8	127094,8	127094,8	127094,8	127094,8
Амортизація, грн.	-	2300	2300	2300	2300	2300
Балансовий прибуток, грн.	-	142289,2	142289,2	142289,2	142289,2	142289,2
Податок на прибуток	-	35572,2	35572,2	35572,2	35572,2	35572,2
Чистий прибуток, грн.	-	106717	106717	106717	106717	106717
Чистий грошовий потік, грн	-	109017	109017	109017	109017	109017

Балансовий прибуток за інвестиційним проектом ПАТ «ЗЗРК» становить 142289,2 тис.грн. щороку, а чистий прибуток за проектом дорівнює 106717 тис.грн.

Сума чистого грошового потоку становить 109017 тис.грн.

У таблиці 3.2 проведемо розрахунок чистої приведеної вартості проекту, якщо ставка дисконту дорівнює 12%.

Таблиця 3.2 – Визначення чистої приведеної вартості (NPV) проекту

Рік	Чисті грошові потоки, грн.	Коефіцієнт дисконтування (КД)	Чистий дисконтований грошовий потік (ДД)
2-й рік	109017	0,8929	97341
3-й рік	109017	0,7972	86908
4-й рік	109017	0,7118	77598
5-й рік	109017	0,6355	69280
6-й рік	109017	0,5674	61856
Разом:	545085	-	392984

За даним інвестиційним проектом сума кумулятивного дисконтованого грошового потоку становить 392984 тис.грн. за 5 років.

Чиста теперішня вартість (NPV) розраховується як загальна різниця між приведеними доходами й витратами за всі роки реалізації проекту (формула 2.1):

$$NPV = \sum_{t=1}^T \frac{Pt - But - Bet}{(1+r)^t} \quad (3.1)$$

де P_t – обсяг грошових надходжень при реалізації проекту в t -му році, тобто виручка;

B_{ut} – інвестиційний капітал, тобто інвестиційні витрати в t -му році;

B_{et} – поточні витрати проекту, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції у t -му році;

$t(1;T)$ – вектор індексів років реалізації проекту;

r – дисконтна ставка [46].

$$NPV = 392984 - 11500,0 = 381484 \text{ тис.грн.}$$

Чиста приведена вартість інвестиційного проекту порівнюється з 0. Якщо вона більша за 0, то проект є ефективним, якщо менша – то проект відхиляється.

Інвестиційний проект ПАТ «ЗЗРК» має чисту приведену вартість у сумі 381484 тис.грн., що характеризує даний проект як ефективний.

Ще одним показником ефективності інвестиційного проекту є IRR – внутрішня норма дисконтування. Економічна сутність даного показника полягає в тому, що IRR – це така норма дисконту, за якою чиста приведена вартість проекту дорівнює 0.

Розрахунок IRR проведемо за допомогою метода послідовного наближення (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Розрахунок внутрішньої норми дисконтування IRR

Рік	Чисті грошові потоки, грн.	Вихідне положення		1-е приближення		2-е приближення		3-е приближення	
		r = 0,12		r = 0,23		r = 0,25		r = 30,0	
		КД	ДД, грн	КД	ДД, грн	КД	ДД, грн.	КД	ДД, грн
2-й	109017	0,8929	97341	0,8130	88631	0,8000	87214	0,032258065	3517
3-й	109017	0,7972	86908	0,6610	72060	0,6400	69771	0,001040583	113
4-й	109017	0,7118	77598	0,5374	58586	0,5120	55817	3,35672E-05	4
5-й	109017	0,6355	69280	0,4369	47630	0,4096	44653	1,08281E-06	0
6-й	109017	0,5674	61856	0,3552	38723	0,3277	35725	3,49294E-08	0
Разом	545085	-	392984	-	305629	-	293179	-	3634
NPV	-	381484		294129		281679		-7866	

За своїм змістом IRR являє очікуваний рівень дохідності (більше за цю величину він бути не може, а менше – небажано для інвестора). Значення IRR- це точка беззбитковості, якщо $IRR >$ вартості інвестованого капіталу, то акціонери компанії одержують прибуток, якщо $IRR <$ вартості капіталу, то це означає зменшення поточного капіталу акціонерів [46].

Розрахунок IRR проводиться за формулою:

$$\sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1+i)^t} = 0, \quad (3.2)$$

На практиці визначення IRR проводиться за допомогою такої формули:

$$IRR = A + \frac{a(B - A)}{(a - b)}, \quad (3.3)$$

де А — величина ставки дисконту, при якій NPV позитивна;

В — величина ставки дисконту, при якій NPV негативна;

а — величина позитивної NPV, при ставці А;

в — величина негативної NPV, при ставці В.

Таким чином, IRR за проектом дорівнюватиме:

$$IRR = 0,12 + (381484 / (381484 + 7866) \cdot (3000 - 12)) = 2928\%$$

Для визначення ефективності проекту IRR порівнюють зі ставкою дисконтування. Для інвестиційного проекту ЗАТ «ЗЗРК» величина IRR значно перевищує ставку дисконтування, отже проект є ефективним.

Розрахуємо індекс рентабельності (PI) даного інвестиційного проекту:

$$PI = 392984 / 11500 = 34,2$$

Оскільки $PI > 1$, то проект є доцільним до прийняття.

Визначимо термін окупності проекту

$$TO = 11500 / (392984 / 5) = 0,15 \text{ року} = 2 \text{ місяці}$$

Таким чином, термін окупності даного інвестиційного проекту менший за термін реалізації інвестиційного проекту, тобто ефективність проекту є високою.

Для розрахунку коефіцієнта ефективності інвестицій ARR передовсім розрахуємо середньорічний чистий прибуток:

$$PN = 106717 \text{ тис.грн.}$$

Середньорічний обсяг капітальних вкладень складає:

$$IC = 11\,500 / 2 = 5750 \text{ тис.грн.}$$

Таким чином:

$$ARR = 106717 / 5750 = 18,6 = 1860\%$$

На основі розрахунків зведемо результати в таблицю 3.4.

Метод розрахунку чистого приведенного доходу (NPV) дозволяє проаналізувати інвестиції, що базується на визначенні величини, отриманої шляхом дисконтування різниці між річними відтоку і притоками реальних грошей, які накопичуються протягом усього життя проекту.

Якщо $NPV > 0$ – проект слід приймати до реалізації;

Якщо $NPV < 0$ – проект слід відхилити, так як він збитковий;

Якщо $NPV = 0$ – проект не прибутковий і не збитковий (ситуація невизначеності).

У нашому випадку $NPV > 0$, тобто проект слід прийняти.

Таблиця 3.4 – Оцінка ефективності інвестиційного проекту ПАТ «ЗЗРК»

Показники	Значення , тис.грн.	Обмеження	Рішення
Вартість інвестицій, тис.грн.	11 500	Менше суми наявних в ЗАТ «ЗЗРК» власних грошових коштів	прийняти
Чиста приведена вартість, тис.грн.	381484	> 0	прийняти
Індекс рентабельності, грн/грн	34,2	> 1	прийняти
Внутрішня норма дисконту, %	2928	> проектоної	прийняти
Термін окупності, років	0,15	≤ 5 років	прийняти
Коефіцієнт ефективності інвестицій, %	1860	-	прийняти

За результатом оцінки усіх показників ефективності інвестиційного проекту дійшли висновку, що впровадження даного інвестиційного проекту є ефективним. Вартість інвестицій становить 11500 тис.грн., що менше наявних в ПАТ «ЗЗРК» власних грошових коштів. Чиста приведена вартість за проектом дорівнює 381484 тис.грн., що є показником високого рівню ефективності. Індекс рентабельності інвестицій становить 34,2, а внутрішня норма дисконту – 2928%. Термін окупності проекту складає менше одного року.

Релізація даного інвестиційного проекту дозволить підприємству збільшити суму чистого прибутку на 106717 тис.грн. за рік. За період реалізації проекту (5 років) сума накопиченого чистого прибутку становитиме:

$$106717 \cdot 5 = 533585 \text{ тис.грн.}$$

Таким чином, можна зробити висновок про обґрунтованість реалізації даного інвестиційного проекту на ПАТ «ЗЗРК».

3.2 Визначення ефективності впровадження інвестиційного проекту та його впливу на результати діяльності підприємства

Після впровадження даного інвестиційного проекту сума чистого доходу, що додатково отримає ПАТ «ЗЗРК» становитиме 271684 тис.грн. за рік. Собівартість продукції зросте на 127094,8 тис.грн.

У таблиці 3.5 відобразимо зміни, що відбудуться у звіті про фінансові результати ПАТ «ЗЗРК» після першого року впровадження інвестиційного проекту.

Таблиця 3.5 – Зміна звіту про фінансові результати (за 1 рік)

Стаття	Рік		Відхилення від 2022 р.	
	2022	проект	Тис.грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	1358420,0	1630104,0	271684,0	20,0
Собівартість реалізації продукції	635474,0	762568,8	127094,8	20,0
Валовий прибуток	722946,0	867535,2	144589,2	20,0
Інші операційні доходи	554653,0	554653,0	0,0	0,0
Операційні витрати	584227,0	595727,0	11500,0	2,0
Фінансові результати від операційної діяльності	693372,0	826461,2	133089,2	19,2
Інші доходи	50031,0	50031,0	0,0	0,0
Фінансові витрати	5388,0	5388,0	0,0	0,0
Інші витрати	10314,0	10314,0	0,0	0,0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	727701,0	860790,2	133089,2	18,3
Податок на прибуток від звичайної діяльності	176331,0	215197,6	38866,6	22,0
Чистий прибуток	551370,0	645592,7	94222,6	17,1

Після реалізації проекту чистий прибуток ПАТ «ЗЗРК» збільшився на 94222,6 тис.грн. або на 17,1% від рівня 2022 року. До цього призвело:

- зростання чистого доходу від реалізації продукції підприємства після збільшення видобутку руди з 5 тис.тон на місяць до 6 тис.тон на місяць внаслідок реалізації інвестиційного проекту. Зростання чистого доходу від реалізації становило 271684 тис.грн. або 20% від рівня 2022 року.

- зростання собівартості продукції внаслідок збільшення видобутку руди становило 127094,8 тис.грн. або 20% від рівнів 2022 року.
- збільшення валового прибутку ПАТ «ЗЗРК» наприкінці першого року реалізації інвестиційного проекту дорівнювало 144589,2 тис.грн. або 20%.
- операційні витрати підприємства зросли на 11500 тис.грн. внаслідок збільшення амортизації інвестиційного обладнання;
- зростання податку на прибуток ПАТ «ЗЗРК» становило 38866,6 тис.грн. або 22%.

На суму отриманого ПАТ «ЗЗРК» чистого прибутку зросте вартість його балансу. У активах підприємства відбудеться збільшення оборотних активів, а в пасивах підприємства – суми нерозподіленого прибутку, тобто зростання власного капіталу підприємства.

Зміни, що відбудуться у балансі підприємства після впровадження запропонованого інвестиційного проекту, відображено у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Зміни показників балансу ПАТ «ЗЗРК» після реалізації інвестиційного проекту (за 1 рік)

Стаття балансу	2022	проект	Відхилення	
			Тис.грн.	%
Актив				
I. Необоротні активи	451594	463094	11500	2,5
II. Оборотні активи	648472	731194,6	82722,6	12,8
III. Витрати майбутніх періодів	93	93	0	0,0
Баланс	1100159	1194382	94222,6	8,6
Пасив				
I. Власний капітал	936049	1030272	94222,6	10,1
II. Забезпечення наступних виплат та платежів	16370	16370	0	0,0
III. Довгострокові зобов’язання	0	0	0	0,0
IV. Поточні зобов’язання	147740	147740	0	0,0
V. Доходи майбутніх періодів	0	0	0	0,0
Баланс	1100159	1194382	94222,6	8,6

Після впровадження інвестиційного проекту необоротні активи ПАТ «ЗЗРК» зростуть на 11500 тис.грн. або на 2,5% від рівня 2022 року, а оборотні активи підприємства збільшаться на 12,8% від рівня 2022 року. На зміну оборотних активів підприємства вплинули наступні фактори:

- зменшення вартості оборотних активів на 11500 тис.грн. через спрямування коштів на впровадження інвестиційного проекту;
- збільшення суми оборотних коштів на 94222,6 тис.грн. за рахунок отриманого чистого прибутку.

Власний капітал ПАТ «ЗЗРК» після реалізації запропонованого інвестиційного проекту зросте на 94222,6 тис.грн. або на 10,1% від рівня 2022 року.

Загалом валюта балансу ПАТ «ЗЗРК» наприкінці першого року впровадження інвестиційного проекту зросте на 94222,6 тис.грн. або на 8,6%, що вказує на ефективність реалізації даного інвестиційного проекту.

У таблиці 3.7 проаналізуємо зміну показників фінансового результату ПАТ «ЗЗРК» після закінчення терміну реалізації інвестиційного проекту.

Таблиця 3.7 – Зміна звіту про фінансові результати після впровадження інвестиційного проекту

Стаття	Рік		Відхилення від 2022 р.	
	2022	проект	Тис.грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	1358420	2716840	1358420	100,0
Собівартість реалізації продукції	635474	1270948	635474	100,0
Валовий прибуток	722946	1445892	722946	100,0
Інші операційні доходи	554653	554653	0	0,0
Операційні витрати	584227	595727	11500	2,0
Фінансові результати від операційної діяльності	693372	1404818	711446	102,6
Інші доходи	50031	50031	0	0,0
Фінансові витрати	5388	5388	0	0,0
Інші витрати	10314	10314	0	0,0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	727701	1439147	711446	97,8
Податок на прибуток від звичайної діяльності	176331	359787	183456	104,0
Чистий прибуток	551370	1079360	527990	95,8

Після закінчення терміну реалізації інвестиційного проекту, тобто через п'ять років, сума чистого доходу від реалізації продукції ПАТ «ЗЗРК» зросте на 1358420 тис.грн., або на 100% від рівня 2022 року.

Збільшення собівартості також становитиме 100%, що призведе до зростання валового прибутку підприємства на 722946 тис.грн., або на 100% за п'ять років.

Зростання операційних витрат становитиме 11500 тис.грн. – суму витрат на впровадження на підприємстві нових технологій – що становить 2% від рівня 2022 року.

Таким чином, фінансовий результат ПАТ «ЗЗРК» від операційної та звичайної діяльності через п'ять років реалізації проекту зросте на 711446 тис.грн.

Після сплати податку на прибуток, чистий прибуток підприємства збільшиться на 527990 тис.грн. або на 95,8% за п'ять років.

Проаналізуємо зміни, що відбудуться в балансі підприємства після закінчення терміну реалізації інвестиційного проекту.

Таблиця 3.8 – Зміни показників балансу ПАТ «ЗЗРК» після реалізації закінчення терміну реалізації інвестиційного проекту

Стаття балансу	2022	проект	Відхилення	
			Тис.грн.	%
Актив				
I. Необоротні активи	451594	451594	0	0,0
II. Оборотні активи	648472	1176462	527990	81,4
III. Витрати майбутніх періодів	93	93	0	0,0
Баланс	1100159	1628149	527990	48,0
Пасив				
I. Власний капітал	936049	1464039	527990	56,4
II. Забезпечення наступних виплат та платежів	16370	16370	0	0,0
III. Довгострокові зобов'язання	0	0	0	0,0
IV. Поточні зобов'язання	147740	147740	0	0,0
V. Доходи майбутніх періодів	0	0	0	0,0
Баланс	1100159	1628149	527990	48,0

Отже, після закінчення терміну реалізації інвестиційного проекту оборотні активи підприємства збільшаться на суму отриманого додаткового чистого прибутку – 527990 тис.грн., що призведе до зростання на ту ж суму валюти балансу. Вартість оборотних активів ПАТ «ЗЗРК» зросте на 81,4%, а валюта балансу збільшиться на 48%.

Необоротні активи підприємства залишаться на рівні 2022 року, адже вартість інвестиційного устаткування повністю амортизується.

У пасивах підприємства зросте сума власного капіталу на суму нерозподіленого прибутку, отриманого в результаті інвестиційної діяльності, тобто на 527990 тис.грн. або на 56,4%.

Отже, впровадження даного інвестиційного проекту принесе ПАТ «ЗЗРК» збільшення чистого прибутку на 527990 тис.грн. за п'ять років та призведе до зростання валюти балансу на 48%. Таким чином, впровадження даного проекту має позитивний вплив на діяльність підприємства.

Проаналізуємо вплив реалізації інвестиційного проекту на показники ефективності діяльності підприємства, та порівняємо зі значеннями даних показників у 2022 році.

1. Показники ефективності використання активів підприємства.

1.1 Чисті оборотні активи.

$$\text{ЧОА}^{2022} = 648472 - 147740 = 500732 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{ЧОА}^{\text{пр}} = 731194,6 - 147740 = 583454,6 \text{ тис.грн.}$$

Сума чистих оборотних активів ПАТ «ЗЗРК» після реалізації інвестиційного проекту зростає, що свідчить про ефективність діяльності підприємства.

1.2 Власні оборотні активи.

$$\text{ВОА}^{2022} = 500732 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{ВОА}^{\text{пр}} = 583454,6 \text{ тис.грн.}$$

1.3 Коефіцієнт обертання оборотних активів.

$$\text{Ко}^{2022} = 1358420 / 648472 = 2,09$$

$$\text{Ко}^{\text{пр}} = 1630104 / 731194,6 = 2,23$$

Зростання показника оборотності оборотних активів призводить до скорочення періоду одного обороту оборотних коштів, що свідчить про зростання ефективності використання оборотних коштів підприємства.

1.4 Тривалість обороту оборотних активів.

$$O^{2022} = 360 / 2,09 = 171,8 \text{ дня}$$

$$O^{пр} = 360 / 2,23 = 161,5 \text{ дня}$$

Період обороту оборотних коштів ПАТ «ЗЗРК» після реалізації інвестиційного проекту значно зменшився у порівнянні із 2022 роком, що позитивно впливає на ефективність діяльності підприємства.

Зведемо показники ефективності використання активів підприємства в таблицю 3.9 та проаналізуємо зміну показників ефективності підприємства.

Таблиця 3.9 – Оцінка зміни показників ефективності використання активів ПАТ «ЗЗРК» до та після реалізації інвестиційного проекту

Показник	Рік		Відхилення	
	2022	проект	абс	%
Чисті оборотні активи, тис.грн.	500732	583455	82722,6	16,5
Власні оборотні активи, тис.грн.	500732	583455	82722,6	16,5
Коефіцієнт обертання оборотних активів, раз	2,09	2,23	0,14	6,7
Тривалість обороту оборотних активів, дні	171,8	161,5	-10,3	-6,0

Після впровадження інвестиційного проекту чисті оборотні активи ПАТ «ЗЗРК» зростуть у порівнянні із 2010 роком на 82722,6 тис.грн. або на 16,5%.

Зростання власних оборотних активів підприємства дорівнює 82722,6 тис.грн. або 16,5%.

Коефіцієнт обертання оборотних активів ПАТ «ЗЗРК» після впровадження інвестиційного проекту зріс на 0,14 або на 6,7% відносно 2022 року. Внаслідок цього тривалість обороту оборотних активів зменшилась на 10,3 дня або на 6%.

Відобразимо зміни, що відбулися, на рисунку 3.1.

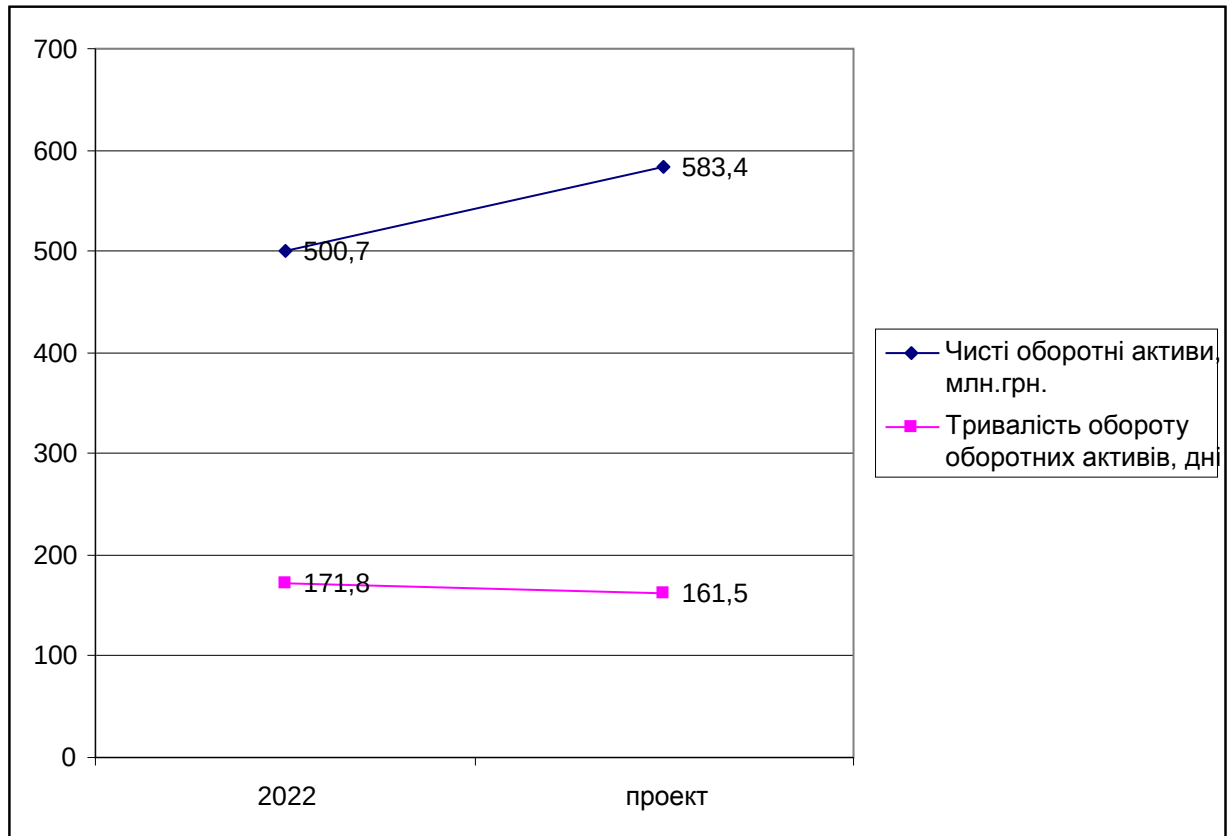

Рисунок 3.1 – Зміна показників ефективності використання активів ПАТ «ЗЗРК» після реалізації інвестиційного проекту

За результатом аналізу зміни показників ефективності використання активів ПАТ «ЗЗРК» можна зробити висновок, що реалізація інвестиційного проекту позитивно вплине на показники ефективності діяльності підприємства, а саме, на показники ефективності використання активів.

2. Показники рентабельності ПАТ «ЗЗРК» після впровадження інвестиційного проекту

2.1 Рентабельність продукції.

$$Р_{пр2022} = 1358420 / 635474 = 2,138 = 213,8\%$$

$$Р_{прпр} = 1630104 / 762568,8 = 2,138 = 213,8\%$$

Значення показника рентабельності продукції ПАТ «ЗЗРК» після реалізації інвестиційного проекту не змінилось, адже впровадження даного проекту не вплинуло на показник втрат на 1 гривню реалізованої продукції.

2.2 Рентабельність продажів.

$$ROS_{2022} = 551370 / 1358420 = 0,406 = 40,6\%$$

$$ROS_{пр} = 645592,7 / 1630104 = 0,396 = 39,6\%$$

За результатами розрахунків встановили, що рентабельність продажів підприємства ПАТ «ЗЗРК» наприкінці першого року впровадження інвестиційного проекту зменшується. Основним фактором, що вплинув на це є зростання операційних витрат через здійснення капітальних вкладень та придбання прохідницької техніки.

2.3 Рентабельність активів.

$$ROA_{2022} = 551370 / 1100159 = 0,501 = 50,1\%$$

$$ROA_{пр} = 645592,7 / 1194382 = 0,54 = 54,0\%$$

Рентабельність активів ПАТ «ЗЗРК» після впровадження інвестиційного проекту збільшується, що викликано зростанням суми отриманого підприємством чистого прибутку.

2.4 Рентабельність поточних активів.

$$Рпа_{2022} = 551370 / 648472 = 0,850 = 85,0\%$$

$$Рпа_{пр} = 645592,7 / 731194,6 = 0,883 = 88,3\%$$

2.5 Рентабельність власного капіталу.

$$ROE_{2022} = 551370 / 936049 = 0,589 = 58,9\%$$

$$ROE_{пр} = 645592,7 / 1030272 = 0,627 = 62,7\%$$

Динаміка майже усіх показників рентабельності свідчить про те, що після реалізації інвестиційного проекту ПАТ «ЗЗРК» змогло підвищити суму отриманого чистого прибутку, що дозволило вийти на нові рівні рентабельності. Показники рентабельності підприємства характеризують його як підприємство з високим рівнем ефективності.

Відобразимо зміну показників рентабельності ПАТ «ЗЗРК» у таблиці 3.10.

Таблиця 3.10 – Оцінка зміни показників рентабельності ПАТ «ЗЗРК» до та після реалізації інвестиційного проекту

Показник	Рік		Відхилення	
	2022	проект	абс	%
Рентабельність продукції, частка одиниці	2,138	2,138	0	0,0
Рентабельність продажів, частка одиниці	0,406	0,396	-0,010	-2,5
Рентабельність активів, частка одиниці	0,501	0,54	0,039	7,8
Рентабельність поточних активів, частка одиниці	0,85	0,883	0,033	3,9
Рентабельність власного капіталу, частка одиниці	0,589	0,627	0,038	6,5

Після першого року реалізації інвестиційного проекту майже всі показники рентабельності ПАТ «ЗЗРК» мали позитивну тенденцію.

Відобразимо зміни, що відбулися на рисунку 3.2.

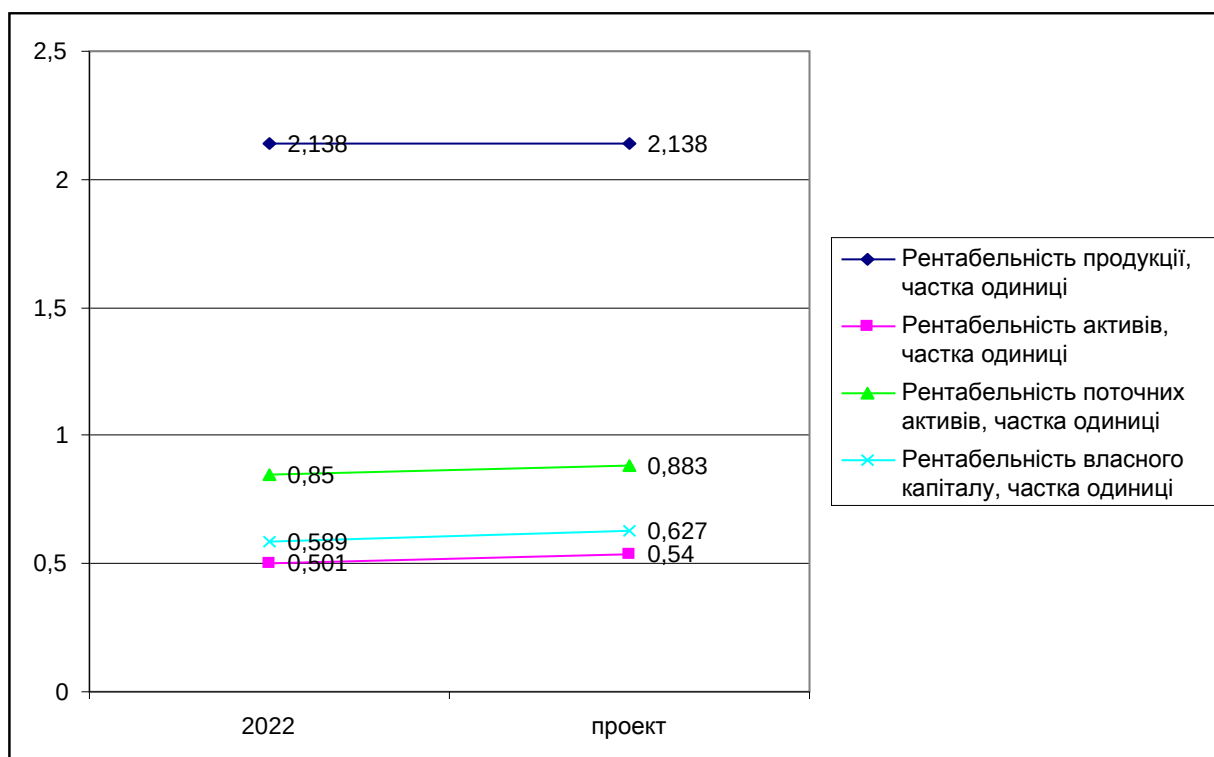

Рисунок 3.2 – Зміна показників рентабельності ПАТ «ЗЗРК» до та після реалізації інвестиційного проекту

Збільшення рентабельності активів відносно 2022 року дорівнює наприкінці першого року реалізації проекту 0,039 або 7,8% у відносному вираженні. Рентабельність поточних активів збільшилась на 3,9%, а рентабельність власного капіталу – на 6,5%.

Таким чином, можна зробити висновок, що реалізація даного інвестиційного проекту позитивно вплине на всі показники рентабельності ПАТ «ЗЗРК».

3. Стан платоспроможності та ліквідності підприємства.

3.1 Коефіцієнт покриття.

$$КП_{2022} = 648472 / 147740 = 4,39$$

$$КП_{пр} = 731194,6 / 147740 = 4,95$$

ПАТ «ЗЗРК» має високий ступінь ліквідності, а після впровадження розглянутого інвестиційного проекту він зростає з 4,39 до 4,95.

Відобразимо зміну показника ліквідності в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11 – Оцінка зміни показника ліквідності ПАТ «ЗЗРК» до та після реалізації інвестиційного проекту

Показник	Рік		Відхилення	
	2022	проект	абс	%
Коефіцієнт покриття, грн/грн.	4,39	4,95	0,56	12,8

Після реалізації інвестиційного проекту показник покриття зросте з 4,39 у 2022 році до 4,95, що свідчить про зростання ефективності діяльності підприємства, а також про збільшення платоспроможності ПАТ «ЗЗРК». Зростання показника становить 12,8% відносно рівня 2022 року.

Проілюструємо динаміку показника на рисунку 3.3.

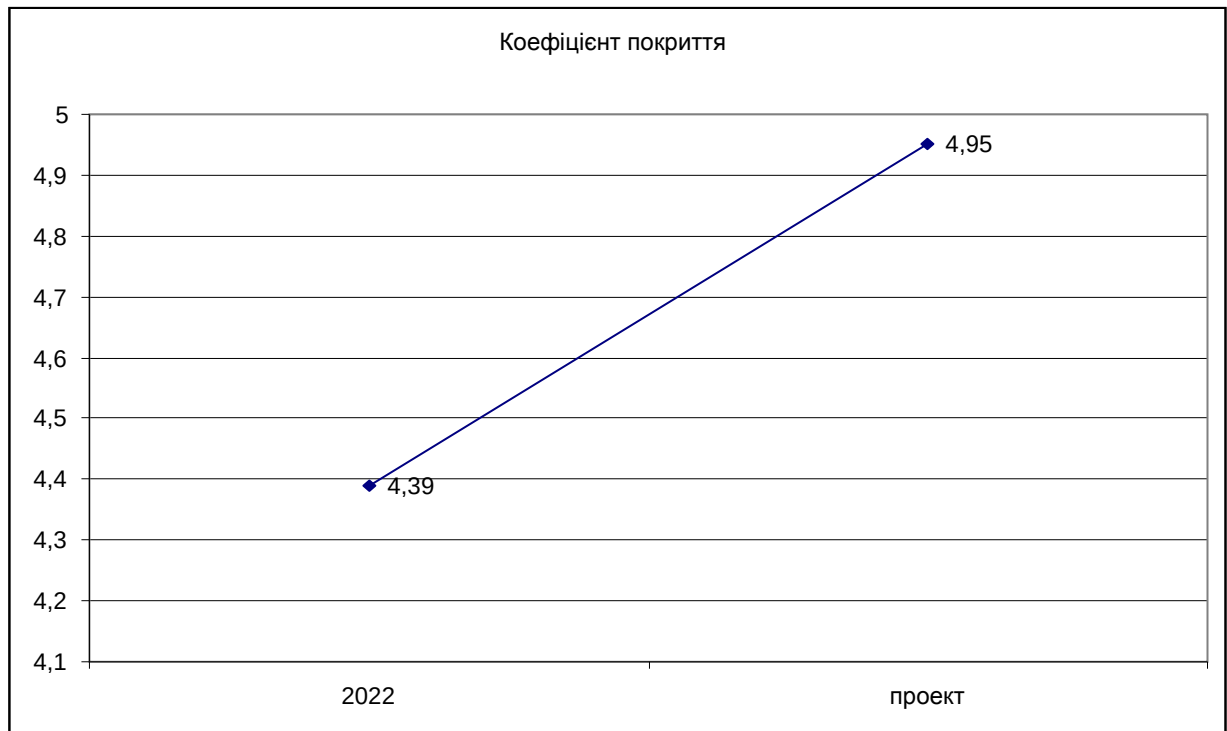

Рисунок 3.3 – Зміна показника ліквідності ПАТ «ЗЗРК» до та після реалізації інвестиційного проекту

4. Показники ефективності використання ресурсів підприємства.

4.1 Показник фондівддачі.

$$\Phi B^{2022} = 1358420 / 348632 = 3,90 \text{ грн/грн}$$

$$\Phi B^{np} = 1630104 / 360132 = 4,53 \text{ грн/грн}$$

Після впровадження інвестиційного проекту фондівддача основних засобів підприємства зростає, що свідчить про зростання ефективності їх використання. Це відбувається за рахунок зростання чистий дохід від реалізації продукції.

4.2 Фондомісткість.

$$\Phi M^{2022} = 1 / 3,9 = 0,257 \text{ грн/грн}$$

$$\Phi M^{np} = 1 / 4,53 = 0,221 \text{ грн/грн}$$

Серед показників ефективності використання трудових ресурсів найбільш значущими є трудомісткість господарської діяльності та продуктивність праці.

4.3 Продуктивність праці.

$$\Pi^{2022} = 1358420 / 4965 = 273,60 \text{ тис.грн/чол}$$

$$\Pi^{пр} = 1630140 / 4965 = 328,3 \text{ тис.грн/чол}$$

Зростання продуктивності праці на підприємстві ПАТ «ЗЗРК» свідчить про зростання ефективності використання персоналу.

Усі показники ефективності використання ресурсів ПАТ «ЗЗРК» зведемо в таблицю 3.12 та зробимо відповідні висновки.

Таблиця 3.12 – Оцінка зміни показників ефективності використання ресурсів ПАТ «ЗЗРК» до та після реалізації інвестиційного проекту

Показник	Рік		Відхилення	
	2022	проект	абс	%
Фондовіддача, грн/грн.	3,9	4,53	0,63	16,2
Фондомісткість, грн/грн.	0,257	0,221	-0,036	-14,0
Продуктивність праці, тис.грн./чол.	273,6	328,3	54,7	20,0

Відобразимо зміну даних показників на рисунку 3.4.

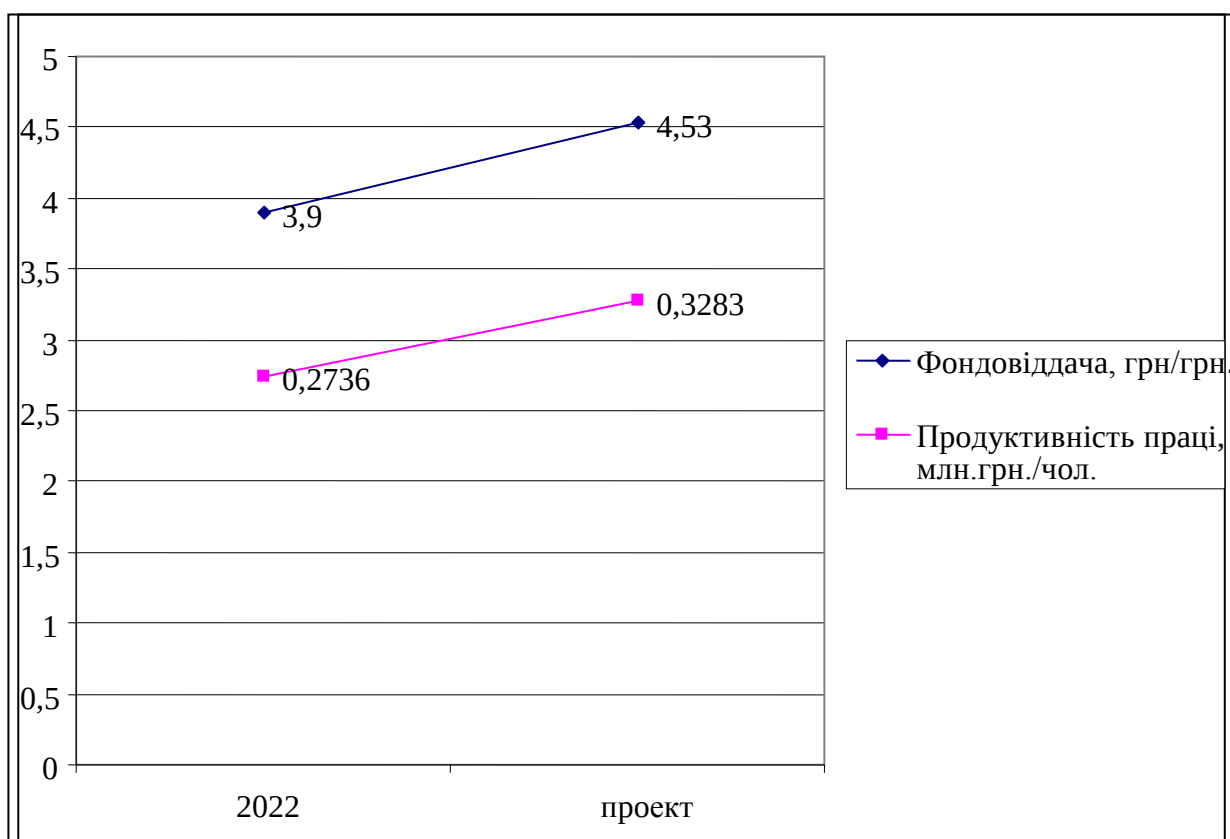

Рисунок 3.4 – Зміна показників ефективності використання ресурсів

Після реалізації інвестиційного проекту ефективність використання ресурсів ПАТ «ЗЗРК» зросте. Фондовіддача збільшиться на 0,63 грн/грн або на 16,2% від рівня 2022 року. Фондомісткість зменшиться на 0,036 грн/грн або на 14%. Показник продуктивності праці зросте з 273,6 тис.грн./чол до 328,3 тис.грн. чол або на 20% від рівня 2022 року.

Таким чином, усі показники ефективності використання ресурсів підприємства після реалізації інвестиційного проекту зростають.

5. Показники фінансової стійкості підприємства.

5.1 Коефіцієнт забезпеченості власними коштами.

$$K_{ЗВК}^{2022} = 936049 / 648472 = 1,44$$

$$K_{ЗВК}^{п\text{р}} = 1030272 / 731194,6 = 1,41$$

ПАТ «ЗЗРК» має нормальне значення показника забезпеченості власними коштами, хоча наприкінці першого року реалізації інвестиційного проекту даний показник зменшується.

5.2 Співвідношення залучених і власних коштів.

$$K_{Зк/Вк}^{2022} = 164110 / 936049 = 0,175$$

$$K_{Зк/Вк}^{п\text{р}} = 164110 / 1030272 = 0,159$$

Нормальним є фінансовий стан підприємства, коли коефіцієнт $K_{Зк/Вк} < 1$. Якщо $K_{Зк/Вк} > 1$, фінансова стійкість і автономність підприємства досягають критичного значення. Фінансова стійкість ПАТ «ЗЗРК» після впровадження інвестиційного проекту значно зростає.

5.3 Коефіцієнт концентрації залученого капіталу.

$$K_{КЗк}^{2022} = 147740 / 1100159 = 0,130$$

$$K_{КЗк}^{п\text{р}} = 147740 / 1194382 = 0,124$$

Залежність ПАТ «ЗЗРК» від кредиторів після впровадження інвестиційного проекту зменшується.

5.4 Коефіцієнт концентрації власного капіталу.

$$K_{КВк}^{2022} = 936049 / 1100159 = 0,851$$

$$K_{КВк}^{п\text{р}} = 1030272 / 1194382 = 0,863$$

Таким чином, активи підприємства після реалізації інвестиційного проекту на 86,3% складаються з власних коштів ПАТ «ЗЗРК».

5.5 Коефіцієнт фінансової залежності.

$$Кф.з.^{2022} = 1100159 / 936049 = 1,175$$

$$Кф.з.^{пр} = 1194382 / 1030272 = 1,159$$

Після реалізації запропонованих заходів залежність ПАТ «ЗЗРК» від позикових коштів зменшується.

У таблиці 3.13 відобразимо зміни, що відбулися з показниками фінансової стійкості ПАТ «ЗЗРК» після реалізації інвестиційного проекту.

Таблиця 3.13 – Оцінка зміни показників фінансового стану ПАТ «ЗЗРК» до та після реалізації інвестиційного проекту

Показник	Рік		Відхилення	
	2022	проект	абс	%
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами, частка одиниці	1,44	1,41	-0,03	-2,1
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів, частка одиниці	0,175	0,159	-0,016	-9,1
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу, частка одиниці	0,13	0,124	-0,006	-4,6
Коефіцієнт концентрації власного капіталу, частка одиниці	0,851	0,863	0,012	1,4
Коефіцієнт фінансової залежності, частка одиниці	1,175	1,159	-0,016	-1,4

Після реалізації інвестиційного коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ПАТ «ЗЗРК» зменшиться на 0,016 або на 9,1%, що свідчить про зменшення залежності підприємства від позикових коштів.

Концентрація залученого капіталу зменшиться на 4,6%, а концентрація власного капіталу ПАТ «ЗЗРК» зросте на 1,4%.

Коефіцієнт фінансової залежності підприємства зменшиться у порівнянні із 2022 роком на 1,4%.

Відобразимо зміну показників фінансового стану ПАТ «ЗЗРК» на рисунку 3.5.

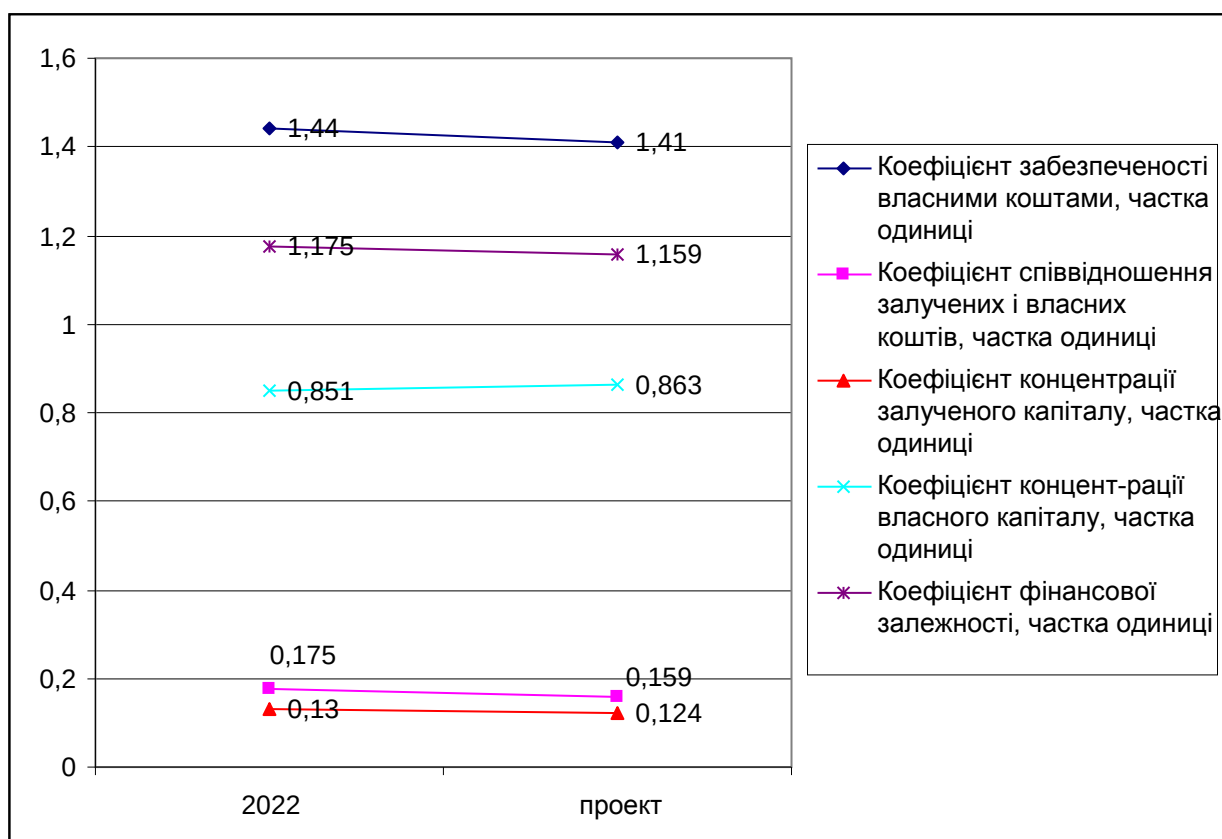

Рисунок 3.5 – Зміна показників фінансового стану ПАТ «ЗЗРК» до та після реалізації інвестиційного проекту

Таким чином, реалізація інвестиційного проекту позитивно вплине на всі аспекти економічної діяльності підприємства, призведе до покращення показників ефективності використання активів, збільшення рентабельності та платоспроможності, сприятиме зростання фінансової стійкості ПАТ «ЗЗРК».

Проаналізуємо зміну показника інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК» після впровадження даного інвестиційного проекту.

Дані для обрахунку даних змін відобразимо у таблиці 3.14.

Розрахуємо зміну показника інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК» після впровадження інвестиційного проекту:

$$ІП_{22} = 9,97 / 17 = 0,59$$

$$ІП_{\text{проект}} = 17 / 17 = 1,0$$

Таблиця 3.14 – Зміна показника інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК» після впровадження інвестиційного проекту

Показник	Абсолютне значення показника ефективності		Відносне значення показника ефективності	
	2022	проект	2022	проект
Коефіцієнт придатності основних фондів, %	41,6	42,4	0,98	1,00
Власні оборотні активи, тис.грн.	500732	583454,6	0,86	1,00
Тривалість обороту оборотних активів, днів	171,8	161,5	0,94	1,00
Рентабельність продукції, %	213,8	213,8	1,00	1,00
Рентабельність продажів, %	40,6	39,6	1,00	0,98
Рентабельність активів, %	50,1	54	0,93	1,00
Рентабельність поточних активів, %	85	88,3	0,96	1,00
Рентабельність власного капіталу, %	58,9	62,7	0,94	1,00
Коефіцієнт покриття, долі одиниці	4,39	4,95	0,89	1,00
Коефіцієнт швидкої ліквідності, долі одиниці	2,85	2,85	1,00	1,00
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, долі одиниці	0,72	0,72	1,00	1,00
Питома вага грошових коштів у загальній сумі оборотних активів, %	16,3	16,3	1,00	1,00
Фондовіддача, грн/грн	3,9	4,53	0,86	1,00
Продуктивність праці, грн/чол	273,6	328,3	0,83	1,00
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами, долі одиниці	1,44	1,41	1,00	0,98
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу, долі одиниці	0,13	0,124	0,95	1,00
Коефіцієнт фінансової залежності, долі одиниці	1,175	1,159	1,00	0,99
Разом:			16,14	16,94
Інтегральний показник інвестиційної привабливості ЗАТ «ЗЗРК»			0,950	0,997

Відобразимо зміни, що відбулися на рисунку 3.6.

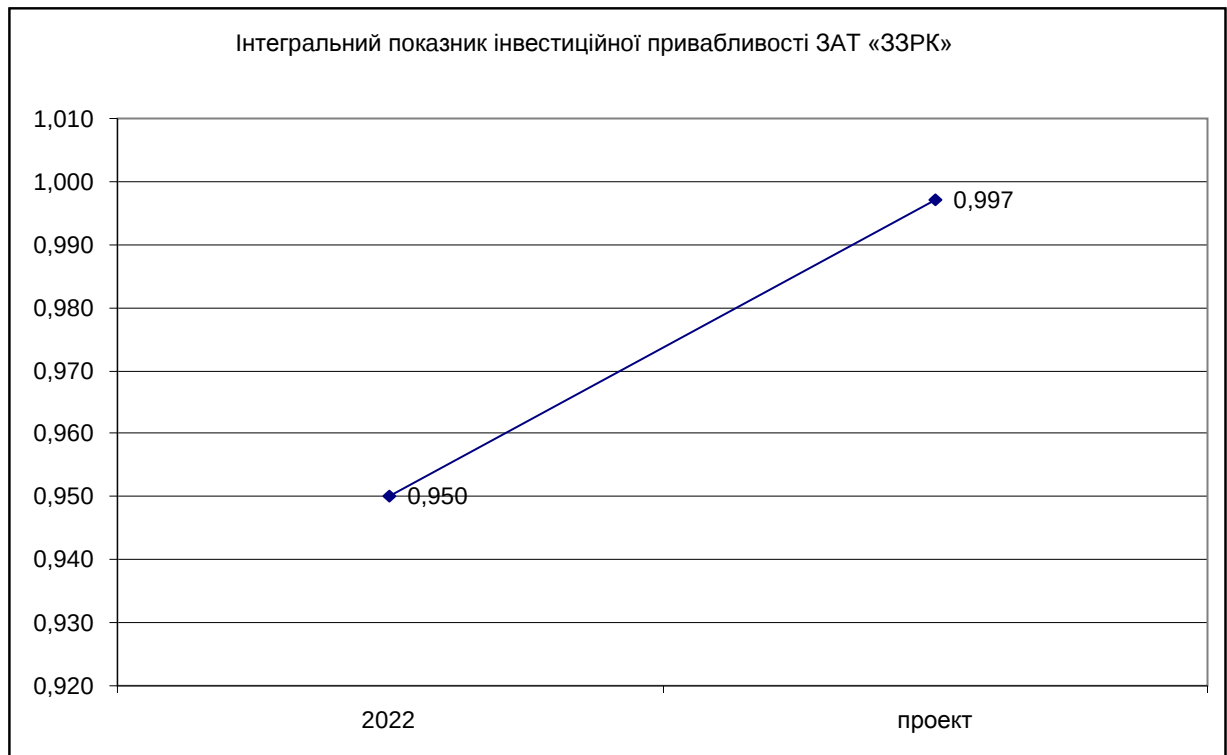

Рисунок 3.6 – Зміна показника інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК» після впровадження запропонованих заходів

Таким чином, після впровадження запропонованого інвестиційного проекту ефективність діяльності ПАТ «ЗЗРК» зросте, про що свідчить покращення всіх показників ефективності господарської діяльності підприємства, а також зростання показника його інвестиційної привабливості у порівнянні із 2022 роком з 0,950 до 0,997, що свідчить про дуже високий рівень інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК».

Висновки до 3 розділу

Для підвищення ефективності інвестиційної діяльності на ПАТ «ЗЗРК» було запроваджено інвестиційний проект з придбання нової прохідницької техніки. У даний час вітчизняною промисловістю випускаються декілька типів прохідницьких комбайнів, у стадії розробки знаходиться ще ряд машин.

Для оновлення парку прохідницької техніки на ПАТ «ЗЗРК» було прийнято рішення про придбання шведської прохідницької техніки фірми «Atlas Copco»: бурової каретки «Boomer-281» та самохідно-доставочної дизельної машини «ST-3,5». Вартість придбання даної техніки становить 11,3 млн.грн.

При експлуатації цієї техніки продуктивність робіт зростає, обсяги виконання прохідницьких робіт збільшуються більш ніж у два рази, до 90,5 метрів на місяць (в одній бригаді), при цьому обсяги видобутку збільшуються з 5 тисяч до 6 тисяч тон руди на місяць.

За результатом оцінки усіх показників ефективності інвестиційного проекту дійшли висновку, що впровадження даного інвестиційного проекту є ефективним. Вартість інвестицій становить 11500 тис.грн., що менше наявних в ПАТ «ЗЗРК» власних грошових коштів. Чиста приведена вартість за проектом дорівнює 381484 тис.грн., що є показником високого рівню ефективності. Індекс рентабельності інвестицій становить 34,2, а внутрішня норма дисконту – 2928%. Термін окупності проекту складає менше одного року.

Після впровадження інвестиційного проекту чисті оборотні активи ПАТ «ЗЗРК» зростуть у порівнянні із 2022 роком на 16,5%. Тривалість обороту оборотних активів зменшилась на 10,3 дні або на 6%.

Збільшення рентабельності активів відносно 2022 року дорівнювало 7,8% у відносному вираженні. Рентабельність поточних активів збільшилась на 3,9%, а рентабельність власного капіталу – на 6,5%.

Після реалізації інвестиційного проекту ефективність використання ресурсів ПАТ «ЗЗРК» зростає. Фондовіддача збільшиться на 0,63 грн/грн або на 16,2% від рівня 2022 року. Фондомісткість зменшиться на 0,036 грн/грн або на 14%. Показник продуктивності праці зростає з 273,6 тис.грн./чол до 328,3 тис.грн. чол або на 20% від рівня 2022 року.

Також поліпшаються показники фінансового стану ПАТ «ЗЗРК». Концентрація залученого капіталу зменшиться на 4,6%, а концентрація

власного капіталу ПАТ «ЗЗРК» зросте на 1,4%. Коефіцієнт фінансової залежності підприємства зменшиться у порівнянні із 2022 роком на 1,4%.

Таким чином, після впровадження запропонованого інвестиційного проекту ефективність діяльності ПАТ «ЗЗРК» зросте, про що свідчить покращення всіх показників ефективності господарської діяльності підприємства, а також зростання показника його інвестиційної привабливості у порівнянні із 2022 роком з 0,95 до 0,997, що свідчить про дуже високий рівень інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК».

ВИСНОВКИ

Виходячи з вищенаведених даних можна зробити висновок:

Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Інвестиції — це вкладення в активи підприємства з метою випуску нової продукції, підвищення її якості, збільшення кількості продажів і прибутку. Інвестиції підприємства забезпечують просте й розширене відтворення капіталу, створення нових робочих місць, приріст заробітної плати і купівельної спроможності населення, приплив податків у державний і місцевий бюджети.

Інвестування залежно від обставин, організаційних умов, джерел коштів, форми інвестицій, характеру задіяних активів, учасників процесу має особливості, які є основою різних типів класифікації інвестиційного процесу.

Інвестиційна діяльність — це комплекс заходів і практичних дій юридичних та фізичних осіб (українських або іноземних), а також держави щодо здійснення інвестицій у будь-якій формі з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Основною метою управління інвестиційною діяльністю є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії підприємства на окремих етапах його розвитку. В кінцевому підсумку воно набуває конкретного вираження в максимізації ринкової вартості підприємства та підвищенні добробуту його власників у поточному та майбутніх періодах.

Об'єктами інвестиційної діяльності може бути будь-яке майно, в тому числі основні засоби та оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права. Той, хто має капітал і вкладає його у ту або іншу комерційну справу,

називається інвестором, а сам процес вкладення капіталу — інвестуванням. У будь-якій підприємницькій діяльності інвесторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, тобто підприємства й окремі власники капіталу.

Для потенційних інвесторів та суб'єктів господарювання надзвичайно важливо мати результати аналізу всіх видів діяльності підприємства і насамперед інвестиційної та фінансової. На основі бухгалтерської та фінансової звітності суб'єктів господарювання, аналізу існуючих методик проведення фінансового аналізу та досвіду роботи підприємств пропонується система показників щодо оцінки інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання. Насамперед це стосується існуючих форм звітності (ф.№1, ф.№2, ф.№3) у динаміці за кілька років з урахуванням змін на початок або кінець року.

Основними формами непрямого регулювання державою інвестиційної діяльності є: створення відповідного інвестиційного середовища (політичного, економічного, правового, соціального), і методи макроекономічного впливу на інтенсивність інвестування через бюджетно-податкову, грошово-кредитну, амортизаційну та інноваційну політики, а також політику сприяння залученню іноземних інвестицій.

Як свідчать дослідження, аналіз інвестиційного клімату не є дуже сприятливим, проте інвестор зацікавлений у здійсненні інвестиційної діяльності. Інвестиційний клімат повинен бути спрямований на залучення інвестицій і обов'язково має забезпечити: ефективне використання інвестицій і для інвестора, і для економіки в цілому; сприятливість національного інвестиційного середовища як для інвесторів, так і для бізнесу в цілому; передбачуваність та перспективність підприємця і зацікавленість у розширенні сфери своєї діяльності. Важливим орієнтиром для залучення іноземних інвесторів є внутрішні інвестиції, саме вони є головною умовою економічного зростання та підвищення добробуту населення. Іноземні інвестори будуть масово вступати туди, де побачать приклади ефективного вкладання капіталу вітчизняними інвесторами.

ПАТ Запорізький залізорудний комбінат — одне з найбільших підприємств у гірничо-металургійній галузі України. Розташований в Запорізькій області.

Продукція підприємства: агломераційна руда із змістом заліза 62% (кремнезем до 16,4%, велика 0.20 мм); мартенівська № 21 і 22 руда із змістом заліза 58,5% і 61,5%, відповідно (вологість до 3,0%, кремнезем до 15%, велика до 360 мм); доменна руда із змістом заліза 53,5% (кремнезем до 28,5%, велика до 100 мм).

За результатами проведеного аналізу інвестиційної діяльності ПАТ «ЗЗРК» за 2020-2022 роки можна зробити наступні висновки.

Показники інвестиційної привабливості підприємства за досліджений період зростають. Їх значення свідчать про високу інвестиційну привабливість ПАТ «ЗЗРК». Особливо варто відзначити показники рентабельності, які і у 2020-2022 роках знаходились на нормальному рівні, а у 2022 році відбувся їх стрімкий зріст. Показник рентабельності продукції у 2022 році в порівнянні із попереднім роком зріс на 69,4%, рентабельності продажів – на 763,8%, рентабельності активів – на 827,8%, рентабельності власного капіталу – на 820,3%. Все це говорить про високий ступінь інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК».

Загалом інвестиційна привабливість ПАТ «ЗЗРК» у 2021 році відносно 2020 року дещо зменшилась – з 0,47 до 0,45, проте у 2022 році відбулося значне зростання показника інвестиційної привабливості підприємства – до 0,92.

Показники ефективності інвестиційної діяльності ПАТ «ЗЗРК» свідчать про її високу ефективність: зростання прибутковості інвестицій у 2021 році в порівнянні з 2020 роком становило 12,7%, а в 2022 році – 596,4%. Чистий прибуток на одну інвестовану у підприємство гривню становив 2,911 гривень. Чистий прибуток на одну акцію за розглянутий період також зростає. У 2008 році він становив 0,175 гривень на акцію, в 2021 році збільшився на 0,059 гривень або на 33,7% і дорівнював 0,234 гривням на

акцію. У 2022 році сталося суттєве збільшення даного показника – на 4,676 гривень на акцію або на 1998,3%.

Таким чином, ПАТ «ЗЗРК» володіє високим ступенем інвестиційної привабливості та має високу ефективність інвестиційної діяльності.

Для підвищення ефективності інвестиційної діяльності на ПАТ «ЗЗРК» було запроваджено інвестиційний проект з придбання нової прохідницької техніки. У даний час вітчизняною промисловістю випускаються декілька типів прохідницьких комбайнів, у стадії розробки знаходиться ще ряд машин.

Для оновлення парку прохідницької техніки на ПАТ «ЗЗРК» було прийнято рішення про придбання шведської прохідницької техніки фірми «Atlas Copco»: бурової каретки «Boomer-281» та самохідно-доставочної дизельної машини «ST-3,5». Вартість придбання даної техніки становить 11,5 млн.грн.

При експлуатації цієї техніки продуктивність робіт зростає, обсяги виконання прохідницьких робіт збільшаться більш ніж у два рази, до 90,5 метрів на місяць (в одній бригаді), при цьому обсяги видобутку збільшаться з 5 тисяч до 6 тисяч тон руди на місяць.

За результатом оцінки усіх показників ефективності інвестиційного проекту дійшли висновку, що впровадження даного інвестиційного проекту є ефективним. Вартість інвестицій становить 11500 тис.грн., що менше наявних в ПАТ «ЗЗРК» власних грошових коштів. Чиста приведена вартість за проектом дорівнює 381484 тис.грн., що є показником високого рівню ефективності. Індекс рентабельності інвестицій становить 34,2, а внутрішня норма дисконту – 2928%. Термін окупності проекту складає менше одного року.

Після впровадження інвестиційного проекту чисті оборотні активи ПАТ «ЗЗРК» зростуть у порівнянні із 2010 роком на 16,5%. Тривалість обороту оборотних активів зменшилась на 10,3 дні або на 6%.

Збільшення рентабельності активів відносно 2022 року дорівнювало 7,8% у відносному вираженні. Рентабельність поточних активів збільшилась на 3,9%, а рентабельність власного капіталу – на 6,5%.

Після реалізації інвестиційного проекту ефективність використання ресурсів ПАТ «ЗЗРК» зросте. Фондовіддача збільшиться на 0,63 грн/грн або на 16,2% від рівня 2022 року. Фондомісткість зменшиться на 0,036 грн/грн або на 14%. Показник продуктивності праці зросте з 273,6 тис.грн./чол до 328,3 тис.грн. чол або на 20% від рівня 2022 року.

Також поліпшиться показники фінансового стану ПАТ «ЗЗРК». Концентрація залученого капіталу зменшиться на 4,6%, а концентрація власного капіталу ПАТ «ЗЗРК» зросте на 1,4%. Коефіцієнт фінансової залежності підприємства зменшиться у порівнянні із 2022 роком на 1,4%.

Таким чином, після впровадження запропонованого інвестиційного проекту ефективність діяльності ПАТ «ЗЗРК» зросте, про що свідчить покращення всіх показників ефективності господарської діяльності підприємства, а також зростання показника його інвестиційної привабливості у порівнянні із 2022 роком з 0,95 до 0,997, що свідчить про дуже високий рівень інвестиційної привабливості ПАТ «ЗЗРК».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18 вересня 1991 р. № 1560—XII із змінами та доповненнями.
2. Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05. 1997 р. № 283/97 – ВР із змінами та доповненнями.
3. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15.03.01 із змінами та доповненнями.
4. Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19 березня 1996 р. № 93/Р6-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 19. - С. 80 із змінами та доповненнями.
5. Закон України „Про захист іноземних інвестицій на Україні” №1540а-XII від 10.09.91 із змінами та доповненнями.
6. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996-XIV із змінами та доповненнями.
7. Федоренко В.Г., Гойко А.Ф. Інвестознавство: Підручник / За наук. ред. В.Г. Федоренка. – К.: МАУП, 2010. – 408с.: іл.
8. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент: Навчальний курс. – К.: Ельга-Н, Ника-Центр, 2012. - 528с.
9. Правик Ю.М.-Інвестиційний менеджмент: Навч. посіб.-К.: Знання, 2007.- 431с.
10. Гриньова В.М., Коюда В.О., Лепейко Т.І., Коюда О.П.. Інвестування: Підручник. – К.: Знання, 2008. - 452 с.
11. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент: Навч. посібник. –К.: МАУП, 2009. – 184 с.: іл.
12. Щукін Б. М. Інвестування: Курс лекцій. — К.: МАУП, 2004. — 216 с.: іл.
13. Мойсеєнко І.П.-Інвестування: Навч. посіб.- К.: Знання, 2006.- 490с.
14. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник.- К.: «Центр навчальної літератури», 2014. - 376с.

15. Страховий та інвестиційний менеджмент: Підручник / Під керівн. Ін. ук. ред. В. Г. Федоренко , В. Б. Захожая / В. Г. Федоренко, В. Б. Захожай, О. Г. Чуврдинський т ін. - К.: МАУП, 2012. - 344 с.

16. Дука А.П. Теорія і практика інвестиційної діяльності. Інвестування: Навч. Посібник.-К.: Каравела, 2007.- 424с.

17. Бухгалтерський облік у галузях економіки: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. Б. Захожай, М. Ф. Базась, М. М. Матюха, В. М. Базась; За ред. В. Б. Захожая, М. Ф. Базася. — К.: МАУП, 2012. — 968 с.: іл.

18. Крайник О.П., Клепникова З.В.- Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник.-Львів: Державний університет «Львівська політехніка» (Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ +» Інституту підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів). Київ: «Дакор», 2010. - 260с.

19. Панкова М.О. Методичні підходи до оцінки ризику інвестиційних проектів. Навчальний посібник для студентів денної та заочної форми навчання ЗДІА/Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2002. - 208с.

20. Ткаченко А.М., Пожуєва Т.О.,- Інвестування. Навчально-методичний посібник для студентів ЗДІА спеціальності 6.050107 «Економіка підприємства» денної та заочної форми навчання - Запоріжжя, 2010.- Ч.1- 117с.

21. М. А. Болух, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. Економічний аналіз: Навч. посібник — К.: КНЕУ, 2011. — 540 с.

22. Череп А.В. Інвестознавство. – К.: Кондор, 2006. – 398 с.

23. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. — К.: Знання, 2004. — 447 с.

24. В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко, С. І. Шимон та ін.; За заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. Правознавство: Підручник — К.: КНЕУ, 2012. — 767 с.

25.Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій „Про затвердження методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій” № 22 від 23.02.98.

26.Момот Т.В. Інвестиційна привабливість підприємства: удосконалення методики оцінки // Коммунальное хозяйство городов. – 2012. - №62. – С.71-74.

27. Болюх М. А. Економічний аналіз : Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін.; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К. : КНЕУ, 2003. — 556 с.

28.Економічний аналіз: навчальний посібник за редакцією Бутинця Ф.Ф. – Житомир.: ПП Рута, 2003. - 680с.

29.Примак Т. О. Економіка підприємства: Навчальний посібник. – К.: Вікар, 2002. – 176с.

30.Шваб Л.І. Економіка підприємства. – К.: Каравела, 2005. – 568 с.

31.Бланк И.А. Финансовый менеджмент. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.

32.Пилипенко О.І. Аналіз інвестиційної привабливості: огляд методик // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу. – 2009. - №1(13). – С. 1-7.

33.Алексеев А.А., Панченко А.І. Модель визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємства // Математичні машини і системи. – 2004. - №4. – С. 157-163.

34.Філімоненков О.С. Фінанси підприємства. – К.: МАУП, 2004. – 328 с.

35. С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін.- Державне регулювання економіки: Навч. посібник — К.: КНЕУ, 2000. — 316 с.

36.www.smida.gov.ua

37.rudana.in.ua/zgrk.htm

38. <http://zakon1.rada.gov.ua>

39. <http://search.ligazakon.ua>

40. <http://chitalka.info>
41. <http://www.nibu.factor.ua/info>
42. http://uk.wikipedia.org/wiki/Підготовка_виїмкових_стовпів
43. <http://librar.org.ua/sections>
44. <http://www.mi-perm.ru/authors/>
45. http://www.kirovograd.net/economy/2007/11/12/sorok_milioniv_na_tehn
ichne
46. <http://books.br.com.ua/25858>